بەهاری ڕەش

بەهاری گەرمیان چون ساتە خۆشەکانی کورت و کەم تەمەنە، بەناو بەهارە و کەچی لە پێرەوە تەپوتۆزێکی دڵگوشێنەر هەڵی کردووە، خۆڵ دەباریێ، خۆڵێکی وردی کل ئاسا، خەنەیی و کەمێ مەیلەو سوورە خۆڵی ئەم گەرمیانە... سەرەڕای کورتییەکەشی ئەمساڵ بووەتە ئاگر و وا تەڕ و وشك لووش دەدات. دوای سێ ڕۆژ خۆڵ بارین تۆزەکەی نیشتەوە بەڵام گەرد و تۆزەکە بەئاسمانەوە مانیان گرتووە کە تیشکی خۆرەکەی بەردەکەوێ سوور دەڕوانێ. لەوە دەچێ خوێنت بەئاسماندا پرژاندبێ... بەدرێژایی ئەو سێ ڕۆژەش زیل و زرێپۆش لە ئاواییەکانی گەرمیانەوە ژن و منداڵ و لاو و پیری پەککەوتە و مەڕوماڵاتی گوندییان دەگوێزنەوە... دەمەو ئێوارەی سێیەمین ڕۆژ پیکابێك بەتوند هات و لەپێش یەکێ لە قوتابخانەکانی شاری دووز... کە بۆ ئەم مەبەستەیان تەرخان کردبوو... وەستا، بەپڕتاو یەك دوو چەکداری شەرواڵ لە پێ لە پیکابەکە دابەزین، چاوەڕێی یەکێکی ناو پیکابەکە بوون، یەکەکە بەکاوەخۆ لەناو پیکابەکەوە هەستایە پێ... بە جەمەدانیەك لەچەکی کردبوو. تەماشایەکی ئەملاو ئەولای خۆی کرد، سەروملی لە تۆز نیشتووە، هەرچەندە تەمەنی لە چل تێ نەپەڕیبوو بەڵام لەو کاتەدا گەلێ لەوە پیرتر دیاربوو، دابەزی، دەرگا ئاسنینەکەی قوتابخانەیان بۆ کردەوە... ئەودیو دەرگاکە ڕێڕەوێکی درێژە، یەکێ لە چەکدارەکان پێشی کەوتووە، ئەوەی کەشیان دوای کەوتووە، شاکامی خواستنیان پێوە دیارە. خەڵکێکی زۆر لە شەقامەکەی ئەوبەرەوە و لە پاڵ دیواری ماڵەکانی بەرامبەر، یا دانیشتوون یا وەستاون کزکز دەیانڕوانی هاتبوون ناسیاوێکیان ببینن و هەواڵی خزم و خوێشیان بزانن، لەم کاتەدا لەناو قەرەباڵغەکەوە دەنگێك بەرز

بووەوە: (خۆ ئەوە سابیری حاجی جومعە بوو... ئەویش بەر ئەم لێشاوە کەوت!...) دەنگەکەی بیست، پێش ئەوەی لە دەرگاکە ئاودیو بێ ئاوڕێکی دایەوە، بۆیە لەچەکی کردبوو تا کەس نەیناسێ «ئێستا باوکم پێی دەزانێ. یەجگار خەمی دایکمە...» لە دڵی خۆیدا ئاوای گوت. ڕێڕەوەکە درێژە، بەدەستە ڕاستدا دەرگای چەند ژوورێك کەوتوونەتە ڕێڕەوەکەوە، زەڵەزەڵ و ژاوەژاوی ئەودیو دەرگاکان ئەوە دەسەلمێنێ سیخناخن.

سابیری حاجی جومعە... شاکامی و بزەی زەردی ئەم دوو چەکدارەی تەکت ئەوەندەی کە دڵت سەخڵەت دەکەن، پێت سەیر نایەت چونکی کردەوەی وا هەر لەمانە دەوەشێتەوە، لە ڕێگاش لەناو پیکابەکەدا چەندیان کرد و کۆشان زوانت لە زوانیان نەچەرخا، نەهاتیتە گفت و زاق زاق تەماشات دەکردن، هەم ڕقت لێیان دەهاتەوە هەم بەزەیی... ژوورێ، دوو،... شەش، لەپێش حەوتەمین دەرگادا ڕایان گرتی. لەبەر دەرگاکە یەکێك وەستاوە، لیستێکی بەدەستەوەیە، زانیت دەیەوێت ناونووست بکات.

«ناوت چییە؟».

«سابیر حاجی جومعە.»

ژمارەی تەنیشت ناوەکەت سەرنجت ڕادەکێشێ ١٨٩٨٨.

«دانیشتووی کام ئاوایی...؟»

تۆ خەڵکی ئەم شارەی، ئەمە چەند ساڵێکە ڕووت لەو دەشتە کردووە، هەرچەند مانگێك و لە ئاواییێکدای، لەبەر کەسوکارت ناڵێی خەڵکی ئەم شارەم، هەر بەئەنقەست ڕاستییەکەیان پێ ناڵێی...

«ئاوایی گەرمك...»

«گەرمك؟!»

ئاوای گوت و لێت موور بووەوە، تۆش بەبزەیەك مەگەر هەر خۆت بزانی چی گەیاند وەڵامی خێسەکەیت دایەوە... لەم کاتەدا گوێت لە گریانی چەند منداڵێك بوو، ڕێڕەوەکە کەمێك لەولاترەوە بەلای چەپدا دەشکایەوە زەڵەزەڵ و گریانی منداڵەکان لەو ئاستەوە دەهات... ئەوەی ناوتی نووسی ڕانکوچۆغەیەکی حەلوایینی لەبەرابوو، چاوی لەچاوت گیرکرد. «ڕەنگە بمانناسێ...»، حەزت نەدەکرد بتناسێ، ڕووت وەرچەرخاند، وات نیشان دا تەماشای ڕێڕەوەکە دەکەیت، ماندووی، دوو شەوە چاوت لێك نەناوە، کفت و شەکەتی، لەشت وەك لەناو دنگدا کوترابێ دەمارەکانت پل دەدەن، چاوت ڕێشکە و پێشکەی پێ

کەوتووە، لێ ناگەڕێن ئەگینا ئێستا ئا لێرەدا لەبەر ئەم دەرگایەشدا بێ سەرخەوێ دەشکێنی... هێشتا هەر تەماشات دەکات، زەردەخەنەیەکی زەردی شاکامی خوازانەشی کەوتۆتە سەر لێو «دەك ڕووڕەش بی...» ئەمەت لە دڵی خۆتا پێ گوت، خەریك بوو ڕووبەڕوو وای پێ بڵێی... دەرگاکەشت بۆ دەکاتەوە چاوت لێ ناگوێزێتەوە، کە دەرگاکەی بۆ کردیتەوە سەری کەمێك هێنایە پێشەوە، هەستت کرد بۆنی دەمی دێت... پێت نایە ناو ژوورەکەوە، بۆنی هەناسەی خنکاوی ژوورەکەت بەگژدا هات، دەستێکی بەپشتەوە نا تا دەرگاکەی بۆ پێوە بدرێ، لە دواتەوە دەرگاکەی داخست وەستای... هەر لە جێگاکەی خۆتەوە چاوێکت بە ژوورەکەدا گێڕا، سیخناخە، هەر لەبەر بێ جێگایی بەپێوەن، ژوورەکە دوو پەنجەرەی گەورەی هەیە، بە مقەبا گیراون، زەردەی ئەو ئێوارەیە لە درزی مقەباکانەوە دزەی کردووە، لاکێشەیەکی درێژی مەیلەو سووری خستۆتە سەر دیوارەکەی بەرامبەر... تۆ عاشقی زەردەپەڕی ئێوارانی ئەو دەشت و هەردەیەی، زەردەی ئێوارانی هەردە و پێدەشتی گەرمیانت لەم کاتەشدا لە بیر ناچێت! جاروبار کە نامەت بۆ هاوڕێیانی شارت دەنووسی، جوانیی سروشتی گەرمیانت بۆ باس دەکردن، لە دوانامەتدا کە بۆ زایەری برادەرت نووسیبووت، کە هێشتا بەدەستی نەگەیشتوون، چونکی چەند ڕۆژێ لەمەوپێش لەگەڵ دایکتا بۆت ناردبوو... «زەردەی ئێوارانی ئەم ناوچەیە کە دەرژێتە سەر خۆڵە پەتانیە سوورەکە ڕەنگێکی تایبەتی پێ دەبەخشێ کە پەڕەمووچی هیچ هونەرمەندێك ناتوانێ ئەو ڕەنگە دەربێنێ... کە سەرنجی دەدەیی و لێی ڕادەمێنێی خەم و خولیایەکی سەیرت لە ناخا دەورووژێنێ، من دەڵێم ئەو ڕەنگە زەردباوە دەگمەن و جوان و دڵگوشێنەرە ئاه و هەناسەی خەڵکەکەیە...». ژوورەکە لە دە ساڵانەوە تا پیری پەککەوتەی تێدایە، وەك چاوەڕێی شتێك بن، هەرکە تەقە لە دەرگاکەوە هات سەریان هەڵبڕی و ئاوڕیان دایەوە، لە زەڵەزەڵ و قسەکردن کەوتن ڕوویان ڕەنگی مردووی لێ نیشتبوو، تەماشاکانیان ترس و بێ ئومێدییان لێ دەتکا، کێ دەتوانێ لە ئاستی ڕوانینی وادا خۆی پێ بگیرێ، تەماشاکردنێك هاوار و پاڕانەوە بوو... تۆش سابیری حاجی جومعە وا ئێستا یەکێکی لەمانە... یەخەی کێ دەگرن؟ گوناهتان لە ئەستۆی کێ دەخەن؟... یەخەی کەستان پێ ناگیرێ مەگەر هەر هەناسەی ساردتان بەگژ ئەوانەدا بکەن کە بەم دەردەی بردوون...

لە نامەیەکی کەدا کە پار بۆ هاوڕێیەکت ناردبوو پێشبینی کارەساتێکی وات کردبوو، وا هاتە دی بەڵام خەیاڵت بۆ شتێکی ئاوا نەچووبوو... سەرت دانواند، دەستێکت بەڕوومەتی خۆتا هێنا. دەموچاوەکان لات نامۆ نین، بەڵام جارێ کەسیانت بۆ

ناناسرێت، ئەم گەرمیانیانە دەڵێی نەوەی یەك كابرایەكن، ڕەنگ و سیمایان لەیەك دەچن... جاران كە ڕێت دەكەوتە ئەو شارانەی كوێستان كابرایەكی گەرمیانیت بدیبایە بەهاوڕێكانت دەگوت ئا ئەوە خەڵكی لای ئێمەیە، لێیان دەپرسیت چۆن دەزانی دەتگوت بەسیما و خوێن... لەم كاتەدا لە هۆڵی ناسینەوەی كەسدا نیت. ناهەقت نییە ماندوو و شەكەتی، دوو شەوە نەنووستووی. چاوت بۆ جێگایەك گێڕا، هەر نەبێ چیچكەی تیا بدەی و چاوێ گەرم بكەی، چاوەكانت بوونەتە دوو گۆڵی خوێن، لاكێشە سووربباوەكەی قەد دیوارەكە هێشتا تیلماسكێكی ماوە و كەمێ بەرزتر بۆتەوە. لەوپەڕ ژوورەكەوە تارماییيەكت بینی، وا هەستا بەرەو لای تۆ دێ، تا گەیشتە تەكت بووە ساڵێ، بێ ئەوەی هیچ بڵێ مەچەكتی گرت، تۆش ورتەت نەكرد دوای كەوتی. تۆ لە خوات دەویست، ناسیت. «دەیناسم» لە دڵی خۆتدا وات گوت، نە تۆ دەنگ دەكەی نەئەو هیچ ناڵێن. بەناو قەرەباڵغییەكەدا بەزەحمەت هەنگاو هەڵدێنن و جێ پێ دەكەنەوە، هەبوو كەمێ خۆی لار دەگرت، هەشبوو كاس و بێ ورتە جوولەی بۆ ناكات، پێتان بەر قاچ و سمت و شانیان دەكەوێ و خۆی نابزووێنێ. زەڵەزەڵەكە بەجارێ خاو بووەوە، لە سووچی بنەوە داینای... چاكی دەناسی، ناوێری ئاوڕی لێ بدەیتەوە... «ئای حەمە غەریبی مام مەنسوور... ئەم بەیانییە تۆ لە ئاوایی نەبووی...» دەم بەدوعای هەواڵی خێزانەكەیت لێ نەپرسێ... پشتت بەدیوارەكەوە دا، پێت هەڵكێشا و كردنت بەسەرین بۆ قۆڵت، سەرت بۆ سەر سینگت شۆڕ بووەوە، زەڵەزەڵ و ورتەورت دەستی پێ كردەوە، بەڵام تۆ بۆ ناو بیرێكی قووڵ ڕۆ دەچی، هێدی هێدی دەنگەدەنگت لە گوێ دوور دەكەوێتەوە، پێڵووت تا دێ قورستر دەبوون... وا دەستەڵاتت بەسەریاندا نەما... ئاوایی «قەڵا» سەرتۆپی دەورەی داوی، چاویان لە دەمی تۆ بڕیوە... سەرزەنشت و گلەیی و تووڕەبوون لە ڕوویاندا دەخوێنیتەوە... بۆ؟ بۆ بەجێیان هێشتین؟... ئێمە لەم دەشتە كاكی بەكاكییەدا چیمان پێ دەكرێت؟... بۆ كوێ بڕۆین و كوێ دەمانشارێتەوە؟ بۆ لێ نەگەڕان زووتر بەخۆمان بكەوین؟. بۆ بەر لەوەخت ڕێگاتان نەداین، ڕوو لە شارێك بكەین و خۆمانی تێدا بشارینەوە؟ بۆ دەستی وڵاتێكی دیكەتان گرت و هێناتان ئێستا ئەوەشیان بەبیانوو كردووە، لە ڕقی ئەوەدا ئاوامان لێ دەكەن هەزار (بۆ) لەسەر لێویاندایە... خۆت ئامادە دەكەی شتێ بڵێی، هیچت بۆ نایەت... هەزار... هاوار دەكەی دەنگت دەرناچێت... خەڵكەكەی دەوروبەرت دەم دەكەنەوە دیارە هاوار دەكەن بەڵام دەنگیان نابیسی... چەند ئافرەتێك دەگرین و دەنگی گریانەكەیان نایەت... هەندێك لێو دەكرۆشن و هیچ ناڵێن... لەپڕ گرمەیەك، دوو، سێ، وەك پۆڵە باڵندە هەریەك بەلایەكدا داغان دەبن... ئافرەتەكان ناپڕژێنە سەر ماڵ و حاڵ تەنها منداڵە ساواكانیان

بەسنگەوە دەنووسێنن و هەڵدێن... چاو دەگێڕی کەست لە نزیك نەماوە... گریانی مناڵێك دەژنەوی، بەتەنها لە دەم کۆڵانەکەی ئەولاتەوە بەتەنیا وەستاوە و دەگری... تاو دەدەی لە باوەشی بگری و دووری بخەیتەوە، هەرچەند دەکۆشی دەستت نایگاتێ... تۆ ڕادەکەی لەپڕ... لە هەڵدێرێکی هەزار بەهەزار پێت دەخزێ و بەرەو خوار ڕۆ دەچی، لە ڕۆچوونیشدا گریانی مناڵەکەت لە گوێ نابڕێ... بەئەسپایی وەك پەڕێك لەسەر تاشەبەردێك خۆت دەبینیتەوە و دەوروبەری تاشەبەردەکە توولە مارن، لە ژماردن نایەن لەسەرخۆ خەریکن بە تاشەبەردەکە هەڵدەکشێن، بەدەستی پەتی نازانی چۆن خۆتیان لێ قوتار کەی... لەپڕ لە گابەردەکەوە خۆت هەڵدەدەی، سەرت بەتاوێرێك دەدات، کەچی هەر گریانی مناڵەکەت لە گوێ دەزرنگێتەوە... گوێ هەڵدەخەی... منداڵەکەش بەدەم گریانەوە دەڵێ بۆ ۆ ۆ ۆ... دادەچڵەکێی، گڵۆپێکی کزی بنمیچەکە ڕۆشناییەکی کاڵی بەژوورەکە داوە، چاو دەگێڕی، حەمە غەریب نەبێ کەسی کەی دانیشتووی ئاوایی «قەڵا» نابینی... ئەی بۆ کوێیان بردوون؟ بەباشی دەموچاویانت لێوە دیار نین، هەندێکیان خەوتوون هەندێك پشتیان لێتە، یەك دووانێك لەولاوە ستریان بەیەکا کردووە بە چپە بۆ یەك دەدوێن، پەنجەرەکەی بەرامبەر بەدرێژی دوو بست و پانێتی دوو پەنجە کارتۆنەکەی دڕابوو، ڕووناکی ماڵەکانی بەرامبەری لێوە دیاربوو، جار ناجارێ کەسانێك بە بەر پەنجەرەکەدا گوزەریان دەکرد ترووسکاییەکە نەدەما، ویستت حەمە غەریب بدوێنی، لە ئێوارەوە نە ئەو دەنگ دەکات نە تۆ... «ڕەنگە هەواڵیان پێ دابی... دەبێ جارێ ئاگام لە دەمی خۆم بێ و هیچی بۆ نەدرکێنم...» یەك دوو دوورە تەقە کرا... نەخێر دەستڕێژێکی کە... لەم کاتەدا حەمە غەریب بێ ئەوەی تۆ داوای لێ بکەی لەتێ نان و چنگێ خورمای لە پێشت دانا.

– «دەزانم ماندووی حەزم نەکرد لە خەوەکەت بکەم...». کە واش دەڵێ تەماشات ناکات. «بخۆ... ئەو لەتە نانە بخۆ... ئیتر وای لێ هات...»

وەك بۆخۆی بدوێ وشە وشە و لەسەرخۆ ئاوای گوت، دەتەوێ تۆش شتێك بڵێی، هیچت بۆ نایەت چی پێ دەڵێی؟ بەچی و چۆن چۆنی سەبووری دەدەی؟. سابیر کەی وا بووی هەرچەند سەر بەهیچ لایەنێك نەبووی بەڵام کە دەچوویتە هەر ئاواییەك جێگای متمانە و پرسکردنی ئەو خەڵکە بوویت، لە گرفت و تەنگانەدا چاویان لە دەمی تۆ دەبڕی، کەچی دەتەوێ شتێکی پێ بڵێی کەمێ سەبووری پێ ببەخشی هیچت بۆ نایەت.

– «ئەم بەیانییە کە گەڕامەوە قەڵا تۆ لەوێ نەبووی، کاتێ کە قەوماش چاوم گێڕا نەمبینیت؟!... بە ئاستەمێکەوە ئەو پرسیارەی لێ کرد. حەمە غەریبیش وەك وشەکان لە

قورگیا دەمەیی. – »لە ئاواییەکانی دەوروبەری ڕۆخانە بووم... ئەمانەش زۆربەیان خەڵکی ئەو ئاواییانەن...«.

حەمە غەریب سووکە ئاڵوویرێکی بەدەستەوە بوو... کاتی برینە، خوری ئەو دێهاتانەی کۆ دەکردەوە، تا لە شارەکانەوە دەهاتن و لێیان دەکڕی، هاوینان سەوزەی لە ئاواییەکانی دەوروبەری ئاوەسپی دەکڕی و بۆ هەردەی زەنگەنەی دەبرد، لەوێشەوە هێلکەی کۆ دەکردەوە و بۆ شاری دەهێنا، لەو سەریشەوە بەپارەکەی خورما و دۆشاوی دەهێنا و بەگەرمیاندا دەیگەڕاند... بەهۆی گەڕان و هاتوچۆوە، دەنگوباسی سەرتۆپ ناوچەکەی لە هەگبە دەنا و بەو دێهاتانەدا بڵاوی دەکردەوە، کە پیا تێدەپەڕی، بۆ سۆراخ و زانینی ژیان هەواڵی مان و نەمانی کەسێکی ئەو ئاواییانە ڕوویان لە حەمە غەریب دەکرد ئەویش ڕاست و بێ پێچ و پەنا ڕاستییەکەی لە قووڵە مشت دەنان، یان دەیگوت «دان بە خۆتانا بگرن تا سبەینێ» هەواڵی پرسە و زەماوەندی بڵاو دەکردەوە، سەڵا و هەواڵی نەخۆشی و چاکبوونەوەی خەڵکی بەخزمان و ناسیاو و گوند ڕادەگەیاند... نازانم کێ بوو جارێکیان گوتی: کێ دەڵێ کورد ئاژانسی دەنگوباسی نییە!! ئەی حەمە غەریب چییە. لەو ڕۆژەوە بەئاژانسی گەرمیانیان ناودەبرد...

«ئەو چاکتر ئەو بەیانییە لە ماڵ نەبووە و هەواڵی ماڵەوەیان نازانی... ئەی بۆچی پرسیاری ماڵەوەیانم لێ ناکات؟ لەوەتی گەیشتوومەتە ئێرە سەری هەڵنەبڕیوە! تەنها ئەو یەك دوو وشەیە نەبێ هیچ شتێکی لە بارەی منداڵەکانیەوە نەوتووە!».

لەپڕ لەژێر لێوەوە پرسی:

– «گوڵشەنیان هێناوە.».

دیارە پێیان گوتووە، لە دڵی خۆتەوە ئاوات گوت و لێت پرسی:

– «چۆن زانیت گوڵشەنیان هێناوە؟ لە کوێیە؟».

– «من لە (داروەسەرە) بووم... لەوێوە یەکسەر بۆ ئێرەیان نەهێنایین... لەگەڵ هێزێکی گەورەی سەربازی و ژن و منداڵێکی زۆردا بۆ ئاوایی (لفتی ئاغا)یان هێنایین کە لە (ئاوە سپی) پەڕیمانەوە... ئا بەوێدا گوڵشەنم بینی ئەو لە زیلێکدا بوو کە منی بینی هەر سنگی دەکوتا و دەستی بەرز دەکردەوە نەمئەزانی چی ئێژی».

– «من باش ئەزانم گوڵشەن دەیویست چیت پێ بڵێ، ئەو چاکتر، با هەر نەزانی، با زامێکی قووڵ نەکەوێتە جگەرتەوە، با هەر وا بزانی (شوانە) لەگەڵ دایکی دایە... وای لەم ڕۆژە کە باوك ئاگای لە ڕۆڵەی خۆی نییە...«.

تۆ دەتەوێ گفتوگۆکەتان بەلایەکی کەدا بەریت.

– «ئێژن لێرە جێ نابێتەوە لە شوێنێکی کەیان داناون». دوای کەمێ بێدەنگی وتی: «لەوانەشە لێرە بن...». ترسی ئەوەت لا نیشت کەسێکی ئاوایی قەلا بۆ ئێرە بهێنن و هەواڵی شوانەی پێ بدات... بەڵام بەوە دڵی خۆت دایەوە:

«لە من بەولاوە کەس شوانەی نەدی...» دەستت بە کرماندنی لەتە نانەکە کرد، خورماکە لە دەمتا تاڵە سەرت خوار گرتووە، پارووەکەت بۆ قووت نادرێ لەملاتەوە گوێت لە بڵمەبڵمێك بوو، کەسێ لەولاترەوە، ڕیش سپییەك سەڵتەکەی بەسەرین کردووە منالْ ئاسا گرمۆڵە بووە و ورێنە دەکات... نەکەی... حەبە... حەبە... بڕو... بڕ... بەتەنیشت پەنجەرەکەی بەرامبەرتەوە مێردمناڵێك لەسەر ئەژنۆ دانیشتووە ملە تاتکێیەتی دەیەوێ لەو شوێنەوە کە مقەباکە دڕاوە تەماشای دەرەوە بکات، قەیرێ چاو بە مقەباکەوە دەنێت ئەمجا وەردەچەرخێ پشت بە دیوارەکەوە دەدات... کەمێ مات دەبێ، ئۆقرە ناگرێت هەمدیس لەسەر چۆك بۆی دادەنیشێتەوە و چاو بەکونی مقەباکەوە دەنێتەوە. یەك دووجار ئەمەی دووبارە کردەوە، لە دواییدا بە نائومێدییێکەوە وازی هێنا و پاڵی بەدیوارەکەوە دا... گوێت لە «ئەی هاوار هەی»ێکی پڕ لە نائومێدی بوو... نەتزانی کێ بوو وای گوت. دیارە ئەویش دڵ سەغڵەتی و مەینەتی خۆی بەو جۆرە دەردەبڕێ؛ مەگەر هەر خۆی بزانێ لە چی بارێکی دەروونی دایە و چی خەم و خەفەتێك بەکۆڵیا دراوە.

«چۆن وا نەڵی... کێ چوزانێ چەند ڕەسیدەی بەدەست نامەردەوە زەلیلە و چەند منالْی ساوا و بەرمەمکەی ونە، هەزار ئەی هاوار هێشتا هەر کەمە...» وا حەمە غەریبیش خەوی لێ کەوت... تۆ سەرەڕای ماندوویەتی و شەکەتیت خەوت نایە... شەو هێشتا لە کوێیەتی شەوی وا نابڕێتەوە، شەوگار کردی و تۆ کردت جارێ تۆ وەك گورزت بەسەر درابێ هێشتا دەبەنگی نازانی ئەم بارە چۆن لێك دەیتەوە، وەك شریتێك هاوڕێکانت، ناوچەکە، دایکت، دوێنێ و ئەم بەیانییە شوومەت یەك بەیەك دێتە بەرچاو... ئەم گێژەلووکەیە، ئەم گەرداوە، ئەم سێلاوە لیخن و شینە لە ناکاودا چی بوو وا ئەم هەزار هەزار ژن و منداڵ و پیر و لاوی ڕاماڵیوە ئەو قاتوقڕی و کارەساتانەی بیر دەکەوتەوە لە کتێبەکاندا خوێندبوونی، خوێن و کۆچ و لاشەی کەڵەکە بوو لەبەر چاوی لانەدەچوو دەیویست بیر لە شتی تر بکاتەوە نەیدەتوانی؟!! نازانی ئەنجام بە چی دەگات:

«دانیشتووانی ناوچەیەك چۆن هەمووی بەجارێ ڕەشبگیر دەکەن». سەرت لەمە دەرناچێ، مێشکی خۆت دەگوشی، هەوڵ دەدەی تاوانێکی لەو بابەتە بیر خۆت بخەیتەوە،

یا لە کتێبێکدا باسی کارێکی وا کرابێ، لەم حاڵەتە بچێ بۆی ناچی... هیچت بۆ ناوترێ و نازانی نەفرەت لە کێ بکەیت...

«بۆ وامان لێ دەکەن!» یەك دوو جار لەژێر لێوەوە وات گوت. ئەم بەیانییەش خەڵکەکە هەمان «بۆ»یان لە تۆ دەپرسی... چاوت بەژوورەکەدا گێڕا، حەزت دەکرد یەکێ، هەرکەسێ بێ نەخەوتبێت و بچیتە لای... چاوت بەمێردمناڵەکەی تەنیشت پەنجەرەکە کەوت، ئەویش وەکو تۆ خەوی نایەت، چاوت لێ بوو کەمێ لەمەوبەر بۆ ماوەیەك بۆ چەند ساتێك سەری بەسەر سنگیا شۆڕبووەوە، وا ئێستا بە ئاگایە، ژوورەکە کشوماتە هەموویان نەخەوتوون، هەندێکیان خۆی لێ مت کردووە خەم و ترسی خۆی دەدوێنێ، لە دەرەوە هێشتا جارناجارێ ژاوەژاو و گوڕەی ترومبێل دەبیستریێ، فرت و هۆڕیانە دێن و دەچن... تەماشاکانتان ڕووبەڕوو بووەوە، هەستت کرد بزەی هاتێ، هیچ هێزێك نییە بتوانێ مرۆ بە یەکجاری لە بزە و خەندە بێ بەری بکات، ئەوەتا لە بارێکی ئاواشدا بزە کەوتە سەر لێویان... هەستت بە فێنکاییەك کرد، حەزت کرد بۆ لای بچی، ڕەنگە لە هاودەنگێ بگەڕێ هەستای، زانی بۆ لای ئەوە دەچی، هێشتا نەگەیشتبوویە لای خۆی گورج کردەوە و پێی هەڵکێشا، نیشانەی ڕەزامەندی و پێخۆشحاڵی بوونی بەوە دەربڕی، لەبەردەمیا چیچکەت کرد...

«بۆ ناخەوی؟».

– «خەوم نایەت.».

چاوت لە چاوی بڕی سەری داخست، برژانگی دەتگوت بە کل ڕشتووە. «وای... ئەم دڵە بچکۆڵەیەی تۆ چۆن بەرگەی ئازار و خەفەتی وا دەگرێ... تۆیان بۆ هێناوە؟! بۆ لەم ژوورە تار و ناخۆشەیان خزاندووی... ناهەقت نییە دڵت بگوشرێ و بێ ئارام بی... تۆ بەو دەشتە کاکی بەکاکییە ئاشنای کە بەدوای پەپوولەیەکی نەخشیندا لەم گرد بۆ ئەو گرد غار بدەی بۆ لەم ژوورە تەنگەدا گیریان داویت؟! فریشتەیەکی وەکو تۆ چ مەترسییەکت بۆیان هەیە وا مەلۆچکە ئاسا لە قەفەسیان ناوی؟...» لەبەر خۆتەوە ئاوات دەگوت، بۆ ماوەیەك تاس بردیتیەوە.

– «ناوت چییە عاقڵ؟»

– «گەرمیان.».

– «ئا... گەرمیان گیان ئـــ...».

لێرەش دەترسێی پرسیاری باوك و کەسوکاری لێ بکەیت... نەیهێشتە بەر تۆ.

«لە دوێنەوە لێرەم... دوێنێ هەر بەیانی زوو ئاواییبیان ئابڵوقە دا، من خەوتبووم... ئەو بەیانییە دەبوایە لەگەڵ دایکمدا بچووبایەین بۆ سەر ڕۆخانە و زەڵمان بهێنایە... بووە تەقە، تۆپێك کەوتە ماڵی میمکە ڕەعناوە، مام خدر ئێژی کەسیان دەرنەچوون، هەر خەڵکی بوو و دەڕەمی، ئێمەش بۆی دەرچووین، خۆمان بەرەو دۆڵەڕەش کوتا، نەمانزانی ئەولاشمان گیرابوو، باوکم دەستی منی گرتبوو، دایکم و نازەی خوشکم لە پێشمانەوە بوون، لە پاین ئاوایی باوکم بەدەما کەوت، تەماشام کرد شانی سوور بووە، ترسام منیش دانیشتم، وتی تۆ بڕو... هەڵسە و بڕۆ خۆت بگەیەنە دایکت، ترسام هاتن منیان هێنا باوکم لەوێ بەجێ ما... نازانم... هەر بە دۆڵەکەدا هێنامیان لە ڕێگا هاپۆ خدریان بینی، ئەویشیان گەڕاندەوە.».

– «ئەی هاپۆ خدر کوا؟».

دەستی بۆ خوار ژوورەکە درێژکرد. «ئا ئەو سەڵتە لەبەرە خۆیەتی کە جگەرە تێ ئەکات... لەولای ئاواییبیەوە کۆیان کردینەوە... هەشت نۆ زیل لەناو ئاوایییەوە پەیدابوون. دایکم لەناو یەکێ لە زیلەکاندا بوو، ویستم بۆ لای بچم نەیانهێشت، دایکم هەر دەگریا و دەستی بۆ درێژ دەکردم، ئێمەشیان لە زیلێکی کە نا...» چاوەکانی پڕ بوون، یەك دوو فرمێسك سەریان کرد، قەتارەیان بەست و بەسەر ڕوومەتیا لەسەرخۆ دەهاتنە خوارێ.

– «خەڵکی کام ئاواییت؟».

– «برایم غوڵام... ئەو زیلەی ئێمەیان پێ هێنا دوو جاشیان لەگەڵا ناردین دەیانگوت... ئەو دێهاتانەی ئەودیو ڕۆخانەشیان برد... ئەیان گوت بەرتان ئەدەن.» هەرخۆی ئەیگوت: هەر یەك دوو ڕۆژێکە و بەرمان ئەدەن، گەرمیان شەرواڵێکی شین و بلووزێکی بێ قۆڵی لەبەردایە، لەژێر بلووزەکەوە کراسێکی قاوەیی لەبەرە، ڕەنگە هەر دایکی بۆی دووریبێ چونکێ یەخەکەی نارێك و کرژ بووەوە تەمەنی هەر ١٠–١٢ ساڵان دەبێ و نابێ. کە قسەی بکردایە هەردوو لێوی کەمێ دەکشان، تۆ وات دەزانی بزەی دێ... نازانی چی بڵێی...

چۆن و بەچی دڵی بدەیتەوە، قورگت گیراوە دان بەخۆتا نەگریت لەپرمەی گریان دەدەی، خۆیشی پاشماوەی گریانەکەی هێشتا پێوە دیارە، یەك دوو فرمێسکی کە سەریان کرد، چڵمەکەی هەڵلووشی و گورج هەستایە پێ... هەمدیس چاوی بە کارتۆنەکەوە نا. هەر بۆ ئەوەی بیدوێنی پرسیت:

– «چی ئەبینی؟؟».

– «تاریکە...» یەك دوو جار خۆی نەوی کرد، سەری بۆ بانتر هەڵبڕی... «ئا ئەوە بڕێکی کەیان هێنا... ئێژم بەڵکو باوکمیان هێنایە ئێرە؟».

– «ئا... ئەیهێنن... بۆ نایهێنن با...».

هەمدیس سەری بە کارتۆنەکەوە نا

– «لەڕیزە ماڵەکەی ئەو بەرەوە لە باڵەخانەکەیدا چەند کەسێك لەبەر پەنجەرەیەکدا دانیشتوون تەماشای ئێرەکانە دەکەن...».

کەمێ هاتە پێشەوە وەك نهێنییەك بدرکێنی دەمی بردە لای گوێتەوە:

– «ئێژم... ئەتوانم لە پەنجەرەکەوە بڕەمم؟... ئا ئەو کابرایە کە خەوتووە ئێژێ دوێنێ کوڕەکەم لە پەنجەرەی ئەو ژوورەی تەنیشتمانەوە ڕەمی و ئێستا لە ماڵی خزمێکیاندایە...».

– «تۆ گەورەی شیشی ئەم پەنجەرەیە سخن ئەوەندە شاش نین تا تۆی لێوە بچیتە ئەو دیوا...» بە نائومێدییەکەوە لە جێگاکەی خۆی دانیشتەوە، لێوی کەمێ کشا و خەمێکی نادیار بەو منداڵییە لە ڕوومەتیا دەرکەوت، چاوی بڕییە کۆشی خۆی. لەوە ترسای دڵی لێت ڕەنجا بێ

– «گەرمیان گیان پێم ناڵێی هاپۆ خدر کامەیە؟»

– «پێم نەوتی، ئا ئەو سەڵتە لەبەرەیە... ئەوەی سەڵتەکەی داکەندووە... ئا ئەوەتانێ پاڵی داوەتەوە... ناسیت؟»

هیچی پێ نەما بیڵێ، ملی کەمێ بەلای شانی چەپیدا لار بووەوە.

– «ئەی تۆ چۆن...» وەك پەشیمان بێ لە پرسیارەکەی تەواوی نەکرد، بەڵام تێگەیشتم

– «دەتەوێ بزانی چۆنیان هێنام؟ خەوت نایەت؟».

***

چیت بۆ باس کەم؟ گەرمیان گیان لە کوێوە دەست پێ بکەم؟ خەوت نایەت؟... باوکت لەبەر خۆشەویستی ئەم ناوچەیە ناوی تۆی ناوە گەرمیان... ناهەقی ناگرم. کام شوێن ئەوەندەی ئەم گەرمیانە دڵگیرە گەرمیان گیان... دڵسافی و سادەیی خەڵکەکەی بۆ ناڵێی... هەشت ساڵ پێش ئێستا لەم شارە دەرچووم دەمتوانی بۆ خۆم ڕوو بکەمە ئەو کوێستانانە بەڵام گڕە و گەرمای ئێرەکانەم لە نسێ و تاڤگە و کانیاوی ساردی کوێستانانم پێ خۆشتر بوو... هەردە و دەشتە کاکی بەکاکییەکەیم لە قەد چیا و بنارانم پێ جوانتر بوو، تۆ مانگەشەوان

لەگەڵ هاوڕێکانتا لە پاین دێ چاوشارکێ و قووڵانت قەت نەکردووە؟ دەزانی نە لە کوێستانان نە لە هیچ شوێنێکی کەی ئەم دونیایە هەرگیز مانگ ئەوەندە جوان و تریفەدار نابێ!! گەرمیان گیان لەڕێوبانی ئەم گەرمیانەدا، کە لە ئاواییەکەوە بۆ ئاواییەکی کە دەچووم لە ڕێگا پێم پەتی دەکرد، ئەو خۆڵە وردە کل ئاساییەی ڕێگا، تەزوو و موچڕکێکی خۆشی بەژێر پێم دەدا... خۆڵی وا ورد ورد هەر ئێژی ئاردێکی سوورە... مرۆ دەتوانێ بەپێی پەتی بەشاخێکدا هەڵگژێ؟... گەرمیان گەر لەم سەغڵەتییە دەرچووین دێمە ئاواییەکەتان ئێ؟... هەموو ئەمانەت پێ نیشان دەدەم... چیت بۆ باس کەم؟ بەهارانی بۆ نالێی... هەرچەندە بەهاری کورتە، بەڵام شتێکی دەگمەن و سەیرە بەهارانی... لە کام شوێن، بەهار ئاوا کورتە؟ سەیر نییە؟! لەپڕێکا ئەو دەشتە بۆ خۆی ڕایەخێکی سەوزت بۆ ڕادەخات، ئەوەندەی پێ ناچێ هاکە زەرد هەڵگەڕا، بۆیە دەڵێن خەڵکەکەی لە هیچ شتێکی خۆش، تێر نەبوون... بە عەزرەتی شتی خۆشیشەوە سەر دەنێنەوە، کەچی سەرەڕای ئەمەش بەبێ گەرمیان هەڵناکەن و تا دەمرن لێی دوور ناکەونەوە...

***

لەوەتی گەرمیان گەرمیانە، گەرمیان گیان، خەڵکەکەی بەتەمای بەهارێکی درێژن... تۆ قەت لە بەهاراندا بۆ قاڵچك و دۆمەڵانی قەد تەپە و تەلان و قنگری ناو زەوی بەیاری نزیك ئاوایی نەچووی؟... دواجا لە دونیادا شوێنێك هەیە لە یەك ساڵدا دوو بەهاری هەبێ؟... ئەی پایزان نەچوویتە قەراخی (ڕۆخانە) و (ئاوەسپی...) بەڵام گەرمیان گیان لەگەڵ ئەم جوانییە بێ وێنەیەدا خەم و پەژارە و نەهامەتی و کلۆڵی خەڵکەکەی هامتەقای نییە، یەکەم گورز کە لە بگرە و بەردە و هێرش و بەسەرداداندا دەیوەشێنن بەر ئەمان دەکەوێ، کولیتە و زنجیان دەسووتێ و خاپوور دەکرێ، گەنج و ڕیش سپی و ئافرەت و منداڵیان بۆ بیابان و شارانی دوور دەگوێزرێنەوە. دەڵێن زوو زوو خەڵکی ئەم گەرمیانەیان بۆ لیبیا و ژووررووی ئەفریقیاش پەراگەندە کردووە! لەمەش کۆنتر سەنحاریب ناوێك بە لەشکرێکی زۆرەوە بەگەرمیاندا تێپەڕیوە تا گەیشتۆتە قەرەداغ، گەرمیانییەکان دەستەوەستان دانەنیشتوون ساڵێك ئەو لەشکرەیان پەنگ دابۆوە و ڕێگای ڕۆیشتنیان لێ بڕیبوو، لەدواییدا گەرمیانییەکان کۆڵ دەدەن، بەڵام کوشتارێکی بێ بەزەییانەیان لێ دەکەن... پێش هەموو کەسێ خۆیان گەیاندە کفری لەگەڵ خانی دەڵۆدا بەگژ سوپای ئینگلیزدا چوون شێخی نەمریش متمانەی پێیان دەکرد، کێ شەڕەکەی ئاوباریکی لەبیر نییە هیچ کەسێ ناتوانێ جوامێری و ئازایەتییان ون کات، کەچی لەدوای هەموو کەسێکەوە خۆشی و ئارامی دەچێژن... ئەوەی من بەبیرم بێ وا

نزیکەی سیساڵێکە خانوو و ماڵیان دەسووتێ، تاڵان دەکرێن، ئەوەندە گوێیان بەماڵ و حاڵ نەداوە، خوا سەری دابێ ڕزقیش دەدا ئاوا ئێژن... ئەوەی بەتاڵان دەبرا پەیایان دەکردەوە، بۆ خانوو و کونجیش، قەرەچاری و زەڵ و پووشی گەرمیان زۆر و زەبەن، سەریان پێ دەگرتەوە و ڕێکوڕەوان دادەنیشتنەوە بۆ خۆیان هەر وەك هیچ ڕووی نەدابێ... کەچی هیچ لایەنێك بەتەنگیانەوە نایەن، ئێژن لە شەڕێكدا لە نێوان دوو لایەندا کوژراوەکانیان هەمووی گەرمیانی بوون، داخ لە دەست دڵسافی و سادەییەکەیان.

ئێسال وا لەمبەر و ئەوبەری (ڕۆخانە)وە تا نزیك (سیروان) ڕەشبگیر کراون، وەك بەهەموو لایەکیانەوە حەز بەوە بکەن ئەم گەرمیانە چۆڵ بێ، وا ئەو هەردە و دەشتانە چۆڵن، گەرمیان بەخەڵکەکەیەوە گەرمیانە، دەزانم ئێستا ئەو جوانییەی نەماوە، وا لەبەر چاومە دەشتێکی چۆڵ، وشك و برینگ خۆڵ و کەسەك و هێرکی، زاری دەکەن... چۆن دەبێ گەرمیان گیان؟ ئەمە کارێکی نەکردە نییە...

گەرمیان ئەو سەرە بچکۆڵەیەی تۆشم هێنایە ژان، خەوت نایە؟...

«خەوەکەم زڕا... مامۆستاکەشمان لە ئاوایی قسەی ئاوای بۆ دەکردین...».

لەژێر کراسەکەیەوە دەستی برد خۆی خوراند و درێژەی بەقسە دا... «بەڵام ئەمە دوو ساڵە قوتابخانەکەمان داخراوە... باسی ئەوەت بۆ نەکردم چۆنیان هێنای؟...»

حەز دەکەی بزانی:

«چەند ڕۆژێك لەمەوبەر، هێشتا ئەم دەنگوباسانە لە ئارادا نەبوو بەڵام وزە وز پەیدا ببوو... کە شتێك ئەقەومێ... دایکم لە شارەوە هاتە ئاوایی (زنانە) بۆ سەردانیم، لە ماڵی حاجی ڕەشیدی کوێخا کەرەم دوو شەو پێکەوە بووین. شەوی یەکەم تا بەیانییەکەی نەنووستین... سۆراخی دۆست و ناسیاوم لێ دەکرد، هەواڵی سیروانی برازام لێ پرسی، هەر لە تەمەنی تۆدایە ئێستەش سەری زوان دەگرێ؟ ئایا وەکو جاران لە مشك دەترسێ؟ دەمەو بەیان مناڵ ئاسا لەباوەشیا دەخەوتم. دوای دوو ڕۆژەکە، دایکم گەڕایەوە گفتی ئەوەی پێ دام جەژن لەگەڵ سیرواندا بێتەوە سەردانیم، قاو کەوتە ئەو ناوەوە کە ناوچەکە دەکەوێتە بەر هێرشێکی بەربڵاو... دەنگوباسی لەمەوبەری هەڵەبجە ترس و گومانی خستبووە دڵی خەڵکەکە و وورەی پێ نەهێشتبوون... ماڵە پوورێکم لە ئاوایی «خان» بوو بڕیارم دا سەردانییەکیان بکەم، دایکیشم ئۆباڵی خستبووە ئەستۆم هاڵ و هەواڵێکیان بپرسم... هەردەیەکی ڕێبواربەزێنە ڕێگای «خان»، گەرمیانیش ئاوەدان بێ هەر لە مانگی چوارەوە دەبێتە هاوین... گەرما ئەو دەشتەی هەڵپرووکاندووە، پەڵە خەلەکان، گژوگیا،

زەرد چوونەتەوە لە بەهاردا کولیلکەی هەمەڕەنگ ئەو دەشتە دەتەنێ لەم مانگەدا سیس دەبن و هەڵدەپرووکێن... زەردە سیری و قەلەچاری و عەگول تا ئەژنۆ دێن و تا پایزێکی درەنگ دەمێننەوە، دەبنە لانەی کەرویشك و ڕێوی و جێ هێلانەی سۆسکە و کوڕکوڕ و تیترەواسکە و مەلۆچکەی هەمەچەشنە... وا زوو بە ڕێ کەوتم – لە پاین ئاوایی خۆرم لێ هەڵهات، ئەمبەر و ئەوبەری ڕێگاکە پەڵە خەڵەیە، وا هاتووە تا ئەژنۆ دەیکوتا، تیشکی خۆری ئەو بەیانییە کە لە لاسکە زەردهەڵاتووەکان دەکەوت دەبریسکانەوە، بایەکی مەیلەو فێنکی ئەو دەمە و بەیانییە کەروێشکەیەکی خۆشی بە خەلەکان خستبوو، خشە و هاژەیەکی خۆشی بەگوێ دەبەخشی. بەدەم ڕێگاوە هەر بیرم لە هێرشەکە دەکردەوە، پێیان دەڵێم برۆن و خۆیان قوتارکەن، لەبەر خۆمەوە ئاوا دەدوام... پێیان دەڵێم خێرتان دەگات نەکو ئەو ئاواییانەی نزیکتان ئاگایان نەبێ با ئاگاداربن... گەلێ جار و لەمەوبەریش ئاواییەکان بەر شاڵاو کەوتوون.

بۆ چەند ڕۆژێ ڕەویان دەکرد و دەچوونە ئەو هەردانە، کە هێزە شاڵاوبەرەکە دەکشایەوە خەڵکەکەش دەگەڕانەوە بۆ ناو دێ، لەبەر خۆمەوە دەمگوت... ئەمجارەش هەروەکو جارەکانی پێشوو گەردەلوولێکە زوو دێت و دەڕوات... هەرگیز بۆ ئەمە نەدەچووم کە وای لێ بێ...

گەرمیان گیان، لەم واڵا وردانەی خۆمدا بووم لەپڕ کلاوکورەیەك لەبەر پێما فڕکەی کرد، داچڵەکیم بەڵام چۆن داچڵەکاندنێك... خۆر ڕمێ بەرز بووەوە گەیشتمە «خان». لەسەر چەمەکە دانیشتم، یەك دوو شڵپ ئاوم بەدەموچاوم دا... یەك دوو لۆچ ئاوم خواردەوە. بەدەم ئاوخواردنەوەوە پێرارم کەوتە یاد... دەمەو ئێوارەیەکی سارد، ئاوا بۆ سەردانی ماڵی پوورم دەچووم، گەیشتمە سەر ئەم گردەی تەنیشتم، لەوکاتەدا چەمەکە بەزەحمەت بواری دەدا، لەسەر گردەکەوە دەمڕوانییە ئاوایی، لەوکاتەدا چەند تانکێ دەورەی ئاواییەکەیان دابوو، سەربازەکانیش لەناو دێ بوون، زۆری نەخایان کشانەوە و ئاگریان لە چەند خانوویەك بەردا، لەسەر گردەکە مامەوە تا هێزەکە لەچاو ون بوون ئەوجا پەڕیمەوە، شەو تا درەنگێ دانیشتین لەدواییدا هەواڵی هێرشەکەم پێ دان، ئەم خەڵکە لەگەڵ کارەسات و ناخۆشیدا ئولفەتیان گرتووە، ئەوەندە چاوەڕێی ناخۆشی دەکەن چاوەڕێی خۆشی و ئارامی ناکەن... وتیان ئەمە یەکەم جارمان نییە، ئێمە فێری ئەم بەزمەین... وەك جارەکانی پێشوو، یەك دوو ڕۆژ دەچینە ئەو هەردانە و دوایی دەگەڕێینەوە، چش لە ماڵ، سەر سەلامەت بێ... وایان گوت... گەرمیان گیان، ئێستا ئەوانیش بەم دەردە چوون... ماڵی پوورم خەوتن من نەخەوتم، لەگەڵ مەلابانگدانا خۆمم

کۆکردەوە و، پوورم بە ئاگا هێنا و خواحافیزم لێ کرد... لە چەمەکە پەڕیمەوە، ویستم قەدبڕی کەم تا زووتر بگەمە ئاوایی «قەڵا» هەندێ شتومەکی سووك و چەند کتێبێك لەوێ بوو بیانبەم و بڕۆم، ڕێگاکەم بەردا، بەناو پەڵە خەڵەکاندا دەڕۆیشتم، لەژێر پێمدا لاسکەکان دەشکانەوە قرچەی دەهات، لە هەندێ شوێندا هێشتا شینایییان تێدا مابوو، لەبن کۆمەڵتە دەغڵەکاندا چەند گولیلکەیی جوانم بینی تا ئەم کاتەش ڕەنگیان تیا مابووەوە... بەرەبەرە خۆرەکە جۆشی دا... شەو نەخەوتووم، دەمارەکانی لەشم پل دەدەن، ماندووم دەمەوێ ساتێ زووتر بگەمە «قەڵا» هەم هەواڵەکەیان پێ ڕادەگەینم هەم شتومەکەکانم هەڵدەگرم و بەرەو ژوور سەری خۆم هەڵدەگرم... بۆ لەبیر بردنەوەی ماندوویەتیم گوێم لە قرچەقرچی لاسکەکانی ژێر پێم دەگرت کە دەشکانەوە، خرمەیەکی خۆشیان لێوە دەهات... دەمویست مەترسی شاڵاوەکە لەبیر بەرمەوە، بەڵام کە کارەساتەکەی هەڵەبجەم بیر دەکەوتەوە لەشم ئەوەندەی کە لە ئارەقە دەنیشت، دەمهێنایە بەرچاو کە ئەگەر دووبارە بێتەوە چی ڕوودەدا؟... وا دیارە ئەمساڵ ئەم خاڵانە هەر بەپێوە دەمێنن، لە ڕێگاکەی ئەولاوە ژن و پیاوێکم بینی، منداڵێکی هەشت نۆ ساڵانیش لەپێشیانەوە بە ڕێگاکەدا بەولاو بەولادا ڕای دەکرد، سەرو بوخچەیان پێ بوو، بانگم کردن وەستان، کە لێیان نزیك بوومەوە ترس و گومانم لە ڕوویاندا بەدی کرد. تا منداڵەکەش کە منی بینی بەڕاکردن گەڕایەوە تەك دایکی، دڵنیام کردنەوە.

«ئەوە دەمویست هەواڵێکی ئەو خوارە بزانم...»

گومانەکەیان ڕەوییەوە.

– «ئۆمەربل لە چی دایە؟»

– «......................».

– «ئۆغر»

– «خۆشمان نازانین».

سەری دانەواند و بێدەنگ بوو بۆ چەند ساتێك هەردوو لامان بێدەنگ نقەمان لێوە نەهات... ئافرەتەکە ڕوومەتی وەك هەورییەکەی لەچەکی ڕەش داگیرسابوو، کابراش گیرفانی سەڵتەکەی ئاوسابوو، دەستی برد نانێکی قەمچ کراوی دەرهێنا و بۆی درێژکردم، وەرم نەگرت، «ئێوە لەسەر سەفەرن و من بۆ ئاوەدانی دەچم...». وام گوت و دوعاخوازیم لێ کردن... ئەوان بەرەو ژوور بوونەوە منیش بۆ دۆڵەکەی تەنیشتم شۆڕ بوومەوە... ئەو دۆڵە بەدۆڵی ڕێبوارکوژە بەناوبانگە، زستانان بارانەوی پێدا دەڕوا،

ڕۆژانی باران بوار نادات، لەگەڵ کردنەوەی بارانەکەدا ئەویش وشك دەکات... لە هەندێ جێگادا چیمەنێکی سەوزی جوانی تیا ڕواوە، هەر لە سەرەتای هاوینەوە مێشوولەی پیاو دەخوات، وەك پەڵە هەورێکی ڕەش بەسەر ئەو زەڵ و خەڵتانانەدا گیزەیان دێ ئەوەی بەوێدا گوزەر بکات مەگەر پەیتاپەیتا دەست بەسەر و چاوی خۆیا بهێنی... بەچاکم زانی دۆڵەکە بەردەم، دووبارە کەوتمە ناو پەڵە خەڵەکان، گەیشتمە ناو پارچە زەوییەکی بەیار، قەلەچاری تا ئەژنۆ هاتبوو، لە سەرەوەش خۆرەکە جۆشی دابوو، برسیەتیم لەبیر نەماوە تینوومە، لەجیاتی شنەباکەی بەیانی بایەکی مەیلەو گەرم هەڵی کردبوو، ئارەقەی هەنیە و لامل و دەفەی شانمی کزر دەکردەوە لە پێشمدا گەردەلوولێکی زەبەللاح بەخول خواردن چووبووە ئاسمانا و بەرەو لای من دەهات، خشە و هاژەیەکی سەیری بەپەڵە خەڵەکەی تەنیشتم خستبوو، وا دار تووەکەی قەڵا وەدەرکەوت دوو گردۆڵکە، خانووەکانی لە ڕێبواران دەشاردەوە تا لەو دوو گردەکە ئاودیو نەبوایەیت ماڵەکان نەدەبینران... هەنگاوەکانم گورج کردەوە، دەستێکم خستە سەر چۆکم و بەگردەکەدا هەڵگژام، لەسەر گردەکە هەناسەیەکم دا، ڕاستە پێ وەستام، تەماشای ئەملاو ئەولام کرد، لەبەرخۆمەوە وتم «ئای گەرمیانە کلۆڵەکە...» گەرمیان گیان هەموو جارێ بە هاوڕێکانم دەگوت: «ئەم گەرمیانە نهێنییەکە بۆ خۆی... ئەوەی باش لێی نەگات لە نهێنییەکەی ناگات! شارەزای هەردە و دەشتە کاکی بەکاکییەکەی خەڵکە سەیر و خۆشەکەی نەبێ نەدەتوانێ خۆشی بوێ، نە تیایدا هەڵدەکات...». پار لاوێکی خوێن گەرمی ئەو کوێستانە یەك دوو مانگێ مایەوە، بێزار بوو گوزەرانی نەکرد و گەڕایەوە. بەڵام ئەوەی کەمێ پشووی هەبێ و دان بەخۆیا بگرێت بەرەبەرە نهێنی ناوچەکەی بۆ ئاشکرا دەبێت... بیرمە جارێکیان لەگەڵ ناسیاوێکدا پێکەوە چووینە یەکێ لە دێکانی ناوچەی زەنگەنە، هەردەی زەنگەنەش، ئاوەدان بێ، بەناوبانگە، کە ماندوو بوو پێی وتم: «پێم ناڵێی لەم دەشتە وشك و برینگ و سەختەدا ئەم خەڵکە چۆن گوزەران دەکەن و بەچی دەژین؟!.». قاقا پێکەنیم، زانیم هەردەکە شەکەتی کردووە و دەیەوێ بەمە قاری خۆی دەربێنی... «کاکی برا با تۆ پەروەردەی بنار و چیای سەختیش بی بەڵام ئەمە دەشت و هەردەی گەرمیانە گەمەی منداڵان نییە». ئا گەرمیان گیان ئاوام پێ گوت؛ بژنەوە... ئێرە گەرمیانە لە هیچ شوێنێکی ئەم دونیایە ناچێ، تۆ بڕوانە لەم بێ ئاوییەدا لەم دەشتە وشکەدا دەغڵودان چۆن هاتووە و تەماشا چ هاتێکە... من پێم نەوتی نهێنییەکی تێدایە، ئەگینا لەم دەشتە کاکی بەکاکییەدا و لەم خۆڵە پەتانییەدا دەبوایە کەست نەبینایە، کەچی ئەوەتا سەدان ئاوایی تیا قووت بۆتەوە... وشك و برینگیەکەی نەیتوانیوە خەڵکەکە بێزار بکات و لەبەرچاویان

بخات، بەڵکو زیاتر و باشتر پێوەی لکاون... تۆ نایان بینی چەند ئارام و لەسەرخۆ و کەم دوو و کشومـاتـن!... دەڵـێن گـوایـە خـاکـوزەوی ئـەم نـاوچـەیـە لـە ڕقـی ئـەم کشومـات و بێدەنگییەی خەڵکەکە شەوان بۆ خۆی دەگری... ئا دەگری، کە دەگری، بەفرمێسك ئەو دەغڵودانانە ئاو دەخۆنەوە، هەر بۆیە چەند نەهات و وشکەساڵ بێ، خەڵە و دانی ئەم ناوچەیە کەم و کۆتا هەر بووە، ئەگەر واش نەبووبێ بەشینایی کردووە... جارێك نەبێ خاکوزەوی ناوچەکە یەك دوو ساڵ لە گریان کەوت و فرمێسکی نەدەڕژان تا خەڵەکانیان ئـاو بـخـاتـەوە... دەڵـێن ئـەویش خـەتـای خـەڵـکـەکـە بـووە... دەگێڕنـەوە گـەورە و بـچـووکـی نـاوچـەکـە خـوویـان دایـە ڕاوکـردن، ئـاسك و کـەروێشك نـەمـان... بـاڵـندەیـی خـواسـایـی بـەئـاسمـانـەوە تـاقـیـان لـێ بـڕاوە، بـەجـۆرێ کـەوتـنـە خـولـیـای ڕاوکـردن، ژووژوو و مـارموێلکەشیان قڕکرد، ئەوەی زیندەوەر بوو لە ناوچەکەدا نەما... خاکوزەوی بەم کردەوە منالآنەیە پێکەنینی دەهات و ئەو دوو ساڵە فرمێسکی نەڕشت، بۆیە نەهامەتییەکی وا ناوچەکەی گرتەوە، قلە جۆیەك شین نەبوو، بەر نەعلەتی ئەو زیندەوەرانە کەوتن و هەریەکە و بەلایەکا سەری خۆی هەڵگرت، (خاڵسات) لە گەرمیانی جمەی دەهات دوای دوو ساڵەکە بەپارەوپوولێکی باش و عەرەبییەکی شلۆقەوە بۆ گەرمیان گەڕانەوە، لەو کـاتـەوە ئـەوەنـدە عـاشقـە ڕاو نین، ئـێستـاش کـە بـاسی ئـەو دوو ساڵـە دەکـەن بـەساڵـی خاڵساتەکە ناوی دەبەن، لە ئاوایییەکیشدا ڕاوکەرێ هەبێ ساڵ دوانزەی مانگ ئەو پیادەیە و ڕزقیشی سوارە، لەخواوەیە کەم دەرامەت و دەست نەڕۆ دەبێ!... بۆ ماوەیەك هەروا لەسەر گردەکە وەستام، بڕە ماڵێکی گڵین، سەریان بەیەکا کردووە، وات دەزانی قەرەی تیادا نەماوە قەت وا کشومات نەبووە!... لەوەوپێش کە دەهاتمە ئاوایی قەڵا ئاوا لەسەر ئەم گردەوە گوێم لە زەڵەزەڵێکی خۆش دەبوو... سەگوەڕ، بارەی مەڕ و بزن و زەڕین و حیلەی ئەسپ تێکەڵ بەیەك دەبوون... نازانم گەرمیان گیان لە کەیەوە ئەو خووەم تیا پەیدا بوو: بۆ هەر دێیەك دەچووم ئەوەم گەلێ پێ خۆش دەهات، کە لە پاین ئاوایییەوە دانیشم و گوێ بۆ ئەو ژاوەژاوە ڕادەم... چەندین جار هەر لەسەر هەمان گردەوە گوێم بۆ «یـار غـەزاڵـەکـەی» لـفـتـە هـەڵـخستـووە، وەك شـەمـاڵـێکـی فـێنك شـەکـەتـی ڕێگـای لـەبـیر بردوومەتەوە، لەگەڵ ئاوازە سووتاو و پڕ غەریبییەکەیدا تاس بردوومیەتەوە و خەیاڵم بـەقـەد پـانوپـۆڕی دەشتـەکـەی گـەرمـیـان پـەخش دەبـووەوە... کـەچـی لـەو کـاتـەدا ئـاوایـی کشومات بوو نە یار غەزاڵەکەی لفتە نە ئەو زەڵەزەڵەی جارانم نەژنەوت، گەرمیان گیان، تا دارتووەکەش بێ جوولە بوو،... لە گردەکە شۆڕ بوومەوە، ڕچە ڕێیەك وەك ڕم لە دڵی ئـاوایـی چـەقـیـبوو، گـەیـاندمـیـە بن دارتووەکە... چـەند کـەسێك لـە سێبـەری دارتووەکە

دانیشتبوون، بەڵام نەیان دەزانی چی بکەن، تومەز لەدوێنێوە هەر بەیەکا دێن، شەو بڕیاریان دابوو ئەوەی بەدەستەوە دێ هەڵی بگرن و بڕۆن، هەر نەبێ لەو هەردانە خۆیان مەلاس بدەن، بەڵام کۆمەڵێ چەکداری سەر بەلایەنێکی ناوچەکە ئەو ڕێگەیان لێ بڕیبوونەوە، دەچوونە بن دەستی یەکترەوە مقۆمقۆیان بوو نەدەگەیشتنە هیچ بڕیارێك، بۆ ناهێڵن خۆمان قورتارکەین؟... ئێژن گوایە ئەمجارە هیچ شتێ بەرگەمان ناگرێ... هەندێ وایان دەگوت دەچوونە ماڵەوە ئۆقرەیان نەدەگرت دەگەڕانەوە بن دارتووەکە... هەمدیس چی بکەین چی بکەین پەیدا دەبووەوە... هیچیان نەدەکرد... هیچیان پێ نەدەکرا... چی بکەن؟

لە یەکتریان دەپرسی کەسیان وەڵامی ئەوی کەیان پێ نەدەدرایەوە، شتێکیان بۆ خۆیان دەگوت و سەبووری خۆیان پێ دەدایەوە، شتی سەیر سەیریان بۆ دڵنەواییی یەکتر دەگێڕایەوە... دونیایەکی هێمن و ئاسوودەیان دروست دەکرد زۆری نەدەبرد بەوەش بڕوایان نەدەما... سەریان لێ شێوابوو... خوا سەر لەوە بشوێنێ وا سەری لەم گەرمیانییانە شێواند... ئەو تەتەرەی بۆ هەواڵ و سۆراخ دەنێردرا نەدەگەڕایەوە، چەند ستەمە ترس دەورەی مرۆیەك بدا و پەنا و داڵدەیەکیش شك نەبات. مەگەر هەر ئەوانە بزانن چەند ستەمە کە خۆیان بەو بارەدا تێدەپەڕن... هەر ئەوانە کە ئومێدبڕ دەبن دەزانن هەناسە ساردی یانی چی، خەڵکەکە ترس و دڵەڕاوکێ و گومان و بێ ئومێدی، ورەی پێ بەردابوون... چی بکەن؟ نازانن، بۆ کوێ بڕۆن؟ هەموو ڕێگایەکیان لێ گیراوە... بڕۆین... نەڕۆین؟ باشە دەڕۆین... بۆ کوێ؟ نازانن، لە نێوان خۆیاندا ئاوا هەڵسوکەوتیان دەکرد و ئاوا دەدوان... گەرمیان گیان، ئەگەر دەمانزانی ئاوامان بەسەر دێنن، چارەیەکی خۆمان دەکرد.

لە ژێر دارتووەکەدا جەوەنەیەك دانرابوو نامە سەرەوە، خەڵکەکە کە منیان بینی گەشانەوە، وەك چارەی ئەم سەر لێشێواندنەیان لە کن من، بێ منیش لە دڵی خۆما دامنابوو، پێیان بڵێم: بڕۆن... تا زووە بڕۆن. گوێ بەقسەی کەس مەدەن، بڕۆن لە دڵی خۆما وام نیاز بوو ئاوایان پێ بڵێم... ئەمە سی ساڵە... پەنجا ساڵە، هەر دەستی ئەم خەڵکە بەزاخا دەکەن و تووشی فەلاکەتیان دێنن... ئا ڕاست و باریك بەتەما بووم ئاوایان پێ بڵێم...

گەرمیان گیان، خۆ خەوت نایە؟... جەوەنە ئاوەکەم دانەنابوو دەورەیان دام «یاخوا بەخێر بێیتەوە... ئەوە لە کوێ بووی؟...» بەیەك دەنگ ئاوایان دەگوت، یاخوا ئەم

گەرمیانییانە خوو بەکەس نەدەن و ڕقیان لە کەس نەبێتەوە ئافرەتەکان لەبەر دەرگای حەوشەکانیان دانیشتبوون... پیرەمێردێك بە لەرزەلەرز لە کۆڵانێکەوە دەرکەوت بەرەو دارتووەکە خۆی بەکێش دەکرد...

«برا...» هەموویان گوێیان قووت کردەوە. «بۆ خۆتان بڕۆن...».

لەمە زیاترم بۆ نەهات، نەم دەوێرا تەماشای ڕوومەتیان بکەم... بەڕوویاندا دیاربوو هەزار گلەیی و گازاندەیان لە دڵابوو... بەڵام هیچیان نەدەگوت... هەزار »بۆ« لەسەر زاریان مەیی بوو نەیان دەدرکاند... ئەم گەرمیانییانە وان، گلەیی و گازاندە لە کەس ناکەن، با لە شتێکیش ڕازی نەبن، لە ناخیاندا پەنگ دەخواتەوە و دەری نابڕن... لەپڕ قەوما... زرمەیە... ئەوە یەك، دوو نەبووە سێ... دووره تەقەیە... خەڵکەکە داغانیان کرد... کەس ماڵ و حاڵی لەبیر نەما ئافرەتەکان بەقیژە و گریانەوە بەیەکا دەهاتن، دەگەڕێنەوە حەوشە دەستی مناڵەکانیان دەگرن و بۆی دەردەچن،... ڕاکەن... کوا... کوڕە حوسێن... هیزە مەجید... ئا بێژە دایکم زوو... جێم نەهێڵی... ئافرەتێك بوخچەیەکی لێ کەوت، نەپڕژا هەڵی گرێتەوە... پیرەمێردەکە، منال ئاسا لە شوێنەکەی خۆی دانیشت و پێی لێ درێژ کرد... ڕام کرد... دۆڵەکەی پشت ئاواییم دابووە چاو، لەسەر کۆڵانەکە مناڵێك لەسەر دەم کەوتبوو دەگریا، کەس دیار نەبوو، ڕەنگە لەو کاتەی کە قەوما خەریکی یاری کردن بوویێ و دایکی فریای سۆراخکردنی نەکەوتبێ... لەولاوە، لە کۆڵانەکەوە پێنج شەش لاوێك بەپڕتاو دەرچوون، مناڵەکە کەوتە ژێر پێیانەوە... تا گەیشتمە لای لە گریان کەوتبوو، گەیشتمە سەری... خۆ... ئەوە... شوانەی حەمە غەریبە... کوڕی ئەو پیاوەیە کە بە تەکمەوە پاڵ کەوتووە، گەرمیان گیان پێی نەڵێی...! خۆم گەیاندە دۆڵەکە بەڵام گریانی مناڵەکەم لە گوێ نەدەبڕا... لە کەندڕێکا خۆم شاردەوە. هاوار و گریان و زەڵەزەڵم دەهاتە گوێ. خۆمم مت کرد، بەڵام نەدیمەنی پیرەمێردەکەم لەبەرچاو ون دەبوو نەگریانی ئەو مناڵەم لە گوێ دەبڕا... بۆ ماوەیەك دەنگە دەنگەکە کپ بوو، لەپڕ گوێم لە »کوڕە نەڕۆی... ڕاوەستە«یەکی نزیك بوو، نەخێر ترپەی پێ دەبیسترا «ئا ئەمە یەکێکی کەیە خۆی شاردۆتەوە... دەرچۆ...» دەرچووم پێشیان کەوتم. لەو دیو گردەکەوە یەك دوو چەکدار چەند ئافرەتێك و هەشت نۆ مناڵیان پێش خۆیانیان دابوو، لە دەرەوەی ئاوایی چەند زیلێك وەستابوون، پەیتاپەیتا خەڵکیان دەهێنا و لە زیلەکانیان دەنان... لەولاوە پیکابێك هات ئازووقە و شتومەکی ماڵەکانیان خستبووە سەر، سواری پیکابەکەیان کردم و دوو جاشیشیان بەدیارمەوە دانا... ئەوەبوو دەمەوئێوارە گەیشتمە ئێرە. گەرمیان گیان چاوم لێ بوو خانووەکانیان سووتاند، چەند کەسێکی کەشیان مەڕ و ڕەشەوڵاخی ئاواییيان

بەرەوخوار دەكردەوە... كە بەدێی (ساڵەیی) و (شۆڕاو)یشدا تێپەڕیمان بوو بوونە دوو گردی گەورەی خۆڵ و خشت، بەكاوەخۆ لەژێر خۆڵ و خشتەكانەوە دووكەڵێكی ڕەشی باریك بەئاسماندا دەچوو...

***

شەو درەنگە، ئەمشەو دووەم شەوی ناو ئەم ژووره تەنگەیانە. بەدرێژایی ڕۆژیش پەیتاپەیتا هەر زیلە و ژن و پیر و منداڵ و لاو لە دێكانەوە دەگوازرێتەوە... دەرەوە زەڵەزەڵەكەی خامۆش بۆتەوە... ئەوەی لە ژوورەكە دایە خەوتوو یا كشومات سەری خستۆتە سەر چۆكی، لەگەڵ خەم و پەژارەی خۆیدا دەدوێ... تەنها سێ كەس لە ژوورەكەدا دیارن كە نەخەوتوون... گەرمیان بەر پەنجەرەكە بەر نادات، ئەو پیرەمێردەی كە گەرمیان دەیناسی، سابیری حاجی جومعە. كە خەوی زڕاوە و كەسی دەست ناكەوێ قسەی لەگەڵا بكات، ناچار لەگەڵ خۆی بەدەنگێكی چییە ئاسا لەژێر لێوەوە بۆ خۆی دەدوێ... «بڕوا ناكەم لە هیچ شوێنێكی ئەم دونیایەدا كاری وا كرابێ!... نە یاسای ئاسمان نەیاساكانی زەوی ڕێگا بەكاری نەگونجاوی وا نادەن... ناوچەیەكی بەربڵاو بەجارێ هەمووی ڕەشبگیر بكرێت!! وڵاتی بێ دێ دەبێ؟!...» هەستی كرد گەرمیان تەماشای دەكات، ئەم شەویش وەك شەوی ڕابردوو هەستا و چووەوە لای، هەر كە دانیشت و دانەنیشت دەمی بردە لای گوێیەوە:

– «ئێژم... ئەتوانم لە پەنجەرەكەوە بڕەمم؟»

دوێنێ شەویش وای پێ گوت خۆی لێ كەڕكرد، بەڵام ئەمشەو جۆری ڕوولێنانەكەی جیاوازە، وەك بپارێتەوە وا دیاربوو، چاوە گەشەكانی لە ڕووی سابیر گیركردبوو چاوەڕێی قسەیەكی خێری بوو، ڕونا ڕەنگ و پۆی لەگەڵ شەوی ڕابردوو جیاوازی هەیە» سابیر دەستە بچووكەكانی خستە نێو دەستییەوە، بەچاوی بەزەیییەوە تەماشای كرد،، «چۆن مرۆ ئەوەندە ڕك و كینەی بەرامبەر مرۆ دەبێ؟!... ئەوەی مرۆڤ لەگەڵ مرۆڤدا دەیكا ئاژەڵ لەگەڵ یەكتردا نایكەن»

سابیر لە دڵی خۆیەوە ئاوای وت... بۆ ئەوەی پرسیارەكەی لەبیر بەرێتەوە ویستی بیدوێنێ،

– «پێت نەوتم كوڕی كێیت؟»

– «حەمە سەعید...»

– «كام حەمە سەعید؟»

– «حەمە سەعیدی ساڵە شێتی چاڵەودوانەیی».

– «ساڵە شێت... ساڵە شێت... ئەم ناوەم بیستووە!».

لەگەڵ خۆیدا کەوتە بیرکردنەوە سابیر، مێشکی خۆی گوشی... «کە لە دێی (قەڵا) دەورەی لفتەمان دەدا تا ڕازی بکەین (یار غەزاڵ)مان بۆ بڵێ باسی دەنگخۆشان و گۆرانیبێژانی ناوچەکەی بۆ دەکردین... دەیگوت:

کوڕە بێ بەڵا بن، کەی دەنگی من دەنگە، ئەوەندە دەنگخۆش و گۆرانیبێژ لە گەرمیاندا هەیە من بەشاگردیان نابم، بەداخەوە یەکەیەکە وا دەمرن و ئەو سامانەش لەگەڵ خۆیاندا دەبەنە ژێر گڵەوە و لەبیر دەچن هەروەکو چۆن ئێستا زۆربەیان نەماون...» دەیگوت: «نەکو ئێستا، هەر لە کۆنەوە ئێرەکانە جێگای ئەڵڵاوەیسی و قەتار و خاوکەر و خۆرشیدی و یارغەزاڵ و سەوزە سەوزە بووە...». ئێمە حەزمان دەکرد باسی کۆنمان بۆ نەگێڕێتەوە یارغەزاڵەکەمان بۆ بچڕێ، بەڵام ئەو لەسەری دەڕۆیشت: «باوکم کاتی خۆی دەیگێڕایەوە: ساڵە شێتێك هەبوو لە ئاوایی چاڵەودوانە دادەنیشت، دەنگخۆشی وا لەم گەرمیانە نەبووە... کاتێ قەتار و خاوکەری بگوتبا هەرچی کچ و ئافرەتی ئاوایی هەبوو دەستی لە کوننە و مەشکە هەڵدەگرت، جووتیار و سەپان گاسن و داسیان وەلاوە دەنا و گوێیان بۆ ئەو چریکە یەزدانییە ڕادەدا...» لفتە لەسەری دەڕۆیشت: «لە دەمی باوکمم بیستووە چەندین جار لە حزووری شێخی نەمردا ئەڵڵاوەیسی وتووە، دەڵێن کە شێخ بە گەرمیاندا تێپەڕیوە بەدوایدا ناردووە تا گۆرانی بۆ بڵێ حەمە سەعیدی کوڕیشی لە باوکیەوە ئەو دەنگخۆشییەی بۆ ماوەتەوە، بەڵام شێخانی تەریقەت کە بە ناوچەکەدا دەگەڕان و تەریقەتی خەڵکیان دەدا، حەمە سەعیدیان بانگ کرد و تۆبەیان دا و گۆرانی وتنیان لێ قەدەغەکرد، گوایە حەرامە و بۆ دەروێشان ناگونجێ گۆرانی گوتن... خۆشیان گەورە و بچووکیان مەراقی گۆرانی وتنن، ئیتر ئەو گەنجینەیەی کردە ژێر باری پرچەوە، بەڵام کاتێك زکر و تەلیلە دەبەسترا و (مەولایە سەللم)ی دەگوت زۆربەی دەروێشان لەبەر ئەو دەنگە خۆشە حاڵیان لێ دەهات...»... ئاوا، یانی ئەم گەرمیانە کوڕی حەمە سەعیدی ساڵە شێتی گۆرانیبێژە... لەبەرخۆیەوە سابیر ئاوای گوت...

سابیر بەڕوویەکی خۆشەوە وتی:

– «ئێ ئێ ئێ حەمە سەعیدی ساڵە شێتی چاڵەودوانەیی... گەرمیان گیان، پشت بەخوا باوکت ساغ و سەلیمە... ئەی خوشك و براکانت...»

– «نەسرین لە من گەورەترە... شەمە و سیامەند لە من مناڵترن، دوو برای گەورەشم هەیە

لە دایکم نین...»

کە ناوی خوشك و براکانی هێنا چاوی پڕبوو و قوڕگی گیرا... سابیر سەرزەنشتی خۆی کرد کە بۆ ئەو پرسیارەی لێ کرد... نەیوێرا لەوە زیاتر بیدوێنێ، نەکو دەست بەگریان بکات... پاش کەمێ بێدەنگی هەمدیس سەری هێنایە پێشەوە...

– «ناتوانم بڕەمم؟».

– «گەرمیان گیان ئەم شیشانە سخن...».

بە نائومێدییەکەوە سەری داخست، لێوی نیشتە سەر یەك، سابیر هەمدیس بە میهرەوە هەردوو دەستی گرت، نەیدەزانی چۆن دڵی بداتەوە و بەچی تەسەلای بدات، بێجگە لە گەرمیان و سابیر و پیرەمێردەکە، وا دوو سێ کەسی دیکەش هەستان، چوار مەشقی دانیشتوون، وادیارە گەرمیان ناتوانێ لە پەنجەرەکە دوور بکەوێتەوە... هەستا چاوی بەکونی مقەباکەوە نا، سابیر لەلایەکەوە حەزی دەکرد چونکی دەیزانی بەوە تەسەللای دێ، لەلایەکی کەشەوە هەرچەندە ئەو چاوی بەپەنجەرەکەوە دەنا ئەم زیاتر بەزەیی پێدا دەهاتەوە و دڵی دەگوشرا...

«با خۆی بخافڵێنێ»

لە دڵی خۆیەوە ئاوای گوت و هەستا گەڕایەوە شوێنەکەی خۆی...

حەمە غەریب نووستووە، لە تەك حەمە غەریب دانیشت و پشتی بەدیوارەکەوە دا، دەستی بەسەرچۆکیدا شۆڕکردەوە و چاوی بەژوورەکەدا گێڕا... لە ژوورەکەدا هەر ئەو چەند کەسە بەئاگا بوون... گەرمیان هێشتا بەر پەنجەرەکەی بەر نەداوە، پیرەمێردەکە سەڵتەکەی کردووە بەسەرین و ئانشکی بەسەرا داداوە. سابیر ویستی بچێتە لای، خۆی گرت... هۆش و بیری لای کارەساتەکەیە... «ئاوایییەك و دوو و سێ نییە... سەرتۆپ گەرمیانیان پێچاوەتەوە، نیازیان خراپە... ئەمە قڕکردنە... ئەمە... باشە ئەی دێهاتەکانی دەوروبەری ئاوەسپی بۆ کوێیان بردوون؟...

ڕەنگە لە ژوورەکانی ئەولا بن... ئەمانەی ئێرە خەڵکی دەوروبەری ڕۆخانەن... ئەی دێکانی نزیك سیروان و جافایەتی و هەردی زەنگەنە؟ ڕەنگە بۆ شارێکی کەیان بردبن...».

گەرمیان وا لەگەڵ یەکێکدا دەدوێ، یەکەکە لەو دیو پەنجەرەکەوەیە دیار نییە... ئەم لەسەر نووکی پەنجە وەستاوە گوێ دەگری...

وا ئاوڕی دایەوە، تەماشای پیرەمێردەکە دەکات وا بەرەو لای پیرەمێردەکە دەچێ،

لەبەردەمیدا چیچکە دەکات و شتێکی پێ دەڵێ... پیرەمێردەکە کەوتە باری چوار مەشقیەوە، جگەرەکەی لە زەوی کوژاندەوە و هەستایە پێ، جۆری ڕاپەڕین و هەستانەکەی بەگوێرەی تەمەنی نەبوو، وا ئەویش خۆی گەیاندە بەر پەنجەرەکە... یەك دووانێك کە تا ئەوکاتە وات دەزانی خەوتبوون، ملیان قووت کردەوە و چاویان لە پیرەمێردەکە بڕی... پیرەمێردەکە گەیشتە پەنجەرەکە، تەماشایەکی گەرمیانی کرد، چۆن دوو منداڵ گەمە بکەن سەریان بۆ یەکتر لەقاندەوە، سەر لەقاندنەوەکەی گەرمیان هانی دا باشتر خۆی لە پەنجەرەکە نزیك بکاتەوە... گەرمیان چۆن تەماشای دەکرد، ئەویش ئاوا چاوی بە مقەباکەوە نا، دیاربوو لەگەڵ یەکێکی کەدا دەدوا... زۆری نەخایاند بەر پەنجەرەکەی بەردا، پشتی لە پەنجەرەکە کرد، بزەیەکی منداڵ ئاسا لێوی کشاندبوو... سەڵتەکەی لەبەر نەبوو، بلووزێکی بێ ڕەنگ و دەرپێیەکی درێژی سپی لەبەرابوو، بەنەخوێنەکەی تا ئەژنۆی هاتبوو، وەك ئەو کابرایەی کەمێ لەمەوپێش نەبێ، چاوەکانی دەترووسکانەوە، دیاربوو هێزوگوڕێکی بەبەرا هاتبوو، گەرمیان بەتەنیشتیەوە سەری هەڵبڕیبوو تەماشای دەکرد... داچەمی سەری ماچ کرد، وەستاوە نازانێ چی بکات، نە ئەوەتانێ دانیشێ نەدەگەڕێتەوە جێگاکەی خۆی، بۆ ماوەیەك لەو بارەیەوە مایەوە. «وا دیارە هەواڵێکی خۆشی بیستووە... بەڵام کام هەواڵی خۆش؟» سابیر لەبەرخۆیەوە ئاوای گوت... چاوی بە ژوورەکەدا گێڕا... سابیری کردە چاو، وا کەوتە ڕێ و جوولا «بۆ لای من دێ!» سابیر وا هزری کرد... هات و چوار مەشقی لەبەردەم سابیردا دانیشت... دەمی کردەوە نیازی بوو شتێ بڵێ. وەستا ئەم خەڵکە سادەیەی ئەم گەرمیانە هەر گوێیان لێ بگری، ئیتر لێ ناگەڕێن، هەر چییان لەدڵدایە بۆتی هەڵدەڕێژن... گەرمیانیش هات و دانیشت... پیرەمێردەکە سەری هێنایە پێشەوە. سابیر بەچاوی ڕێز و بەزەییەوە دەڕوانێتە ڕدێنە سپییەکەی... شاش و زبر، چەند ڕۆژێکە گوێزانی نەدیوە، سمێڵی لە ئاست کونە لووتیەوە زەرد چۆتەوە، دوو دانی کەڵبەی نەبێ ئیتر کەوچك لە دەمیا بگێڕە... خۆی نەگرت بێ پێچوپەنا دەستی پێ کرد:

«لەگەڵ باپیرەی ئەم گەرمیانەدا چەندین جار پێکەوە کاروانی ئەو خاڵساتەمان کردووە. ساڵەی فتح اللەی ناوبوو. ساڵە شێتیانیش پێ دەگوت، دەنگخۆشییەکەی لەوە نەبوو، لە خاڵس خورما و دۆشاومان دەکڕی، کە دەگەیشتینە دەشتی قرفە مشکیەکەی لە مل دەئالاند دەیگوت:

خدر لێخورە... منیش دەمزانی بۆ پەلە دەکات... ئیتر دەنگی تێ دەکرد، داخی گرانم بۆ ئای ئای و ئەلـلاوەیسیەکەی ساڵە، هەرکە دەگەیشتینە هەردەکەی لەك و ئاودیو

دەبووینەوە بۆ ڕاستییەکەی چاڵەودوانە، دەستی پێ دەکردەوە... یارغەزاڵێکی بەسەر ئاواییدا دەکرد هەواڵی گەیشتنمانی بە دێ و کەسوکار و یارەکەی دەدا... کاتێ دەگەیشتینە پاین ئاوایی دەبینین وا (گورجی بەبیانووی ئاو هێنانەوە هاتۆتە سەر بیرەکان.) کە گورجی دەبینی سیخورمەیەکی لێ دەدام و دەیگوت »خدر من ماندوویەتیم دەرچوو...« داخی گرانم بەنسیبی نەبوو. ئیتر باری کرد بۆ دێکەی ئێمە و هاتە «برایم غولام». بۆ حەمە سەعیدی باوکی ئەم گەرمیانە خۆم خوازبێنیم بۆ کرد و دوو منالی لەو ژنە بوو، عەمری خوای کرد... ئا گەرمیان ئەو کیسە بۆ بابات بێنە... کە گەرمیان هەستا سەری هێنایە پێشەوە... داخی گرانم باوکی لە پاین ئاوایی بە زاماری بەجێ ما، یەك دوو فرمێسك وەك لەمەوپێش ئامادەی کردبن، بەنێوان ڕیشە سپییە پەرێز ئاساییەکەیدا هاتنە خوار... ئا گەر بۆتی بگێڕمەوە چییان پێ کردین... ناوی خزمەتت؟

«سابیر... سابیری خزمەتکارت...»

ئای ڕۆڵە چییان پێ کردین... پیاو هەر چەنێ بەو دەردەی نەبات... کە دەڵێن دوژمنی باوەکوشتە، لەوە دڵڕەقتر و بێ بەزەییتر بوون.

لەگەڵ خۆرکەوتندا دێکەیان تۆپباران کرد، خەڵکەکە کەوتنە خۆیان لە دێ دەربچن، کەس نەدەپرژایە سەر کەس، قیژە و هەرا و هاوار و سەگوەڕە... تەقە و دەستڕێژ لە پاین ئاواییەوە دەستی پێ کرد، یەك دوو کەس هەر لەناو ئاواییدا پێکران... سابیر ڕۆڵە ئەگەر لێ بگەڕایەن چارەیەکی خۆمانمان دەکرد... دەڕۆیشتین... قەتیش ئاوامان بەسەر نەدەهات... لە گشتی ناخۆشتر ناووسمان کەوتە دەستیان... دایکی ئەم گەرمیانە کەمێ خۆی گرت و نەیدەویست بچێتە ناو زیلەکە و جاشێك قۆناغە تفەنگێکی پیا کێشا و وا ڕایکێشا یەخەی تلیشان، سنگی وەدەرکەوت، باش بوو ئافرەتێك زوو بە چارۆگەکەی خۆی سنگ و بەرۆکی شاردەوە... سابیر دێهاتەکانی ئەوبەر ڕۆخانەشیان بەم دەردە برد، لەناو زیلەکە جاشێکیان بەدیارمانەوە دانابوو، بێ ئەوەی کەسێ پرسیاری لێ بکات وتی: دێهاتەکانی ئەوبەر ڕۆخانە بۆ لایەکی کە دەبەن، ئێوەش بۆ دووز... ئاوڕێکی بۆ ناو ژوورەکە دایەوە، بەدەم ئاوڕدانەوە وتی: هەندێکیان خەڵکی «تازە شارن»... ئا ئەو چوار کەسە «میل ناسرین» ئەو دوایی هەر یەك دوانێکی لە دێیەکەوە هێناویانن...

هەمووشمان ئاگامان لە کەسوکارمان نییە، بەڕاستی نازانین لە کوێن، ئەم کاس و وڕی ئەم خەڵکە هی ئەوەیە سۆراخی ماڵ و منداڵەکانیان نازانن...

من توانای ڕەمینم نەبوو، هێزەکەی جارانم نییە لە (خالس)ەوە تا (برایم غولام) بەدوو

قۆناغ ئەمبڕی... دانیشتم وتم هەرچی ئەبێ با ببێ، لە مردن بەولاوە هەیە؟!... گوڵشەن و دوو دەڵە شڕەکە و شاسوارم پاڵ پێوەنا، وتم ئێوە بڕۆن و خەمی منتان نەبێ... خەریکی جگەرە تێکردن بووم بینیم لەولاوە هاوردیانیان تەزوویەکی سارد لە پەنجەی پێمەوە هات و لە تەوقی سەرمەوە دەرچوو... ئەوەندە خوانەناس بوون نەیانهێشت بکەومە تەکیان... منیان بەدەست سەربازێکەوە دا، لەم کاتەدا گەرمیانیشیان هێنا... بە بەرچاومەوە گوڵشەن و کچەکانیان ناوە ناو زیلێك و شاسواریشیان لەگەڵ چەند لاوێکی کەدا لە زیلێکی کە نا... وا ئێستا خەبەریان بۆ هێنام گوڵشەن و کچەکان لە ماڵی خزمێکماندان... هەموو جارێ گوڵشەن پێی دەوتم: »حاجی با لەم کوێرە ئاواییە نەمینێین و بڕۆین لە گۆشەی شارێکدا سەری خۆمان کزکەین تا خوا دەروویەکمان لێ ئەکاتەوە« بە قسەم نەکرد...

نیوەشەو تێپەڕیوە... هێشتا هەرسێکیان نەخەوتوون. لە پرخە و وڕێنەکردن و نکەنك بەولاوە دەنگ نییە، ژوورەکە کشوماتە... گوڕە و ڤڕەی ئۆتۆمۆبێل لەچاو سەرلەئێوارە کەم بۆتەوە، جارناجارێ ژاوەژاوێکی نادیار تێکەڵ بە سەگوەڕی دەرەوە دەبوو، گەرمیان خەو شلی کردووە، چاوی هەڵناسێ، وەك لە ماڵەوە لە تەك باوکییەوە بێ، سەری خستە سەر ڕانی سابیر و خەوی لێ کەوت... ئەویش بۆ ئەوەی لە خەوەکەی نەکات جوولەی لە خۆی بڕی...

حەمە غەریب جامانەکەی بەسەر دەموچاویا داوە، بەدانیشتنەوە خەوی لێ کەوتووە، دەمی داپچڕاوە لەگەڵ هەناسەداندا جەمەدانییەکەی لە ئاست دەمیەوە بەرزو نەوی دەبێتەوە... هاپۆ خدر بەدەم جگەرە تێکردنەوە یەك دوو جار لەژێرەوە تەماشای سابیری کرد... سابیریش دیقەتی ئەوی دەدا... لووتی باریك و درێژ کشاوە، وەك دەنووکی شاهۆ کەمێ بۆ خوار چەماوەتەوە چەناگەی خڕی ڕیشێکی سپی وەك چوڕ داپۆشیوە، بەڵام هێشتا چاوەکانی زیت و وریان، سابیر بەخۆی دەڵێ... «خۆت خەمت کەم بوو. هی ئەم پیرەمێردەش بووە سەربار... وا دیارە هەر کام لەمانە بگری لەوەکەی تری زۆرتری لە دڵایە، تۆ بڵێی ئاهـ و هەناسەی ئەم خەڵکە هیچ نەکات؟! ئەم ناڵە و هاوارانە کەسی بەدەنگەوە نەیەت؟...

چاوی بڕیوەتە ڕیشە سپییەکەی، چاوی لێ ناترووکێنێ... بەرەبەرە دەبێتە گلۆڵەیە چەرموو، گلۆڵەکە گەورەتر دەبێت، لەناو ئەو گلۆڵەیەوە گەلێ شوێن و جێگای دێتە بەرچاو... ماڵتان لە دێی (زنانە)یە...دەشتە پەتییەکەی خۆرهەڵاتی ئاوەسپی تا چاو

هەتەر دەكات سپی چۆتەوە! لە گەرمیان بەفر باریوە!! شتێكی دەگمەن و سەیر بوو تۆ هەرزەكاری، لەگەڵ چەند كوڕوكاڵێكدا بەتانجی ڕاوە كەروێشك دەكەن دیمەنەكەی بەرچاوت زۆر نامێنێ... لێڵ دەبێ، خەریكە شتەكان تێكەڵ و پێكەڵ دەبینی... هەمدیس دەشتەكە دیارە، بەڵام ئەمجارەیان سپی نابینی، دەشتێكی وشك و برینگ، هەموو شتێ زەرد چۆتەوە، خەڵكەكە خۆزگە بۆ بەفر و هاتەكەی پار دەخوازن، وا بێ بارانی زستانی ڕابردوو ساڵەكەی تووش كردووە، كۆمەڵ كۆمەڵ بەرەو خوار دەبنەوە... وا ئێوەش كۆچ دەكەن، لەناو گڵۆڵەكەدا باش لێتەوە دیارە... شەوە ئەوەی هەتانە لە دوو گوێدرێژتان ناوە مانگێكی خڕوجوان ئەو دەشتە كاكی بەكاكییەی زیوباران كردووە، دیمەنەكانی بەرچاوت هەندێ جار خێرا و هەندێ جاریش بەكاوەخۆ دەبینی... ساتە خۆشەكان كەمن وا هەمدیس دیمەنەكان تێكەڵ یەكتر دەبن، ئەوەت بۆ جیا دەكرێتەوە ژوورێكە و وا لە شارن، لەگەڵ كچێكی دراوسێتاندا سەرەتاتكێتە... دیمەنەكان خێرا دەبنەوە... وا ئەمجارە ئاخر و ئۆخری بەهارە هەورێكی هەلاجی كراو بەری خۆری گرتووە، شار گەورە و بچووكی لەسەر بانەكانەوە تەماشای ڕیزە شاخەكەی ڕۆژهەڵاتی شار دەكەن... دیمەنەكە ڕوونتر دەبینی... بەو شەوە ناوەستی هەندێ لە قسەكانی ئەو ڕۆژەت دێتە بەرگوێ: دێكانیان سووتاند... تا هەشت ساڵ پێش ئێستا خواحافیزی لە هاورێكانت دەكەی جانتایەكت پێیە، چەند كتێبێك و هەندێ وردە شتی كەی تێدایە باوكت ناڕازییە... دایكت دەپاڕێتەوە نەڕۆی، نیوەڕۆ گەیشتینە ئاوایی (زنانە)... بەرەبەرە ڕوومەتی هاپۆ خدرت وەك خۆی هاتەوە بەرچاو سەری دانەواندووە و مژ لە جگەرەكەی دەدا...

«هاپۆ... هاپۆ» گەرمیان یەك دووجار بانگی لێ كرد

«گیانی هاپۆ...»

«میزم دێ...»

دەستی گرت و بردییە لای دەرگاكەوە...

«ئا ئەم مناڵە میزی دێ دەرگاكەمان لێ ناكەنەوە؟»

«نابێ...» دەنگێك لەودیو دەرگاكەوە ئاوای گوت.

«با بیكاتە ژێر خۆی...».

***

كە ڕۆژ بۆوەوە هەشت نۆیەكی كەیان بەپاڵ خستە ژوورەوە. سەر و پێ پەتی، خوێن

بەسەر و چاویانا هاتبووە خوارێ، بەوەی خوێنەکەی ڕوومەتیان وشك بووبوو ئەوەی دەگەیاند هەر لە ئێوارەوە یا زووتر گیرابوون. یەکێکیان توانای دانشتنی نەبوو لەنێوان خۆیاندا پاڵیان خست و بەدەوریا دانیشت، یەکێکیان دەستی بەقاچی دادەهێنا گوتی: «شکاوە...»

بێدەنگ وەك داوای یارمەتی بکەن چاویان بەژوورەکەدا گێڕا بەڵکو یەکێك هەبێ سەری لە شکستە دەربچێ. ئەوەی لە ژوورەکەدا بوو چاوی لەو هەشت نۆ کەسە بڕیبوو... هاپۆ خدر بەئاستەم هەستا و چووە لایانەوە... دڕنیان دا و جێگایان بۆ چۆڵ کرد، هاپۆ دەستێکی بەقاچی داهێنا، قاچی کەمێ بەرزکردەوە و بەئاستەم داینایەوە، بێ ئەوەی هیچ بڵێ دەستی برد پشتوێنی یەکێکیانی ڕاکێشا ئەویش گورج هەستا و پشتوێنەکەی کردەوە.

«ئا هەردوو دەستی بگرن... با یەکێکی کە خۆی بەسەر ئەم قاچی بدات...».

هەرچی هاپۆ دەیگوت دەستبەجێ جێبەجێیان دەکرد.

«ڕەحمەت خواتان لێ بی... کێ دارجغارەیەکی درێژی پێیە؟» کەس دەنگی نەکرد... هەستا گەڕایەوە جێگاکەی خۆی لەژێر سەڵتەکەیدا گۆچانەکەی خۆی هێنا... دایە دەست یەکێکیانەوە.

«ئادەی بیکە بەچوار پارچەوە.» گۆچانەکەیان بۆ کردە چوار پارچەوە، «بۆمی بگرن». دەستێکی بۆ خوار داگرت و بەم دەستەکەی قاچی پێ بەرزکردەوە... «ئای...» کابرای ژێر دەستی هەر ئەوەندەی گوت و ملی لار بووەوە.

«هیچ نییە... گوێی مەدەنێ».

پارچە دارەکانی لەسەر قاچی دانا و بەپشتوێنی کابرا توند بەستی... یەکێکیان هەر لەخۆیەوە بۆ هاپۆ خدر دەدوا:

ئێمە خەڵکی «(کورومۆر)ین. هەشت لاوی ئێسك سووك بوون، تەنها ئەوەی قاچی شکابوو ڕیشی ماش و برنج بوو، «سێ ڕۆژە لەو هەردانە خۆمان شاردبووەوە. دوو ڕۆژە لە ئاو زیاتر هیچمان نەخواردووە... بە عەلی کۆپتەر دۆزیمانیانەوە» هەندێ خواردنیان بۆ هێنان، بێدەنگ سەریان بەیەکا کرد... لەتێ نان و چنگێ خورماشیان بۆ قاچ شکاوەکە بەلاوەنا... «بڕوا ناکەم کەس مابێ هەموویان هێنا...» یەکێکیان لەبەرخۆیەوە وای گوت...

وا ئێستا گەرمیان چۆڵە لەوانە بەولاوە کە ڕەویان کردووە و سەری خۆیانیان

هەڵگرتووە، یا ئەوانەی کە بەپێدزە هاتوونەتە شارەکانەوە و لە ماڵە خزم و ناسیاو خۆیان شاردۆتەوە، یان ئەوانەی تەرمی بەجێمایان لە کەندڕ و چەم و ناو کۆڵانانی چۆڵی دێدا کەوتووە، گەرمیان چۆڵە... ئەو داسانەی بەکەرە و هەسان بۆ دروێنە ئامادەکرابوون لەگەڵ بێشکەی ساوادا لەژێر خشت و خۆڵی خانووی وێرانکراودا ماونەتەوە... خەڵە و دان سنگ دەکوتێ و هەر بەپێوە دەمێنن... ئازووقە و ساوەر و هەرشتە و نیسك و نۆك پەرشوبڵاوی ناو ئاوایی بوونە، کەوا و سەڵتەی بنماڵەی پیاوانەی بۆ شین و شایی لە بوخچە نراو، سوخمەی ئاگربارانە و کراسی کرێشە و پوولەکەدار و دەرپێی خامەکی ژنانەی ئامادەکراو بۆ ڕەشبەڵەکی گەرمیانانە ئێستا لەو ناوانەدا (با) پێش خۆی داون، دەیانهێنێ و دەیان با، تا بەبێ جگ و کونار و قەلەچاریەوە گیر دەخۆن یا چمکێکیان بە دەشتەوەیە لەتۆی خشتەکاندا با دەیان شەکێنێتەوە... ئەو مریشك و ئاژەڵانەی بەردەست نەکەوتوون و بەتاڵان نەبراون تاربوون و سەرگەردان لەو ناوانەدا گارەگار و باڕە و قوڕەیان بەگژ ئاسمانا دەکەن... گەماڵ و سەگی هەوشار و تووڵە و تانجی خوێڕی، ئێستا بێ خاوەن بوون بەخشت و خۆڵی وێرانەی خاوەنەکانیانەوە دەکەن، جار نەجارێك لمۆزیان بەئاسماندا دەکەن و لوورەیەکی درێژ و باریکی بۆ دەکەن... ئێستا چۆڵە... چۆڵ و هۆڵە قەرەی ئەوانە نەمێنێ وا قەرەیان تیا نەهێشت لەو دەشتە پان و بەرینەدا نە زەڵەزەڵێ نە یارغەزاڵێ نە ئەڵڵاوەیسییەك نە سەوزە سەوزەیێ نابیستری... چی بووە؟ چی قەوماوە؟... قەومێل لەو گەرمیانە قەوماوە، خۆ ئیتر کەس نابینی لە گوێی ڕۆخانە و ئاوەسپی و سیروان بێستان بکات!! وەی وەی... ئیتر کنگر و شەواڵە سوورە و دۆمەڵان و قارچکی دەشتی پەتەکی و هەردەی زەنگەنە و دەشتی شاکەڵ دەستی کچانی گەرمیانیان پێ ناگا، بۆ خۆیان شین دەبن، قووت دەبنەوە و هەر لە جێگای خۆشیاندا دەپرووکێن و سیس دەبنەوە... وەی وەی برا... وەی گەرمیان چۆڵە... ئیتر ئەو جوانییەی جارانی نامێنێ، گەرمیان بە خەڵکەکەیەوە جوانە... نە مانگەشەوی ئەو جوانییەی دەمێنێ نەبەهاری... دەبێتە دەشتێکی ڕووت و قووت... کاکی بەکاکی ترسێنەر... دەشتە بەپیتەکەی دەبێتە زەوییەکی گەچۆڕی بێ خێر، لەجیاتی گولیلکە کێویلە، دڕك و قەلەچاری و زەردەسیری تیا شین دەبێ... هەموو شتێکی، هەموو پرسە بۆ خەڵکەکەی دەگرن... تا ئەڵڵاوەیسی و خاوکەر و خورشیدیش پرسەیانە... بۆ وایان لێ دەکەن؟ وا دیارە نیازتان خراپە؟! نەکەن... ئەگینا ئۆباڵی ئەم ڕەشوڕووتانەش دەکەوێتە ئەستۆ، بۆ کام لایان دەبەن؟ ئاخر ئەم گەرمیانیانە وەك ماسی وان چۆن ماسی بێ ئاو ناژی، ئەمانەش لە گەرمیانیان

دووربخەنەوە دەمرن... لە هیچ شوێنێکی ئەم دونیایەدا هەڵناکەن... گەر جارێکیش لەبەر قاتوقڕی و نەهاتی لێك دووركەوتبێتنەوە ئاخریەکەی سۆزی گەرمیان هەڵی گرتوون و کێچ کەوتۆتە کەوڵیانەوە و گەڕاونەتەوە، هەر کە پێیان ناوەتە گەرمیان، پێیان لێ درێژ کردووە و شایەتمانێکی بەهەقیان هێناوە. «کوڕە خۆ پەڕمان دەرکرد...!!» وایان وتووە و دەستێکیان لە خۆڵە پەتانیەکە وەرداوە و چنگێ خۆڵیان بە لەشی خۆیانا پڕژاندووە، ئەوجا کە هۆشیان بەبەرا هاتووە... گەرمیانییەك ویستبێتی بۆخۆی کونجێك بکات و ئاوی دەست نەکەوتبێ بەفرمێسك قوڕی گرتۆتەوە، بەزەڵ و پووشی دەوروپشتی خۆی سەری گرتووە... بۆ کوێیان دەبەن؟!... با پێتان بڵێم و بینێمە دەستتان: بۆ بەهەشتیشیان ببەن خۆیان بەغەریب دادەنێن!... هەر دەیان بەن... من بۆ خوا پێتان دەڵێم شتاقیان دەرناچن. ئاهـ و نووزەی ئەم پەککەوتە و ئافرەتە کەڕولالانە و لاوە خێر لەخۆ نەدیوانە دەبن بە ڕم و نێزەی سوورەوەکراو و بەویژدانتانا دەچەقن... ئێستا نەبێ، عەیامێکی تر بە تەشەر و توانج و تانە خەڵکانی تر ئابڕووتان دەبەن... دوای خۆشتان هەتا خۆڵ و پنچکی، ئەم گەرمیانە دەمێنێ نەفرەت لە نەوە لە دوای نەوەتان دەکەن... تەماشای پڕ لە ترس و، داچڵەکینی ناوەختی ئەو منداڵە پێرەوکانە دەبنە تارمایی، خەو و خواردنتان لێ تار دەکەن... ها دواجا نەڵێن کەس پێیان نەوتین!...

***

هەر لە بەیانی زووەوە مقۆمقۆ کەوتبووە ناویان... «ئەمڕۆ دەیانبەن...» یەکێك لەناو ژوورەکەوە گوێی لە دووکەس بوو لە دەرەوە ئاوایان گوتبوو... ئەویش ئەوەی بیستبووی بە ژوورەکەی گەیاند:

«قەومەکان ئەمڕۆ دەمانبەن...» خەڵکەکە ورووژا دەچوونە بن دەستی یەکترەوە

– ئەمانبەن؟!

– بۆ کوێ؟!

– ....

– خۆ هەواڵێکی کەسوکاریشمان نەزانی.

دەمە و عەسرێکی درەنگ دەرگایان کردەوە، ئەوەی لە ژوورەکەدا بوو چاوی لە دەرگاکە بڕی... دەنگێکی ناساز پڕ بەژوورەکە قیژاندی:

»دەی زووکەن... خۆتان کۆبکەنەوە«. دەنگە ناسازەکە دووجار لەسەریەك وای گوت و

دەرگاکەی ڕاکێشایەوە... ئەوەی لەتە نانێك و چنگە خورمایەکی پێ مابووەوە لە گیرفانی ئاخنی... گەرمیان هاتە لای سابیر و بەترسێکەوە پرسی:

– «بۆ کوێمان دەبەن؟!».

سابیر وەك منداڵێکی خۆی دەستی بەسەرا هێنا.

– «بۆ هەر کوێیەکمان بەرن هەوڵ ئەدەم لە یەك دانەبڕێین...».

– «نەدایکم بینی نەهەواڵی باوکیشم زانی.».

– «دایکت ئەبینی خوا یاربێ هەواڵی باوکیشت ئەزانین».

هاپۆ خدر لەسەرخۆ خەریك بوو سەڵتەکەی لەبەر دەکرد، کیسە تووتنەکەی قەمچ کرد و لە گیرفانی سەڵتەکەی نا، بێ ئەوەی سەر هەڵبڕێ لەبەرخۆیەوە دەی وت:

«بەم درەنگ وەختە بۆ کوێمان ئەبەن؟!».

دەنگێك لەناو ژوورەکەوە بەرز بووەوە، دیار نەبوو لەگەڵ کێیەتی:

«ئێوە پێم بێژن خوا ئێمە نابینێ؟».

هاپۆ خدر گوێی لێ بوو ئاوڕی بۆ ئەو ئاستە دایەوە کە دەنگەکەی لێوە هات.

«بۆ کفر ئەکەی... خوا لەمە زیاتر چیت بەسەر بێنێ؟!... ناموقوڵی وا مەکە».

«چیم کردووە لەوەتی خۆم ناسیوەتەوە نوێژم نەڕۆیشتووە، گشت ساڵێ زەکاتی پەز و پارەم دەرهێناوە... پەزەکانیان وەبەر چاومەوە برد و خۆشم دە دینارم پێیە»

هاپۆ خدر قسەکەی پێ بڕی

«شوکرانەی خوا بکە...»

لەم کاتەدا دەرگای ژوورەکەیان کردەوە، ئامۆژگارییەکەی هاپۆشیان لە نیوەدا بڕی... سەربازێك و جاشێك هاتنە ژوورەوە... «یەکە... یەکە»

لەپێشدا دوو کەس چوونە ژێر باڵی قاچ شکاوەکەوە و بردیان... ژوورەکانی دیکەش دەرگاکانیان کرایەوە، وەك شارە مۆریلە هەر خەڵکیان لێوە دەردەچن و کۆتایی نایە... ژوورەکەی ئەمان کەوتنە دوای هەمووەوە... لەبەر قەرەباڵغی پێ پێ دەڕۆن... ئیڤاکان لەبەر دەرگای حەوشە وەستاون، یەکێك پڕ دەبێ یەکێکی کە دێتە بەر دەرگاکە، هەر ئیڤایەکیش چادریان بەسەرا دراوە تاکو دیار نەبن... خەڵکێکی زۆر بەرامبەر دەرگای حەوشە لەو بەر شەقامەکەوە ڕاوەستاون... قیژە و گریان و کڕووزانەوەی منداڵ و ئافرەت...

بانگکردن و دەست هەڵبڕینی نیوەچڵ... ڕۆژی حەشرە... هەندێك خۆی پێ نەگیرا بە لەچکی جامانی و مشکیەکانیان چاویان دەسڕن... هەندێك بەرلەوەی بیخەنە ناو زیلەکانەوە ملە قوتەیەکی بۆ دەکرد، لە ڕیز دەردەچوون، تا ناسیاوێك خزمێکی ببینێ، بێ بەزەییانە لەو ساتانەشیان بێ بەش دەکرد و بە لوولەی چەکەکانیان دەیان هێنایە ڕیزەوە... ئەوانەی لەپاڵ دیوارەکە ڕاوەستابوون هەندێکیان خۆیانیان پێ نەدەگیرا، دەستیان بەگریان دەکرد...

عەشاماتەکە پێ پێ بۆ پێشەوە دەهاتن، یەك دوو لاو فرسەتیان هانی چەند ئافرەتێك و یەك دوو منداڵیان لە زیلێك داگرت و بەکۆڵانەکەیاندا کرد و لەچاو ون بوون... یەکێ لە یاساوڵەکان پێی زانی، دەستڕێژێکی بەئاسمانا کرد... عەشاماتەکە پاشەکشێی کرد و... کەوتنە خۆیان، دەستوبردیان کرد بەپەلەپەل زیلەکانیان پڕ دەکرد، سابیر و هاپۆ و گەرمیان و حەمە غەریب و چوار کەسی کە بە پەلە جێبێکیان هێنا و سواریان کردن... بووە بەردباران... کاروانەکە کەوتە ڕێ... ژمارەی بەردهاوێژەکان زۆرتر بوون... بەڵام زیلەکان دوورکەوتنەوە و کەوتنە سەر شەقامەکە...

جێبەکە چادرێکی ئەستووری بەسەرا دادراوە هیچ کوێیەکیان لێرە دیار نییە، حەمە غەریب و سابیری گەرمیان و هاپۆ خدر بەتەنیشتی یەکەوەن، چوار کەسەکەش بەرامبەریان دانیشتوون... چادرەکە لە بەرامبەر سابیرەوە کونێکی لێیە... کونەکە مشتێك بەقووچاوی دەخوات، لە کونەکەوە سابیر هەوڵ دەدا، دەرەوە ببینێت... سابیر شارەزای ئەم شارەیە، گەلێ یادگاری خۆش و ناخۆشی تێدا هەیە... بەهزر و زەین هەوڵ دەدا بزانێ بۆ کوێیان دەبەن... ئەمانی کە ماندوویەتی وڕوکاسی کردوون هەر لە ئێستاوە خەوەنووتکێیانە یاساوڵێکیان لەگەڵ دایە بەتەنیشت شوفێرەکەوە دانیشتووە، کە سواربوون پێی وتن «قسەکردن قەدەغەیە».

کە سواربووین پشتم لە خۆرئاوا بوو... سابیر بۆ ئەوەی لای ئاشکرابێ بۆ کوێیان دەبەن لە دڵی خۆیەوە خۆرەکەی کردبووە نیشانە... ئەگەر خۆرەکە کەوتە لای دەستە چەپمەوە هەرپشتم لە خۆرئاوا مایەوە ئەوا دیارە بۆ کوێمان دەبەن... نەخێر ئەگەر ڕووم لە خۆرەکە بوو ئەوە بۆ شاری «کەرکووك دەمان بەن...»

ئۆتۆمۆبێلەکە خێرا ناڕوات...جاربەجارێکیش هەر ئەوە نییە بوەستێ «دیارە هێشتا لەناو شارین».

کونی موشەماکە وەك شاشەیەکی خڕی بچووك ڕێزە دوکانێك پیشان دەدا... سەوزەی

ناو دوکانەکان جوان و ڕێك دانراون... دایکم خەیاری بۆ هێنابووم، خۆم لێم نەخوارد بەسەر منالانی خانەخوێکەم دابەش کرد، خۆزی ئێستا خەیارێك بوایە و بمخواردبا...

چاو لە کونەکە ناترووکێنیٚ... ڕیزە کۆگایەك کەلوپەل و جلی هەمەچەشنە لەودیو جامخانەکانەوە هەلواسراون، جلەکانم چلکن و تۆزاوین، لەشم ئالۆشی هەیە، ئێستا لەسەر ئاوەسپی نەبی... بەخاووخلیچ وەکو هەموو جارێکم جلەکانم دادەکەند؛ لەسەر بەردە قوقزەکانی نزیك تەنکە ئاوەکەم دادەنان هەندیٚ جار لەپێشدا دەمشۆرین و بەسەریەك دوو پنچکمدا دەدان... ئینجا دەچوومە نێرینەی ئاوەکەوە... ترومبێلەکان وەستان... ساردی ئاوەکە لەپێشدا مووچڕکی بەلەشتا دەهێنا... وا هەمدیس کەوتنە ڕیٚ... دەیەویٚ زۆرترین جێگا و شوێن ببینی... ئەوانەی بۆ بەردەمی پەتی سێدارەش دەبەن هەر چاو دەگێڕیٚ لە تەماشاکردن ناکەوێت... لە کونەکە چاو ناگوێزێتەوە... هیچ دیار نییە چۆلییە، دەزانم کوێیە،... لە دوورەوە ڕیزە خانوویەك دیارن... دەزانم ئەوانە مالی کێن... هەمدیس وا ئۆتۆمۆبێلەکە هێواشی کردەوە، ئەمجارەیان لە ناکاو هێواشی کردەوە هەموویان بەرەو پێش لار دەبنەوە. گەرمیان پێکەنینێکی نیوەچلی بۆ دەکات، سابیر بیٚ ئەوەی لە دەستەلاتیا بیٚ دەست دەخاتە سەرچۆکی ئەوەی بەرامبەری یەکیٚ لەو چەند کەسە بوو، کە ئەم بەیانییە لەگەل قاچ شکاوەکەدا هێنایانن، لاوێکی چاوگەشی خوێن گەرمی مووڕەش کە سەرنجەکانیان یەکانگیربوو بزەیان هاتیٚ، ترومبێلەکە تیژتر بووەوە وا لە شار دەرچوون... ئەودیو کونەکە خەلەودانە. ئێستا زانیم بۆ کوێمان دەبەن... تکریت... سابیر کەوتە والە وردەوە... دەوروبەری ئاوەسپی سی تا چل ئاوایی دەبیٚ، هەر دێیەك هەشتا حەفتا مالی بێت، هەر مالیٚ بەلای کەمەوە حەوت کەسی تێدا بیٚ دەکاتە چەند... نزیکەی چل هەزارێك ئەی دێکانی هەردەی «زەنگەنە، ناو جافایەتی، لەولاوە تا دەگاتە خوێلبێنەکە بەرەو خوار بەرەوە بۆ ناو جەباری، ناو شوان، دەوروبەری ڕۆخانە... ئای باوکەڕۆ... ئەمە کارەساتێکی گەورەیە... باشە ئەم هەموو خەلکە لە کویٚ جێگایان دەبێتەوە، زیندانی ئەوەندە گەورە لە کوێدا هەیە جێگای ئەم هەموو خەلکەی تیا بێتەوە؟!...» هاپۆ دەستی برد کیسەکەی دەرهێنا جگەرە تیٚ بکات، یاساولەکە وەك لە منال بخوڕیٚ بەسەریا نەڕاندی و کیسەکەی پیٚ هەلگرتەوە... لاوە چاوگەشەکە بۆ ماوەیەك چاوی لە هاپۆ بڕی، گەرمیان سەری لە قەپرغەی سابیر توندکردووە و خەوی پیا کەوتووە، لاوەکە تەماشای سابیر دەکاتن لە سابیرەوە دەیگوێزێتەوە بۆ یاساولەکە، دەیەویٚ بەچاو شتێك بە سابیر ڕابگەیەنیٚ... سابیر تێگەیشت... نیازی خراپە، تێدەگەم نیازی چییە، بۆ کویٚ هەلدێی ئێمە نازانین ئۆتۆمۆبێلمان لەدواوە هەیە یا نییە، نازانین،

وا یاساوڵەکەمان گرت و چەکەکەیمان لەدەست دەرهێنا بۆ کوێ بڕۆین؟ دەمانگرن، نازانم چۆنی تێبگەیەنم کاری وا نەکات، سابیر لە دڵی خۆیا ئاوا بیری دەکردەوە، سابیر لێوێکی لێ قرپاند لێوی خۆی کرۆشت، لاوەکە هەناسەیەکی نائومێدی هەڵکێشا و تەماشایەکی پڕ لە گلەیی و سەرزەنشتی گرتە سابیر و سەری دانواند... لە پڕ ئۆتۆمۆبێلەکەیان لای سەند ماوەیەك بەسەر چەوەکەدا ڕۆیشت ئینجا وەستا، زەڵەزەڵ و گورەی ئیڤا و زیلەکان وای دەردەخست کە هەموو وەستا... سەربازەکە چمکێ چادرەکەی هەڵدایەوە تەماشا بکات، کەس لە پاشییانەوە نەبوو... لاوەکە هەمدیس تەماشایەکی پڕ لە گلەیی و سەرزەنشتی سابیری کرد، بەرگەی ئەو تەماشا ئاگراوییەی نەگرت سەری داخست... پاش ماوەیەکی کەم کەوتنە ڕێ، زۆر نەڕۆیشتن بەرەو خۆرهەڵات لایان سەند، ماوەیەکی کە ڕۆیشتن جارێکی کە وەستان... دایان بەزاندن... دەشتاییەکی چۆڵ و هۆڵە... حەشاماتەکە بێ ژمارەیە ئەوسەری دیار نییە، دانشن بە مایکرۆفۆن ئەو فەرمانەیان دا. هەموو دانیشتن شوێنەکە تەلبەندێکی پانوبەرینە، لەو سەر تەلبەندەکەوە ڕیزە مەنگەڵەیەك دیارن، بەدەستە ڕاستیشدا چەند قاوشێك بە گەچ سپی کراونەتەوە، سەربازێکی زۆر ئەو ناوەی تەنیوە بە دەوری تەلبەندەکەوە بە چەکەوە ئامادە وەستاون. ژمارەیەکی زۆریش یاساوڵ بە دار و کێبلەوە دەورەی قەرەباڵغیەکەیان داوە...

«ئافرەتەکان لەلایەك پیاوانیش لەلایەکی تر ڕاوەست» میکرۆفۆنەکە ئەم فەرمانەشی بەگوێ قەرەباڵغیەکەدا دا... هەرچەندە قەرەباڵغیەکە دڕنی دا و بەگوێرەی فەرمانەکە ئافرەتەکان بۆ لایەك جمان و پیاوانیش بەولاوە کەچی دەیان کەسی کێبڵ و داربەدەست لە خۆڕایی کەوتنە وێزەی خەڵکەکە دەستیان نەدەپارێزا، بەبێ هۆ کەوتنە وێزەی حەشاماتەکە، زیرەی مناڵ و ئافرەت لەو دەشتە چۆڵەدا بەردی بەئاو دەکرد، دایك خۆی بەسەر مناڵەکەی دەدا دەکەوتە ژێر پێوە، ساواکەی لێ ون دەبوو، وا ئێستا حەشاماتەکە دوو بڕن... هاوار و گریانیشیان لەم کاتی زەردەپەڕەدا بەکەس نەدەگەیشت، ئەو هەزاران زارۆك و کچ و ئافرەت و ڕیش سپییانە هەمووی هەناسەی ساردیان بەگژ ئاسمانا دەکرد نەکەس چاوی لێیان بوو، نەکەسیش هاواریانی دەبیست، تەنها خۆری دەم کەڵی ئەم ئێوارەیە چاوی لەم دیمەنە بوو لە داخانا زەرد هەڵگەڕابوو بەڵام بۆ ئەوەی ئەویش نەبێتە شاهید و تۆمەتێکی گەورە لەسەرخۆی لاببات بە پەلەپرووزێ لەودیو ئاسۆوە خۆی شاردەوە... نازانرێ فرمێسکی خوێنینی خۆرەکە بوو ئاسۆی وا سوور هەڵگەڕاند یاخود خوێنی جەستەی ئەو ئافرەت و مناڵانە بوو کە بەدەم قامچی و دونکییەوە بەئاسمانا پڕژا؟ نازانم فرمانێکی دیکەی میکرۆفۆنەکە بەرز بووەوە و «مناڵی نێرینە لە حەوت

ساڵان بەرەو ژوور بابچنە لای پیاوان...». یەکێك ئەو فەرمانەی بەکوردی وتەوە... بووە قیژە و باوکەڕۆ، کێ دەتوانێ ئەو هاوار و قیژە و ناڵینە بەر زەین و چاوی خەیاڵی خۆی بهێنێ... هەمدیس دونکی و قامچی بەرز دەبووەوەو بەشان و باڵی ئەو منداڵانەدا دەدرا... زەبر و ئێشی دار و قامچی کۆڵی بەدایك نەدەدا، قامچی نەیدەتوانی قۆڵی ئەو دایکانە بترازێنێ کە لە مناڵەکەی ئاڵاندبوو، ئەوجا توندتر و باشتر خوێن فوارەی دەکرد... قۆڵی دایك بووەتە مەنگەنە و لە مناڵەکەی ئاڵاوە قامچی و دونکی شەرمەزار و ماندوو دەبوون، خوێن بە قامك و مەچەك و سەروگوێلاکا دەچۆڕێ، خوێنی دایك و مناڵەکەی تێکەڵ دەبوون... دایك بەم جۆرەش هێشتا مناڵەکەی بەرنادا، ئەمجارە یاساولێکی حەیتە قۆڵی دەگرێ و ڕایدەکێشێ... دایك لە حەژمەتا بۆ ئەوەی ئازار بەمناڵەکە نەگا، لە برسییێتیدا، لە ماندووبوونا هێزی تیا نەماوە، دەستی شل دەکات، وەك سەرکە پیازێك تووڕ هەڵدات، ئاوا یاساوڵەکە مناڵەکە تووڕ دەدات، دایکە ئۆفێکی لە زار دێتە دەر، وای لەو ئۆفە گران و پڕ ئازارە...

«وای دایکت کوێر بێ» وا دەڵێ بەکوڵ دەست بەگریان دەکات، گریان وا چۆن دەبێ! گریان نییە شتێکی ترە، کێ دەتوانێ لەو ساتانەدا تەماشای ڕووی ئەو دایکە بکات، لە گریان دەکەوێ ئەمجارە چاو دەگێڕێ تا بزانێ بۆ کوێیان برد... وا ئێستا ئەم حەشاماتە کە ئەمسەر و ئەوسەری دیار نییە، دوو بەشن، لایەك ئافرەتە و مناڵی بەرمەمکە و پیرەوکە، لایەکی دی لە حەوت ساڵانەوە تا پەککەوتە... بێ کەس و بێ دەستەڵات چەکدارێکی زۆر دەورەیان داون، هەموویان تووڕە و قین لە دڵ دیارن، نازاندرێ بۆ ئەوەندە ڕقیان لەم مرۆ سادە و بێ گوناهانە دەبێتەوە!!

ئافرەتەکان لە ناوەڕاست تەڵبەندەکە دانیشتوون، ئەمجارە کەوتنە وێزەی پیاوەکانەوە بە لێدان و شەق و دار لە مەنگەڵەکانیان ئاخنین... مناڵەکان زۆربەیان زامدارن و جەستەیان خەڵتانی خوێنە... مەنگەڵەکە قەڵەباڵغە، سابیر چاو دەگێڕێ وا گەرمیان و هاپۆ خدر و حەمە غەریب لێرەن... نیوەی لەبەر بێ جێگایی بەپێوەن، سابیر چەند کەسێکی بینی ناسینیەوە... ئەوە قالەی هەیاسە ئەوە مەجید کاکەوڵا، ڕەشە گورێس. حەمە سێ سەر، ڕەشەی مەنیجی زنانەیی... لفتە...

کەس ورتەی لە دەم دەرنایەت، ڕەنگ زەرد و برسی و پەرێشان... ترس و کلۆڵی و نادیاری چارەنووس و بێ ئومێدی هەموو ئەمانە بەئاشکرا لە ڕوومەتی یەکە بەیەکەیاندا دیارە... زاق زاق تەماشا دەکەن و هیچ نابینن... کەسیان نازانن لەبەر چی

وایان لێ دەکەن. ئەوانەی وا ئازاریان دەدەن تا ئێستا نەیان بینیون و باوکیان لە مزگەوتێکدا نوێژیان نەکردووە کەچی ئا بەم جۆرە ڕقیان لێیانە سەریان لەمە دەرناچێ... نازانم بۆ وا بەرقەوە تەماشایان دەکەن تاریك داهاتووە... ئافرەتەکان هێشتا وا لە ناوەڕاست تەڵبەندەکە دان... مەنگەڵەکانیش پڕن، گۆشت لەسەر گۆشت نیوەی بەپێوەن هاپۆ خدر لەم کاتەشدا کیسە تووتنەکەی دەردەهێنی...

– «حەفتا ساڵ تەمەنمە شتی وام نەدیوە!».

گەرمیان لە نێوان خۆی و سابیردا کروشکەی کردووە، بەدەم جگەرە تێکردنەوە تەماشای سابیری کرد.

– «خۆزی ئەمانکوژن و ڕزگارمان ببێ... قیژ و پاڵی ئەو زەعیفانە ئەژنەوی؟.»

لە پەنجەرەکەوە ئافرەتەکان دیارن. هاپۆ و سابیر و حەمە غەریب پشتیان لە پەنجەرەکە بوو، کە قیژ و هاواری ئافرەتەکانیان بیست ئاوڕیان دایەوە. هەرچی لەناو مەنگەڵەکەدایە دەستی بەملە قوتێ کرد، دەیانویست بزانن چی ڕوودەدا... یاساوڵەکان وەکو بازن دەورەی ئافرەتەکانیان داوە... هەندێکیان پەلکێش دەکەن و لەناو قەرەباڵغیەکەیان دوور دەخەنەوە... وەکو چۆن باوەشیان لە منداڵەکان دەدا، ئاوا کە ئافرەتێك هەڵدەسێنن یەك دووانی کە پێوەی دەلکێن کەوا و کراسەکەی دەگرن هەمدیس دار و قامچی بەرز دەبێتەوە و دادەهێنرێ ئیتر بەر کێ و کوێ دەکەوێت گرنگ نەبوو... هەندێ لەو ئافرەتانەی جیایان دەکردەوە منداڵێکیشی بە باوەشەوە بوو، نزیکەی نیو سەعاتێکی خایاند... ئافرەتەکانیش وا ئێستا بوون بە دوو بڕەوە... ئەوانەی جیاکرانەوە بەپاڵ و لێدان بەرەو ژوورەکانی ئەولایان بردن... قیژە و گریان و ئای دایەی هەردوو بڕەکە، تێکەڵ یەك دەبوون، هاواریان دەچێتە کەشکەڵەی ئاسمان و کەس نییە بەدەنگیانەوە بێت... گریان و هاواری ئەمجارەی ئافرەتەکان لە هاوار و قیژەیان کاتی جیاکردنەوەی منداڵەکان گڕتر و بەجۆشتر بوو...

گوربزێکی چوار شانە لەولای هاپۆ خدرەوە دانیشتبوو وەك منداڵێ پێڕەوکە بکات، ئاوا خۆی بۆلای پەنجەرەکە کردە کێش و، قەیرێ تەماشای دەرەوەی کرد لەپڕ وتی:

«ئەی ماڵی وێرانم خۆ ئەوە شەوبۆی کچمە...!» دەستبەجێ ڕەنگی گۆڕا، ڕەنگی خۆڵەمێشینی لێ نیشت، لە ڕووی مرۆیەکی خنکاو دەچوو کە ماوەیەکی زۆر لەبن ئاودا مابێتەوە، جەستەی دەستی بە لەرزین کرد؛ دەستی بەگلمەگلمە کرد هەندێکی دەبیسترا...

«خوایە مەرگ هەقە... ئەمانەت خۆتم لێ بستێنەوە... وای کچە سەنگینەکەم...» تا ئەو

کاتە هەر لەباری پێرەوییەکەیدا مابووەوە، سەری داخست... یەك دوو فرمێسك کەوتە سەر چەمەنتۆکە، پاش ماوەیەك سەری هەڵبڕی و دەست لەزرانی دانیشت... لەولاترەوە هەنسك و پڕمەی گریانی یەکێکی کە بەرز بووەوە...

«سابیر ڕۆڵە بەمەزەنە بۆ جیایان ئەکەنەوە...؟!»

هاپۆ بێ ئەوەی سەر هەڵبڕێ ئەو پرسیارەی کرد، سابیر وەڵامی پرسیارەکەی هاپۆی نەدایەوە... لە دڵی خۆیا و بۆخۆی وەڵامی دایەوە... «هەرچی خراپە ئەوە ئەکەن... کچە شەرمن و سەلارەکانی گەرمیان، چاکتان دەناسم و باش شارەزاتانم کە چەند داوێن پاکن... مخابن و هەزار حەیف، لەپێش باوك و برای خۆتاندا نانتان نەدەخوارد کە ئاوی خواسایشتان دەخواردەوە بەهاتبایە چاوی باوك و برای خۆشتانیش دیار بوایە وەردەچەرخان تا ئاو خواردنەوەکەتانیان نەبینیایە!! تا دایك و براتان لەماڵەوە بێ جامێ ئاو و دۆ بەدەست مێوانەوە نادەن، وا ئێستا چەند زرتە بۆزێك قۆڵتان دەگرن و سەروپێچەتان پەتی دەکەن! چمکی کەوا و کراستان ڕادەکێشن کوێر بم بۆ گرانی و سەنگینییەکەتان... بۆ تا زووە نامرن... هەرچیتان لێ بکەن ئێوە وەك شیری بەردایك ساف و بێ گەردن، خاوێن و پاکن... کێ دەڵێ دەستی نامەردیتان بۆ درێژ ناکەن؟ بۆچی لێیان ناوەشێتەوە؟! خۆ یەکەم جاریان نییە، ئەو ساڵە لە ئاوایی (تۆکن) ئەو کەتنەیان نەکرد؟...

ئەوەی نێرینە بوو لەترسی گرتن بۆی دەرچوو بوون، لە ئافرەت و مناڵ و پەککەوتە بەولاوە کەس لە ئاواییدا نەمابووەوە، چەند سەربازێك و ڕەوە جاشێك دێنە ناو ئاواییەوە... ماڵەکان دەشکێنن... ماڵی کاکەوڵا لەم پەڕەوە بوو دوو سەرباز دەچنە ژوورەوە تەنها حەبە لە ماڵە... حەبە لەژێر شوقە لەتەکە جاجمێکی بەخۆیا دادابوو و خۆی مت کردبوو... کە جاجمەکە ڕادەکێشن حەبە دەبینن؛ ئیتر بەزۆر توخنی دەکەون... ئێوارە کە ئاوایی دەگەڕێتەوە، کاکەوڵا لەناو حەوشەدا کۆمەڵێ زووخاڵ دەبینێ، تومەز حەبەیە و خۆی سوتاندووە و بەکۆمەڵێ زووخاڵ بووە... کاکەولاش هەر بەو شەوە سەری خۆی هەڵدەگرێ و، ئێستەش کەس نەیزانی لە کوێیە...

کابرای گوربز کە تا ئەوکاتە تاس بردبوویەوە، بە ئاستەم مەچەکی هاپۆی گرت «هاپۆ...» چاوەڕێی نەکرد ئاوڕی لێ بداتەوە دەیویست یەکێکی دەست بکەوێ و کەمێ دەردی خۆی بۆ هەڵڕێژێ... «ئێمە چوار براین سیانمان وا لێرەین... هەواڵی برا بچووکەکەمان نازانین، خێزانی هەر چوارمان ئا لەوێدان...» بەسەر هێمای بۆ دەرەوە

کرد... «من دوو کچی عازەب و یەکێکی چوار ساڵی و بەرمەمکەکیشمان هەیە... براکەم کە لە من خوارترە دوو کچ و دوو کوڕ، ئەوی تر کچێك و کوڕێك... برا بچووکەکەشم مانگێکە ژنمان بۆ گواستۆتەوە... یانی پانزە سەر خێزانین، تەنها باوکم بەر نەکەوتووە، ئەویش خوا و ڕاستان هەفتەیە لەمەوبەر بۆ مێوانی هاتۆتە (دووزخورماتوو) باش بوو نەگەڕایەوە... دەبێ مانی ئەویش دوای ئێمە چ تامێکی هەبێ... دە وەڵڵا لە ترسی بێ ئیمانی نەبوایە ئێستا خۆم دەکوشت...».

یەکێك لەولاوە گوێی لە قسەکانی بوو:

«باسی ئیمان و قیامەتم بۆ دەکات!...» هاپۆ هەرچەنێ سەری لەسەر کیسە تووتنەکەی هەڵنەبڕی بەڵام خوڕان خوڕان فرمێسکی دەڕشت...

سابیر دەستی خستە سەرچۆکی

– «ناوی خزمەتت؟»

– «فەرەج شاوەیس»

– «کاکە فەرەج... هەموومان وەکو تۆین... ئەوەی تۆ لێرەدا ئەیبینی خوشك و دایك و برای ڕاپێچ کراوە با هەر یەکێ لە ئێمە شێر بەگوێ بگرێت بەڵام لەم بار و کاتەدا بێ دەسەڵاتین و هیچمان پێ ناکرێت، پیاو کە ئەسیر بوو و کەوتە دەست دوژمنێکی ئاوا نامەردەوە دەبێ چاوەڕێی هەموو شتێکی لێ بکات...».

هاپۆ بە قوورگی پڕ گریانەوە وتی:

– «خوا چاوی لێیەتی دەبزانە چییان بەسەر بێنێ...».

دەنگەکەی کەمێ لەمەوپێش هەمدیس لە جێگاکەی خۆیەوە هاتە دەنگ:

«با... چۆن چاوی پێوە نییە...».

گەرمیان دەستی سابیری بەئاستەم لەقاندەوە تا ئاوڕی پێدایەوە:

– «بەشکو ئەمە خوایە دایکم بینی؟». تا ئەوکاتە لە تەك هاپۆ دانیشتبوو چاوی لە دەمی فەرەج بڕیبوو... ئاوای گوت و تەماشای دەرەوەی کرد... وا جارێکی کە لەپڕ قیژە و هاوار بەرز بووەوە هەمدیس بەربوونەتە گیانیان... لەبەر مانگە شەوەکە دیارە... ئافرەتێك باوەشی لە ئافرەتێکی کە داوە دەیەوێ نەیبەن و جیای نەکەنەوە یا کچێتی یا خوشکی، دوو سەربازیش بۆ لای خۆیانیان پەلەکێش دەکرد، یەکێکی کەش بەدار لەو ئافرەتەی دەدات کە گرتوویەتی، دەست ناپارێزی... تا لێکدابڕان.

وا چەند کەسێکی کەشیان پێش خۆیان دا، بەرەو ئەولا بردیانن، یەکێکیان پێی ڕێی نەدەگرت، دادەنیشت بەزۆر هەڵیاندەستاندەوە، ئەمجارە دانیشت و دەستی بەقژ ڕنینەوە کرد و هەر ئاوڕی دەدایەوە بەپێلەقە و قۆناغە تفەنگ هاتنە وێزەیدا، لە گریان کەوت، بەکێشیان کرد تا لە چاو ون بوو ئافرەتەکان کەمێ خامۆش بوونەوە، زەڵەزەڵ و گریانی کەمێ پێش ئێستایان نەما... لەو بێدەنگییەدا پرمەی گریانێکی پەنگ خواردوو تەقییەوە... ئەوانەی بەر پەنجەرەکە چاویان لێ بوو، یەکێ بەناو ئافرەتەکاندا ڕۆیشت، لە شوێنێکدا وەستا یەکێکی بەر شەق و زیللە دا... گریانەکە نەما، ئافرەتەکانی کەش خۆیان مت کرد. ئەم مرۆ سادە و دڵسافانە ئەوەندە لە شت ورد نابنەوە، بەڵام سابیر خوێندەوار و دنیادیدە بوو جیاکردنەوەی ئافرەتەکانی بەکارێکی هەروا سانا و سادە نەدەهاتە بەرچاو، بیری کردەوە جارێك شتێکی ئاوای خوێندۆتەوە... سەردەمانێکی زوو، دوولایەن بەشەڕ دێن، لایەکی شکست دێنێ، زاڵبووەکان ماڵی لایەنەکەی تر بەتاڵان دەبەن، بەوەشەوە ناوەستن کچ و ئافرەتیشیان پێش خۆیان دەدەن کە دەگەنە وڵاتی خۆیان ئافرەتەکان دابەش دەکەن...

«تۆ بڵێی ئاوا بکەن؟! بۆ نەو... ئەوەی ئەوەندە بێ بەزەیی بێ ئەمەش دەکات...».

دەیویست بڕوا بەهزرەکانی خۆی نەکات، سەری ڕادەوەشاند تا ئەو بۆچوونەی خۆی لە بیر بەرێتەوە... هەوڵەکەی بێ سوود بوو... ختوورەکە سەری دەکرد، دەبووە دیمەنێکی بینراو وا دێتە بەرچاوی، چاوی دەنووقاند ڕوونتر و ئاشکراتر دەبوو... بەدەست خۆی نەبوو وای بۆ دەچوو:

«کچە گەرمیانییەکی شەرمن و گەڕەواڵە، لە شێوەزمانە خواروخێچەکەی خۆی بەولاوە لە هیچ تایفە و میللەتێکی کە ناگات... دەیدەنە دەست نەناسیاوێکەوە... تۆ خێزانی ئەم پیاوەی... وای پێ دەڵێن ئەم تێناگات چی پێ دەڵێن... مەگەر کاتێك بزانی چییان پێ گوتووە، کە لەگەڵ حەیتەکەدا خۆی بەتەنیا دەبینی... ئەو کاتە چ دەکات؟! چی لە دەست دێ؟! کێ گوێ لە هاواری دەگرێ؟... جا دەگری، بەکوڵ دەگری... دەپاڕێتەوە... دەستی کابرا ماچ دەکات و دەڵێ: خاوەن چوار برام... چوار پیاوی ناو مەجلیس... باوکم سەرتۆپ گەرمیان ئەیناسن... ماڵمان جێگای حەسانەوەی ڕێبوارانە... ئەمەم لەگەڵ نەکەی». حەیتەکە لێی ناگات و نازانێ بۆ دەپاڕێتەوە، ناچار دەبێ و... یا وەك کارەکەر و خزمەتکار لە ماڵێکدا دایدەنێن، نەدەزانی لەکوێ دایە نە لەچی لایەك... بەرەڵڵاشی بکەن ناتوانێ بگەڕێتەوە ناو خوێش و خزمانی... ئێوە بڵێن یەکێ لە ژیانیدا لە سنووری

ئـاوایـیـیـەکـەی خۆیـان بـەولاوە هـیـچ کوێـیـەکـی نـەدیـبـێ دەتـوانـێ لـە شارێکـی دوورەوە بگەڕێتەوە؟!... جا ئێواران بۆخۆی دادەنیشێ، کزکز دادەنیشێ گەورە و بچووکی ئاوایی بـەسـەر دەکـاتـەوە، دایـکـی، بـاوکـی، بـرا و کـەسوکـار و خـەڵـکـی ئـاواییـیـەکـەیـانـی بـیـر دەکەوێتەوە، ئەگری... ئەگری... بۆ بێکەسییەکەی خۆی دەگری و دەلاوێنێتەوە، بۆ بێ سەروشوێن بـوونـی کـەسوکـاری دەلاوێنێـتـەوە... ئـەوەنـدە خـەم دەخـوات خـواردنـی پـێ ناخورێت بۆ خۆی دەمری و ڕزگاری دەبێ...! لەوانەشە بەکۆمەڵ بیانکوژن و بەجارێ لەناویان بەرن...».

سابـیـر ئـاوا بـیـری دەچـوو و ئـەو خـتـوورە سـەیـرانـەی بـەدڵا دەهـات... دواجـا خـۆیـشی دەیگوت ڕەنگە هـەرواش نـەبێ؛ خۆی بـەخۆی دەگوت «کوێر چی دەوێ؟...»

***

گەلە گورگ ئاسا خۆیان بەمەنگەڵەکەدا کرد... شپرزەن، ڕق و کینە لە ڕوویان دەباری... کەس هیچی پێ نەوتوون فزەی لە دەم دەرنەچووە کەچی وەکو سەگ دەرشێنەوە... دوو سێ ئەفەنییان لەگەڵدایە، ئەوانەی کە دار و کێبڵ بەدەستن،... لەپڕ بە هێمای چاوی یەکێ لە ئەفەنییەکان کەوتنە وێزەی خەڵکەکە، وەکو ڕانەمەڕێك گەلەگورگی تێ کەوتبێ بەیەکا هـاتـن، بـەسـەر یـەکـا کـەوتـن، چـەنـد مـێـرد مـنـاڵـێـك کـەوتـنـە ژێـر پـێـوە... دار و کـێـبـڵ بـەرز دەکرێنەوە بۆ سەروگوێلاك و دەست و پشت و قاچی خەڵکەکە دادەهێنرا، ئیتر بەر کێ دەکەوێ بەلایانەوە گرنگ نەبوو... بەگوێرەی لێدانەکە هاوار کەمە، بۆ ماوەیەك دەستیان نەپاراست، ماندووبوون. هەناسەبڕکێیان پێ کەوت ئەوجا دەستیان ڕاگرت... زۆربەی سەری لەنێوان هەردوو ڕانیا شاردۆتەوە و دەستی بەسەرخۆیەوە گرتووە، ئەفەنییەکان بەناو خەڵکەکەدا دێن و دەچن، پێ بەدەست و قاچی دانیشتواندا دەنێن، لە ترسانا نەکەس جمە دەکات نەهاوار... لاوەکان جیا دەکەنەوە... هەڵیان دەسێنن و لە دەرگاکەی ئاودیو دەکەن... تۆ... تۆ... تۆ... ژمارەیەکی زۆریان جیا کردەوە... ئافرەتەکان کە چاویان بەوەوە بوو لە جێگاکەی خۆیانەوە هەمدیس قیژە و گریان بەرز بووەوە، مەنگەڵەکانی ئەولاشیان هەروا لێ کرد... هەموو جارێکیش ئافرەتەکان دەستیان بەگریان و لەخۆدان دەکرد... هەڵبژاردن و جیاکردنەوەی لاوەکان کەوتبووە سەر ئارەزوو و زەوقی ئەم دەستەیەی دەچوونە ناو مەنگەڵەکانەوە بۆ ئەم مەبەستە. لەگەڵ لاوەکاندا چەندین بەساڵاچوویان برد، زۆر لاویش بەری نەکەوت و مانەوە...

کە کشانەوە خـەڵـکـەکـە تـاسابـوون، سەرسام و زەنـەق چـوو تـەمـاشای دەرگـاکـەیـان

دەکرد... کشومات و بێدەنگ، سەرسام و چاو ئەبڵەق و مات و ڕەنگ پەڕیو، تەماشای دەرگاکەیان دەکرد... نازانن کێیان برد و کێ مایەوە... باوك ئاگای لە کوڕی خۆی نییە... برا چاو دەگێڕێ بۆ برا... لەو بێدەنگییەدا ئا لەو کاتەدا فەرەج ناڵەی لێ هەڵسا:

»ئەوە خۆ رەسول و عەبدول دیار نین... رەسول... عەڤدل... خۆ دیار نین... بردنیانن... تەڵاقم کەوتبێ بردنیانن... ئای ماڵوێرانم... وا نامووسەکەمان لە دەست چوو، پشتیشم شکا...» دایکورکان... بۆ ماوەیەك هەر وا گریا کەسی بەدەنگەوە نەچوو... هەرکەسە و لە کۆستی خۆیا بوو... دواجار سەری خستە سەر چۆکی و مت بوو، گەرمیان خۆی خزاندبووە بن باڵی سابیرەوە... هاپۆ خدر مناڵ ئاسا دەمی داپچڕیبوو... هەرچی حەمە غەریبە ئەمە دوو ڕۆژە قسەی خواسایشی نەکردووە.

شەو درەنگە... مانگەشەوەکە حەوشەی مەنگەڵەکەی ڕۆشنا کردۆتەوە... ئافرەتەکان ئەوەندە گریان و لە خۆیان دا، ماندوو و شەکەت بێدەنگ و خامۆشن...

سەرەڕای ئەم هەموو پەت پەتی و مەینەتییەش زۆریان خەویان لێ کەوتووە! تا هاپۆش شانی داداوە و مناڵ ئاسا خۆی گرمۆڵە کردووە، هەر ئەوەندەی منداڵێك دیار بوو، خەو بردبوویەوە، گەرمیان دەستی نابووە ژێر سەری و خەوتبوو... دەمەو شەبەق سابیر بۆ ماوەیەکی کەم خەو بردیەوە و گورج بەدەم خەونێکی ناخۆشەوە ڕاچەنی... تا ئەو دەمە فەرەج ئێوارە چۆن دانیشتبوو نەیگۆڕیبوو... وا خەریکە تاریکی ماندوو دەبێ و پاشەکشێ دەکات.

لەناو ئافرەتەکانەوە «ئای ڕۆڵە ئای»ێك دوو سێ جار هاتە گوێی... ئای لەو کڕووزانەوەیەی ئەو دەمەو بەیانە چەند کاریگەر و ستەم بوو...

شەبەقی دابوو، لە دەرگای تەڵبەندەکەوە ئۆتۆمۆبێلێکی زۆر هاتنە ژوورەوە و لەو ڕاستییە وەستان ئافرەتەکانیان سوارکرد، هاپۆ خدر لێ بوو پرسی:

«ئەوە بۆ کوێیان دەبەن؟... وا دیارە ئێمەش دەبەن!!» سابیر چاوی بڕیبووە ئافرەتەکان وەرامی هاپۆی نەدایەوە... سابیر بیری بۆ لای شتێکی ترسناك دەچوو... دەیانەوێ بنبڕمان بکەن، کەسمان لە دوا جێ نەمێنێ، ئەگینا ئەو ئافرەتانە چییان پێ دەکرێت، ئەو مناڵە کە باوەشی ئەو ژنەوەیە... بۆیە هەر لەگەڵ گرتنماندا دەستیان بەوێرانکردنی خانووەکانمان کرد، نایانەوێ ئیتر بگەڕێینەوە... باشە شاری بێ ئاوایی دەبێ؟... شارەکانیش وەکو ئێمەیان بەسەر دی... هاپۆ خدر دەیهێنێتەوە ژێر مەنگەڵەکە و دەپرسێ:

«تۆ بڵێی بمان گەڕێننەوە و بەرمان بدەن؟»

سابیر هەمدیس تەماشای هاپۆی کرد و بزەیەکی خەماوی گرتی... «نەخێر نامان گەڕێننەوە... لێمان دەترسن، وا دەزانن ئێمە گەورە و بچووکمان شیر لە هەسان دەسووین و یەکەیەکە سەریان دەبڕین بۆیە ئێژن بەرلەوەی ئەم بەچکە جنۆکانە سەرمان ببڕن، ئێمە خۆمان دەزانین چییان لێ دەکەین (تۆ)یان دەبڕینەوە» زیلەکان کەوتنە ڕێ، ئافرەتەکانیان برد و ڕۆیشتن... پۆپەی دار کاژێکی زەبەللاحی پشت ڕیزە خانووەکانی بەرامبەر زەرد هەڵگەڕا... لەم کاتەدا تەقە لە دەرگای مەنگەڵەکە هەڵسا، دەنگێکی ناساز نەڕاندی

«خۆتان ئامادە بکەن...»

– «ئەوە ئێژی چی؟» یەك دوانێ وایان گوت، یەکێکی کە وەرامی دانەوە:

– «ئێژێ خۆتان حازرکەن».

ئەوەی تا ئەو دەمە خەوتبوو، زەڵەزەڵەکە بەئاگای هێنا، کە بینی خەڵکەکە ئامادە دانیشتوون، ئەوانیش بێ ئەوەی بپرسن چوارمەشقی ئامادە دانیشتن دەرگا کرایەوە، زیلەکانیان لێ پڕ دەکردن و دەکەوتنە ڕێ...

***

بۆ هەر لایەك چاو هەڵخەی لە ژێر پێتەوە تا چاو هەتەر دەکات هەر لمە... نەشینابییەك، نەسێبەرێ نابینی، تا پنچکە بۆز هەڵگەڕاوەکانیش و بەردی قۆقزی ئەو ناوەش لم و زیخ داپۆشیبوون و بەحاڵ دیارن... لە دوور، لە ئاست ڕۆژهەڵاتەوە هەندێ گرد و تەپۆلکە دیارن، ئیتر بۆ کوێ دەڕوانی هیچت بەرچاو ناکەوێ تا ئاسمان و لمەکە لە ئاسۆ یەك دەگرنەوە... گەرماکەی هەناسە سوار دەکات، کاتێ نووزەیە با هەڵدەکات، بەئاستەمیش بێ، لمەکە دەورووژێنێ، سیرە مۆزە ئاسا لمە داخ بووەکە چزە لە ڕوومەت و دەست و پلی مرۆ هەڵدەستێنێ... «گەیشتین...». دوو یاساوڵی ناو ئۆتۆمۆبێلەکە ئەو مزگێنییەیان بە یەکتر دا... زۆری نەخایاند ئۆتۆمۆبێلەکان لەبەردەم قەلایەکدا مۆڵیان خوارد...

ئۆتۆمۆبێلەکان لە ژمارە نایەن... سی و دوو سەعاتە، بەڕێوەن لە هەر شوێنێکیش ئەم کاروانی مەرگە ڕابوەستایە لە یاساوڵ و شوفێرەکان بەولاوە کەس دانەدەبەزی... لە هەموو پەرێشانتر منداڵان و پیرەمێردە پەککەوتەکان بوون، لە پەلوپۆ کەوتبوون، زۆرکەس بەتەمایان نەمابوون... وا ئافرەتەکان بەقنگە خشکێ دادەبەزن... لەگریان و هاوار کەوتوون، نە دەدوێن نە دەپرسن، جەستەیەکی سست و بێ هێز... ئەوەی لە مردوویەك جیایان دەکاتەوە، تەماشا و ڕوانینە سەیرەکەیانە، هەندێکیان لە ڕوانینیش

کەوتووە و چاوی هەڵناسێ... بەئاستەم و لەسەرخۆ دەجووڵێنەوە.

«ڕیز دەبن». کەس گوێی بەم فەرمانە نەدا... هەروەك لەگەڵ ئەوانیانا نەبێ کەس خۆی تێك نەدا، لەوانەیە تێنەگەیشتبن... بەدەنگێکی گڕ و تووڕەتر دووبارەیان کردەوە. «ڕیز بن...» کە ئەمجارەش گوێیان پێ نەدا، بەجارێ دەیان چەك بەدەست شاڵاویان بۆ ئەو لەشە داهێزراوانە هێنا... کەوتنە گیانیان، ئەوەندە لە گیانی خۆیان بێزاربوون، چەکەرەیان نەدەکرد هەروەك لەشی ئەوان نەبێ قۆناغە تڤەنگی بەردەکەوێ، تا هێز و تاقەتی ئاوڕدانەوەشیان تیا نەمابوو... «ڕیز بن»... «ڕیز دەبوون...».

هاپۆ خدر هەردوو قاچی بووەتە پەڕۆ، سابیر لە کۆڵی دەنێ و دایدەگرێت، ڕیشە سپییەکەی هاتووە، چاوە زیتەکانی، زیتی و وریایەکەی کوژاوەتەوە...

«سابیر مەعز بۆ خوا... خۆت و غیرەتت...» ئەمە خدرە وا دەپاڕێتەوە؟ دونیایە... ئەو خدرەیە کە دوای بانگی شێوان بارە تووتنی بەپێش خۆی دەدا و تفەنگی پێنج تیری لە شان دەکرد و بەتەنیا ڕێگای خاڵساتی لەبەردەنا شەبەق خۆی دەگەیاندە دەشتی قرفە، باروبنەی دەخست، چایەکی خەلیسی لێ دەنا و دەکەوتەوە ڕێ، بۆ ئێوارەش دەگەییە مەنزڵ هەر ئەو شەوە تووتنەکەی بە خورما دەگۆڕی و شەبەق دەگەڕایەوە... کەس بەخۆیەوە نەنازێ ئەمە دونیایە...

– «جا غیرەت ماوە؟!» سابیر ئاوا وەرامی هاپۆی دایەوە و دای بەکۆڵا... هاپۆ سەری خستبووە سەر شانی سابیر و دەستی لە قۆڵی گیرکردبوو.

– «سابیر گیان ئێرە کوێیە؟».

– «هاپۆ نۆگرەی پێ ئەڵێن».

قەڵایەکی گەورەی دوو نهۆم، دەرگایەکی دوولایەنی ئاسنین لە ناوەڕاستی بیناکە دایە، بەملاو بەولای دەرگاکەدا بەدرێژایی چەند گاوخانێك لەسەر دوو نهۆم قەڵاکە دروست کراوە، لەوێشەوە پەرژینێکی بەرز کەمێ دەڕوات، ئینجا پێچ دەکاتەوە...

دەرگا کرایەوە ئافرەتەکانیان بردە ژوورەوە، سەعاتێك لەبەر هەتاوەکە وەستابوون هەندێ ئافرەت منداڵیان بەباوەشەوە بوو، تینی خۆرەکە ئاگری بەسەر حەشاماتەکەدا دەپرژاند، هەندێ پیری بەساڵاچوو لەبەر گەرماکە بوورانەوە. ئەوانەی تەنیشتیان بە جەمەدانێ و مشکییەکانیان تەنکە سێبەرێکیان بۆ هەڵدەخستن... ڕیزەکە جووڵا.

نۆبەی پیاوانە... سابیر کە لەو ماوەیەدا هاپۆی لەسەر لمەکە دانابوو، خستییەوە

کۆڵی... لەپێشەوە پیرەمێردێك بەدەما کەوت، دووکەس چوونە ژێر باڵیەوە... لەودیو دەرگاکە ناونووس کران، ئەوانەی لە ئۆتۆمۆبێلەکەی سابیردا بوون بۆ نهۆمی سەرەوەیان بردن... قاوشەکە دوو پەنجەرەی بچووکی پێوەیە، دەڕواننە حەوشەیەکی بەربڵاو و بەرین... قاوشی ئافرەتەکان لە پەنجەرەکانەوە دیاربوو، هاپۆ بەحاڵ هەناسە دەدات، سەڵتەکەیان داکەند و خستیانە ژێر سەری...

– «ئا گەرمیان گیان بەم کڵاوە باوەشێنی بکە...».

بەدەم هەناسەبڕکێوە پچڕپچڕ وشەکانی لەدەم دەردەچوون،

– «ئافرەتەکانیان بۆ کوێ برد؟!».

– «وا بزانم لە قاوشەکەی خوارەوەن، سەر هەڵبڕی پەنجەرەی قاوشەکەیان ئەبینی...».

– «تۆ بڕوانە... هەندێ جەمەدانی و کەلوپەل و لەتە سەموون لەم ناوە کەوتوون وا دیارە پێش ئێمە خەڵکی کەی تیا بووە... ئەی ئەمانەیان بۆ کوێ بردووە؟...»

– «پێش ئەوەی بگەینە ئێرە بەلای ڕۆژهەڵاتدا لە دوورەوە قەڵایەکی کە دیاربوو ڕەنگە بۆ ئەوێیان بردبن...».

– «سابیر گیان... دەبینی توانای هاتوچۆم نەماوە بەقوربانە چیت ژنەوت و بینی بۆ هاپۆتی بگێڕەوە...».

گەرمیان و حەمە غەریب بەتەك یەکەوە خەویان لێ کەوتبوو، شەکەتی ئەو ڕێگا دوور و درێژە و برسێتی ئەم یەك دوو ڕۆژەی ڕابردوو بەجارێ ڕەنگ و سیمای ئەو خەڵکەی گۆڕیوە، ئەگەر بێت و باش سەرنج نەدەی ناسیاوی خۆشت ناناسیەوە، بەم یەك دوو ڕۆژە چۆن ڕەنگیان پەڕیوە و سیمایان گۆڕاوە، بڕوا ناکرێ ئەمە ئینسانەکانی هەفتەیەك لەمەوبەر بن، سەروڕیش هاتوو چاو چۆتە قووڵایی، بەگران چاویان هەڵدەستێ، وەك هەریەکە و دە ساڵێك خرابێتە سەر تەمەنیان...

بەمبەر و ئەوبەرا چوارمەشقی دانیشتوون، هەندێ جار بەقاوشەکەدا چاو دەگێڕن یا بۆ ناسیاوێك یا بۆ باوك و برا و خزمانیان چاویان دەگێڕا تا بزانن لێك جیا بوونەتەوە؟ یا بۆ قاوشێکی کەیان بردوون؟ وا خەریکن هەندێکیان جێ بۆ خۆیان خۆش دەکەن، ئەوەی بەتانییەکی پێ بوو ڕایخست هەندێ شتومەکی لە گونییەك دەرهێنا و گونییەکەی کردە ڕایەخ... هەندێکی کەش هەر لەسەر چەمەنتۆکە دەمەونخوون لێی کەوتن...

– سابیر چاوی بەقاوشەکەدا گێڕا لەبەرخۆیەوە گوتی «باشە لێك دانەبڕاوین... ئەمە هاپۆ گیانە، ئەوە حەمە غەریب ئەی گەرمیان، فەرەج دیار نییە؟!».

«عەسکەرێك بۆ ئەولا بردی».

لەم کاتەدا دوو یاساوڵ خۆیان بەقاوشەکەدا کرد، یەکێکیان چەتەوڵێکی سمێڵ بابڕ، گونییەکی بەشانەوە بوو، بێ ئەوەی هیچ بڵێ لە یەکەم کەسی تەنیشت دەرگاکەوە دەستی پێ کرد، هەریەکە و سەمونێکی فڕێ دەدایە بەردەمی، هەروەکو بۆ سەگی فڕێ بدا ئاوا تووڕی هەڵدەدا و نەیدەدایە دەستیانەوە، چەناگە قۆپاوەکەی هاوڕێشی دوو تەنەکە ئاوی دانا، وەستا تا هاوڕێکەی سەموونەکانی دابەش کرد، چۆن هاتن ئاواش بێدەنگ دەرچوون...

هاپۆ بەنکەنك خۆی لە دەرگاکە نزیك کردەوە و شانی لێ گیر کرد:

– «سابیر بەقسەی هاپۆت بکە بەئەسپایی پێیان بێژە با دەست بەسەموونەکەوە بگرن و قنیات بکەن».

– «هاپۆ قنیاتی چی خۆی سەموونێکە، دواجار ئەمە چەنێکە نانیان نەخواردووە... چی هەڵگرن؟!».

زۆربەیان هێشتا یاساوڵەکان دەرنەچووبوون سەموونەکەی خۆیان فت کردبوو... دووکەس بەلوژە لوژ خۆیان گەیاندە تەنەکە ئاوەکان... هیچ نەبوو پێی بخۆنەوە... ڕاوەستان یەکێکیان ویستی مژی پێوەبنێ، لە تەنەکەیەك نەوی... بۆی هەڵنەگیرا... هیچ ناڵێ و چاو دەگێڕێ لە کەنار پەنجەرەکەی تەنیشت هاپۆوە کوپێ فافۆن دانرابوو، بەدی کرد، بەکاوەخۆ هەستا، داچەمی کووپەکەی برد... لەسەریەکە سێ کوپی خواردەوە... یەك دووانێکی کەش هەستان و خۆیان گەیاندە ئاوەکە... هاپۆ چاوی لێ بوو خۆی پێ نەگیرا چونکێ دیویەتی و دەزانێ تینوویەتی یانی چی... هاوینان کە ڕێگای خاڵساتی لەبەردەنا، پێش هەموو شتێ هەر لە ئێوارەوە مەتارەیە ئاوی ئامادە دەکرد، کە بەڕێ دەکەوت، بەپالانی ولاخەکەی گرێ دەدا، تینووشی بوایە تا نەگەیشتایەتە دەشتی قرفە لێی نەدەخواردەوە... بۆ جارێکیان مەتارەت لەبیر نەچێ!! کە لە حەمرین ئاودیو دەبێ و دەکەوێتە ئەو دەشتە چۆڵە، دەیەوێ ئاوبخواتەوە، دەس بۆ مەتارە دەبا، مەتارە نییە دەك شەیتان بەنەعلەت بێ... وا دەڵێ و دڵی دادەخورپێ، هەر قۆناغێ خۆی بۆ ڕاگیر دەکری... تینوویەتی زۆری لێ دەستێنێ... چاوی دەکەوێتە ڕمل لێدان، چاوی هەڵدەگلۆفێ پارە ناکات، شتی سەیر سەیری دەهاتە بەرچاو... ئاقلی دەکات مەچەکی لە ڕەشمەی ولاخەکەی دەئاڵێنێ و توند پالانەکەی دەگرێت... نووچ دەدا و خۆی دەگرێتەوە... چاوی ڕەشکە و پێشکە دەکات... وا یەکێك لەپێشەوەیە و شەربەیێ ئاوی پێیە. هەرچەند تەکان

دەدات ئەو دوورتر دەبێتەوە... دەیەوێ بانگی بکات زوانی بووەتە پەلاس و لە دەمیا ناگەڕێ، ئیتر ئاگای لە خۆی نامێنێ... کاتێ چاوی دەکاتەوە یەك دوو کاروانی بەدیار سەریەوەن و ئاو دەپرژێننە سەروچاویەوە... «ڕاوەستن برا دەست بەئاوەکەوە بگرن...». کەمێ وەستا، کەس ورتەی نەکرد، بەڵام چاویان لە هاپۆ بڕیبوو، درێژەی بەقسەکانی دا:

«هەموو وەك یەك شەکەت و ماندووین... من دیومە و دەزانم تینوویەتی یانی چی، بەڵام با دەست بەئاوەکەوە بگرین نەکو لەمە زیاتر ئاومان پێ نەدەن... با هەریەکە و کووپێ زیاتر نەخواتەوە...» ئەوانەی لەوەودوا بۆ ئاوخواردنەوە هەڵدەستان، سەرو کووپیان دەخواردەوە و دەگەڕانەوە جێگاکانی خۆیان...

وتوویانە مرۆ لە دۆزەخیش ڕادێ و گوزەران دەکات... ئەم توخمە ئینسانە چی زیندەوەرێکی سەرسەختە، چ توانایەکی بێ سنوور لەبن نەهاتووی هەیە... ئافەرین بەرگەی ئەم هەموو پەن و وەینامیە بگری، بەرامبەر ئەم هەموو ئازار و برسێتی و مەینەتییە ڕاوەستێ... بەدیوەکەی تردا، ئەوەندە دڵڕەق و بێ بەزەیی بێت!! چۆن دڵت دێنێ ئاوا نان و ئاو لە مرۆیەکی کە بشاریتەوە و زاق زاقیش تەماشا بکەی... ئەم مرۆیە چ سەیرە و چ دڕندەیەکیشە... باشە من سەرم لەمە دەرناچێ بۆ وا وردە وردە دەمان کوژن؟... بۆ بەجارێ بەچاو نووقاندنێك هەموومان فت ناکەن... نەء برسیمان دەکەن توانای هیچمان نامێنێ... هەتا لە پیاوەتیش دەکەوین... مەبەستیانە لە هەموو ڕوویەکەوە بڕووخێین مرۆ کە برسی دەبێ ناتوانێ بەچاکی بیر بکاتەوە... بەڵام سەر لەوە دەرناکەم بۆ وامان لێ دەکەن، ئەمانە وا دەزانن ئێمە زیادەین، وا دەزانن ئێمە نەبین ئاسوودە دەژین و گوزەرانیان باشتر دەبێ، ئەوەندە بەرچاو تەنگن ئەم دونیا فراوانە جێگای ئەوانیش و ئێمە و ئی تریشی لێ دەبێتەوە...

***

ئەم ئێوارەیە یەکەم ئێوارەی ئەم قەڵا بەدناوەیە وا لە خوارەوە زەڵەزەڵی ئافرەتەکان دێ... یەك دوو منداڵ لە یەك کاتدا دەگرین. گریانی یەکێکیان بەرزتر و بەجۆشتر دێتە بەرگوێ... وا ئەوانی کە کڕبوونەوە کەچی ئەویان هەر دەگری... دایە... ئای دایە... دایە... وا ئەویش ماندوو بوو زۆری نەبرد لە گریان کەوت، یەك دووانێ لەوپەڕی قاوشەکەوە هاتنە لای پەنجەرەکەوە گوێیان هەڵخست، بەڵام گریانەکە نەمابوو بێدەنگ گەڕانەوە بۆ ئەوە هاتبوون کوڵیان دەگرد تا بەدەنگ گریانەکان منداڵەکانیان بناسنەوە...! گەرمیان لێرەش سەری بە پەنجەرەکەوە ناوە... دەبێ ئەمجارە بەتەمای چی بێ؟ وا دەچێ ئەلهای دایکی

بکا و وای دانابێ لەوێدایە... هەندێك لە بێزاریدا نازانێ چی بکات، هەر لە شوێنەکەی خۆیەوە ڕاستەپێ دەوەستێ، قەدەرێ لەو بارە دەمێنێتەوە، هەمدیس دادەنیشێ.

هەندێکی کەیان بە چپە بۆ یەك دەدوێن، هەمووکەسێ دەزانێ چی دەڵێن... هەرچەندە لە نیوەڕۆوە گەیشتوونەتە ئێرە کەچی ئێستاش هەندێ جار بەملاو بەولادا چاو دەگێڕن، سابیر هاتە سەرچۆك بۆ بنەوەی قاوشەکەی ڕوانی، بەئەسپایی و هەروەك بۆخۆی بدوێ «... ئەوە لفتەیە... ئەوە عەلەی مەنسوورە... ئەوە عەزە بنەکەیی... یاسین... حاجی وەهاب... عەزە نەگبەت... حاجی گونیە... ئەوە هاپۆ خۆ کەسیان نەبواردووە!...» هاپۆ ڕووی لە سابیر کرد «سابیر فریای هاپۆت بکەوە... تووتنم پێ نەماوە...».

– «هاپۆ لێرە تووتن لە کوێ دەست دەکەوێ، خەڵکی نان نییە بیخوات تۆ داوای تووتن دەکەی؟».

سەرەڕای ئەمەش ڕووی کردە قاوشەکە و بە دەنگێکی بەرز ڕووی لێیان نا:

– «ئا ڕەحمەتی خواتان لێ بێ، کێ جگەرەی پێیە؟...».

کەس ورتەی نەکرد، بێدەنگییەکی قووڵ قاوشەکەی گرتەوە... لە سووچەکەی بنەوە زەلامێکی کەڵەگەتی مسری گۆشت، ڕیش ماش و برنج ئاغر و لەسەرخۆ، کە دونیادیدەنی پێوە دیاربوو هەستا و بۆ لای هاپۆ هات... هەر بەڕێوە بوو دەیویست شتێك بڵێ بەڵام هیچی نەگوت تا لەپاین هاپۆوە چوار مەشقی دانیشت، ئەوجا دەستی پێ کرد:

«کوڕینە... ئێمە تیا چووین... وا لە ماڵ و منداڵ دابڕاین» وەك ئەمە چەنێك بێ بەدوای یەکێکدا بگەڕێ و تا دەردی دڵی خۆی بۆ هەڵڕێژێ وا ئێستا هاپۆی دەست کەوت و بە هەلی زانیوە... «بڕوا بکەن چواردە سەر خێزانم بێ سەروشوێنە... بچووکەکەی چوار مانگانە، دوو سەد سەر مەڕ، ئەسپێك، تراکتۆرێ، بە بەرچاومەوە بەتاڵانیان برد... جێگای چوار تەغار زەویم تۆ کردووە، تا پشتوێنە هاتووە، بەپێوە ما... لەوە ناخۆشتر نییە پیاو باسی خۆی بکات، ئەو دیوەخانەمە شەو و ڕۆژ بێ مێوان نەبووە، وا ئێستا دوای سێ ڕۆژ برسیێتی سەموونێکی کەڕوو لێداوم وەکو بۆ سەگ فڕێ بدەن، ئاوا بۆم توور هەڵدەدا... نەمردایەم جارێکی کە زەوییەکانی دەوروبەری گابەردم بکێڵایە و هەر لەوێ نان و دۆیەکم بخواردایە، بۆخۆم بمردایەم... بەڵام دڵم خەبەری داوە ئەمەم جارێکی کە بۆ هەڵناکەوێ و ئەم حەسرەتەم دەبەمە ژێر گڵەوە...».

هاپۆ چاوی بڕیبوو. دەستی جگەرەکەی بداتێ کە بەدەستییەوە بوو، بەڵام لەسەری ڕۆیشت... «لە هەمووی خراپتر ئاگامان لە ناموسمان بڕاوە و نازانین بۆ کوێیانیان

بردن... قەومەکان مردن لەم حاڵە چاکتر نییە؟ بەڵام ڕۆح لە جێگایەکی سەختایە و بەئاسانی دەرناچی... گەلێ بەندی و دەربەدەریم بینیوە و هەرگیز وەکو ئەمجارەیان دڵم نەترساوە... مەعز بۆ خوا هەریەکێ لە ئێمە یەکێکی بینی یەکتر ئاگادار بکەینەوە... ئەگەر نەناسیش بوو بزانین کوێندەرییە و کێیە و ئەویش کێی بینیوە... من شکور ئاوڕەحمانم... خەڵکی ئاوایی وارانیم... کەسیش نازانێ کێ پێش ئەوی تر دەمرێ و... ئەمە دونیایە، با گرێ و خواستی دڵی خۆمان بۆ یەکتر بێژین...».

قاوشەکە هەمووی گوێی قووت کردبووەوە، گوێیان لە قسەکانی گرتبوو...، جگەرەکەی بۆ هاپۆ درێژکرد... گورج دایگیرساند و دەستی بەمژلێدانی کرد...

لەم کاتەدا دوو یاساوڵ هاتنە قاوشەکەوە، ئەو دووەی پێشوو نەبوون، یەکێکیان چون سەگی ناو دەغلۆدان سەری بەرز گرت و نەڕاندی:

«اسمعوا...» هەموو بێدەنگ بوون

«منو بیکم یعرف عربی؟...».

سابیر هەستایە پێ... سابیریان تێگەیاند: «بەیانی و ئێوارە یەکێکی کە لەگەڵ خۆتا دێنی سەموون و ئاو دێننە ناو قاوشەکە...» سابیریش مەبەستی هاتنەکەیانی بۆ قاوشەکە گێڕایەوە...

«وا دیارە هیچی کەمان پێ نادەن تا سبەینێ!» یەکێ ئاوای گوت... هاپۆ وەك یەکێ قسەی سواربێ بەنیمچە تووڕەبوونێکەوە ڕووی دەمی لە قاوشەکە کرد «نەخێر نایدەن... ئەی ئەم ڕیشە بەخۆڕایی سپی بووە... نەمگوت... دە پیاوی چاك بن ئەوەی پارچە سەموونێکی لێ دەمێنێتەوە با بۆ ئەو منالانەی بەلاوە بنێ کە بەرگەی برسێتی ناگرن...».

کەس لەو بڕوایەدا نەبوو، یەکێك هەبێ ئەوەندەی بان نینۆکێکی پێ مابێتەوە... لەم کاتەدا هاپۆ بەشپرزەییەکەوە بۆ سەڵتەکەی گەڕا، دۆزییەوە دەستی برد لە گیرفانی سەڵتەکەیدا نیوە سەموونێکی دەرهێنا و دایە دەستی گەرمیانەوە... گەرمیانیش بەشەرمێکەوە لە دەستی وەرگرت...

وا خۆر چۆتە زەردە، کەچی ئاسۆ لێڵ و تاریك دەڕوانێ! تەپوتۆزی لم و زیخ ئاسۆی لێڵ کردووە، هەندێ جار باکە بەهێزتر دەبوو، لە پەنجەرە بچووکەکانی بن میچەکەوە لم و زیخی بەقاوشەکەدا دەکرد، ئەوەندەی کە ئەو دەمەو ئێوارەیەی دڵتەنگ و ناخۆشتر دەکرد، هەندێك هەناسەیان سواربوو دەستیان بە کۆکەکۆك کرد... دەنگێکیش بەئاستەم هەر ئەوەندەی ژوورەکە دەیبیست و نەیدەبیست... دەنگێکی خەماوی زیاتر لەگریان دەچوو لەوەی

لە گۆرانی بچیٚ، بۆکرووزی قاوشەکەی تاس پیٚ بردووە و کپ و خامۆشتری کرد... ئەوەی بە چپە لەگەڵ یەکێکی کەدا دەدوا لە چپە کەوتن، ئەوەی لەسەر دەم لێی ڕمابوو سەری گرتە قووتەوە... دەنگەکە «ئای ئایێکی» بەسۆز بوو، زامی کۆنە و نوێی کولاندەوە، بۆکرووزی ئاوی زایاندە چاوی وشکی هەمووان و هەناسەی ساردیشی بەکەسانیٚ هەڵکێشا...

«کۆن ئەو دڵ دیدەش بـــەرایی بــــدۆ
وە گـــەرمیـــــاندا بـــــدێو وە بیٚ تۆ
ئیسە کێن پەی سەیر دڵ نەئاهەنگ بۆ
وەبیٚ تۆ دیدەم مـــەردڵ جە سەنگ بۆ
هـەوارگەی ماتەم، گوزەرگە بیٚ ڕەنـگ
شۆنەکەم پڕ خەم، سـەیرانگە دڵتەنـگ»

چۆن لە ئاوایی «قەلا» لە شایی و شەوەکەژ و کێشە و خەرمانان و گەڕانەوەی ئێوارانی سەر پەرێز، بەدەنگە تەلیسماوییەکەی بە ئەللاوەیسی و خاوکەر و ئای ئاییێك ئەوەی گوێی لیٚ بوایە ماندوویەتی دەردەچوو، ئا لێرەش لەم کۆستەدا فرمێسکی پیٚ ڕژاندن و بۆ ماوەی گۆرانییەکە بۆ ئەو هەردە و پیٚ دەشتانەی لای خۆیانیانی گەڕاندەوە...

«لفتەیە... لفتەیە...» یەك دوو کەس ئاوای گوت: «خۆ ئەمە لفتەش لێرەیە...» یەکێکی کەش بەسەرسامییەکەوە وەك هەواڵ بەقاوشەکە بدات یەك دوو جار ئەوەی دووبارە کردەوە...

سابیریش ویستی بە هاپۆ و شکوری بناسێنیٚ، کە تا ئەو دەمە، شوکر ئای ئایەکە چەناگەی بەسەر سنگیا پیٚ شۆڕ کردبووەوە، لەسەرخۆ وتی:

«چـاکی دەنـاسم... قـەلایـی نـییـە... لە دووز کـابرایەکی جـاش بـۆی گێڕامـەوە... گوتی: خـێزانـێك بـەمـێوانـی هـاتـبـووە قـەلا... لـەگـەڵ وەلـە کـاکیدا ژن و ژنـخوازن، ئـەوانیشیـان هێناوە...».

لـەپـڕ زەڵـەزەڵ و قـیـژە و گـریـانـی یـەك دوو ئـافـرەت بـەرز بـووەوە... ئـەوانـەی لـەبـن قاوشەکەوە بوون هەستان و خۆیان گەیاندە لای پەنجەرەکە...

«صابر... صابر...» لە حەوشەوە یاساوڵێك ئاوا بانگی لە سابیر کرد.

«سـابـیـر تـۆ ئـەچـڕن...» هـاپـۆ وای گوت. لـەم دەمـەدا یـاساوڵێك گـەیشتـە بـەر دەرگـای قاوشەکە...

«صابر...»

«بەڵێ...» سابیر، چووە خوارەوە. گەرمیان لە هەموو زیاتر پەرۆشی بەر پەنجەرەکە بوو، خۆی پێوە نوساندبوو بێ ئەوەی ئاوڕ بداتەوە، چی دەدی بۆ هاپۆی دەگێڕایەوە:

«ئەوە کاکە سابیر و عەسکەرێك چوونە ژووری ئافرەتەکانەوە».

ئافرەتێك بەکوڵ دەگریا، ئۆف و هەناسە هەڵکێشانی دەگەیشتە لایان ئاگری لەمانیش بەردەدا... «ئەوە دەرچوون، کاکە سابیر شتێکی بەباوەشەوەیە» گریانەکە هەر بەردەوامە... «ئەوە عەسکەرێك بەدارەکەی دەستی لە پەنجەرەکە دەدات...»... زۆری نەخایاند سابیر گەڕایەوە، دەوریان دا تا بزانن چی ڕووی داوە، چوار مەشقی دانشت و سەری دانواند...

– «کاکە پیمان بڵێ شتێ بووە؟» یەکێ ئەو پرسیارەی لێ کرد...

– «منداڵێکی ساوا مرد...»

– «نەتزانی منداڵی کێ بوو؟...» دوو کەس بەجارێ وایان گوت، نزیکتر بوونەوە... هێشتا وەڵامی نەدابووەوە، یەکێکی کە هەڵی دایە:

– «ئا بەقوربانە... نەتزانی؟»

«نەخێر... نەمزانی منداڵی کێیە، بەڵام کە سبەی چوومەوە ئەپرسم...». دوای کەمێ وەستان... «منداڵێکی یەکجار زۆری لێیە، هەندێکیان بەتەنیان... لە برسانا لاڵ و پاڵ کەوتوون، بڕوا ناکەم بمێنن، ئافرەتێ بەدەم گریانەوە گوێم لێ بوو دەیگوت: هەر داوای خەیاری لە دایکی دەکرد، دایکیشی نەعلێکی منداڵانەی سەوزی دابووە دەستی کە گیانی دەرچوو نەعلەکە بەسەر سنگیەوە بوو...».

«ئەی ماڵی کاولم... بێ بەزەییتی بەم ڕادەیە؟ خۆیان منداڵیان نییە!» یەکێك دیاربوو گریان قوڕگی گرتبوو ئاوای گوت، قسەکانی بۆ تەواو نەکرا پرمەی لە گریان دا.

«بڕوا ناکەم ئەوەی بەسەر ئێمەدا هاتووە بەسەر کەسی کەدا هاتبێ...»

«خۆزی خەتایەکمان کردبێ... نازانین لەسەر چی و لە پای چی بەم دەردەمان دەبەن؟!».

«هەرچی لە ئێمە دەکەن قەینا، منداڵ و ئافرەت بۆ...؟!».

«نەیانهێشت قەومێڵ نەیانهێشت بێ زگم بدرن... وتیان ناهێڵین کەس زیانی لێ بکەوێ... کەسیش بۆ شار نەچێ و ڕەو مەکەن... بەچاوی خۆشتان بینیتان چۆن بەجێیان هێشتین و خشەیان لێ کرد و بۆی دەرچوون و ئێمەیان بەجێ هێشت...».

«تۆ بڵێی خوا ئەم جەورە نەبینێ؟!»

«ئەبینێ و دەنگیش ناکات...» ئاوا هەریەکە و لە شوێنی خۆیەوە شتێکی دەگوت و خەم و قینی خۆی بە با دەدا... شکور ئاوڕەحمان دەیویست شتێ بڵێ، چەند جارێ دەمی کردەوە بێتە گفت، ماوەیان پێ نەدا، نەیدەزانی ڕووی دەمی لە کێ بکات، ئاخریەکەی فرسەتی هێنا.

«هەرچی ئێژن بێژن پووڵێکی قەڵپ ناهێنی... ئێوە خەمێکی ئەو منداڵانە بخۆن...»

سابیر تا ئەودەمە تاس بردبوویەوە بیری لەو ئافرەت و منداڵانە دەکردەوە.بەئەسپایی لەژێر لێوەوە وتی:

«تۆ بڵێی شتێکمان پێ بکرێت؟»

«ئا... هەوڵێکە و ئەیدەین... ئەگەر سبەی نانیان بۆ هێناین هەریەکە و پارچەیە بەلاوە بنێت، خۆ بەو لەتە نانە لەبرسا نامرین!... جا تۆش هەرچۆنی دەبێ بگەینیە دەستیان...» یەکێك لە شوێنەکەی خۆیەوە هەستا و لەپێش سابیر چیچکەی کرد «ئا ئێژم برا بێ قەیدی بێ چەند ساڵان بوو؟»

«بۆ؟»

«ئێژم منالەکە چەند ساڵان ئەبوو... برا بچووکت پێنج ساڵ لەمەوبەر حەبەم گواستەوە... منالمان نەئەبوو. چووینە سەر مەزاری پیاوچاکان، چەند جارێ زیارەتی مەرقەدەکەی قادرکەرەمم کرد تا خوا منالێکی پێ بەخشیم، ئەو ڕۆژەی لێمان قەوما دوو ڕۆژ بوو چلەی چووبوو، لێرەش کە لە پاسەکە دابەزین لە دوورەوە حەبەم بینی شێرەی بە باوەشەوە بوو...» زۆرتری پێ بوو سابیر نەیهێشت تەواوی بکات.

«نەخێر برا ئەو منالە چوار پێنج ساڵان بوو...» کە دڵنیا بوو چۆن بەبێدەنگی هاتبوو، ئاواش گەڕایەوە جێگاکەی خۆی.

هاپۆ کە تا ئەوکاتە خەریکی جگەرەکێشان بوو دوا مژی لە جگەرەکەی دا و تفێکی کردە نێو لەپی خۆی و جگەرەکەی لەناو لەپیا کوژاندەوە، وەك لەناو پەرێزی پەڵە گەنمێکی لای خۆیان دانیشتبێ...

«سابیر ئەی کێ کفن و دفنی ئەکات؟»

«کفنی چی هاپۆ... بە بەتانییەکەیان پێچاوەتەوە لەو بن دیوارەیان داناوە... تا سبەینێ گوایە من لە دەرەوەی قەڵاکە بینێژم... تۆ باسی چیم بۆ ئەکەی ڕەحمەت لە باوکت...».

«ئای لەم کافرستانییە..!»

دەنگەکەی کەمێ لەمەوپێش هەمدیس هەڵی دایە:

«ئەمەش ئەبینیٚ؟...»

شوکور وەرچەرخا بۆ ئەو لایەی ئەو دەنگەی لێوە هات، هەستایە پێ و بەدەم خۆ تەکاندنەوە وتی:

«کفر مەکە ڕۆڵە...»

«لەوەتی خۆم ناسیوەتەوە نوێژ و ڕۆژیم لەدەست نەداوە... هەموو ساڵێ زەکاتی پەز و ماڵم دەرکردووە ئەوەی خوا پێی خۆش نەدەهات نەمان دەکرد کەچی... خۆت دەبینی...» گوێی لە بۆڵەبۆڵی کابرا نەگرت، جگەرەیەکی کەی دایە دەست هاپۆوە، هاپۆش گورج لە دەستی وەرگرت، بەپەلە پێی گوت:

– «تۆ پێت نەوتم خەڵکی کام ئاواییت؟»

– «ئاوایی ما هاپۆ؟... زەینیشت کوێر بووە... من چاکت دەناسم... لەبیرتە لەسەر گاوخانە زەوییەکی ڕەقەن و گەچۆڕ زنانەی خواروو و ژووروو بەینیان تێکچوو بوو؟... چەند پیاوماقوڵێکی ئەو ئاواییانە کەوتینە نێوانیانەوە... ئاشتمان کردنەوە تۆش لەوێ بووی... دوای نانخواردن نیشانمان دانا، کێ بوو...؟

– «کوڕە نەڵێی... دەك پیری بەقوڕاچێ... تۆ شوکوری؟» کردیە گاڵەیەك نەبێتەوە، وەك لەبیری چووبێ ئێستا لەکوێدایە... ویستی هەستێ شوکر دەستی خستە سەرشانی و داینایەوە...

«شەکەت و ماندووم و لەمە زیاتر توانای دانیشتنم نەماوە...».

***

هەریەکە و لە ئاستی خۆیەوە لێی کەوتبوو... سەرەڕای خەمی ماڵ و خێزان و بێ سەروشوێنیان، تاریکی داهاتبوو، یەکجارەکی برسیێتییەکە لە پەلوپۆی خستبوون... مرۆ کە برسیێتی زیفی لێ سەند لە هەموو کەسێ زیاتر خەمی خۆی دەخوات، کە برسیێتییەکەشی درێژەی کێشا، مێشك و هۆش و بیری تا ڕادەیەك پەکیان دەکەوی... بیر بۆ زۆر شت ناچێ... کەمتر ڕابردوو و یادەکانی دێتەوە یاد... کاتێ یادی ڕابردووی بکاتەوە، پچڕپچڕ و بزرکاو دێتەوە یادی... ناتوانێ وەك مرۆیەکی تێروتەسەڵ نەخشە بۆ داهاتووی دابنی... تا ڕادەیەکیش تووڕە و گرژ و مۆنی بەسەریا زاڵ دەبێ... هەندێ خووی

جوانی مرۆ هەیە وەك بەزەیی پێداهاتن و سۆز و یارمەتی، ئەمانەشی تیا کەم دەبێتەوە، ئەمانیش هەر لە ئێستاوە لەم نیشانانەیان لێ وەدەرکەوتووە... سابیر گوێی لە دووکەس بوو لەگەڵ یەکتردا دەدوان... یەکێکیان بەویکەی دەگوت: «هەیە و نییە تاقە سەموونێکە، ئەویش نیوەی مەخۆ...! ئەی لەبرسا بمرین؟...».

سابیر بەری بەلایانەوە نەکرد، حەزیشی نەکرد بزانێ ئەوانە کێن؟... لەگەڵ خۆیدا کەوتە والآ ورد: «... بڕوا ناکەم بتوانین فریایان بکەوین... کەم کەسیش ئامادەیە لە دەمی خۆی بگرێتەوە و بەو منالآنەی بدا... ئەوەتا نابینی چی ئەڵێن... ئەوەی من بینیم کەس نەیبینێ، بۆخۆم تووشی ئەم گێچەڵە کرد؟... بۆ وتم عەرەبی دەزانم!! بەڵام قەیناکە هەرنەبێ چۆڕێ ئاو دەدەمە دەم منالێکەوە... هەرنەبێ دەزانم لەم قەلآیە چی ڕوو دەدات... وا زانیم... ئی... هەر نەبێ خۆمی پێوە دەخلافێنم و ڕۆژەکەی پێوە ڕەت دەکەم... ئێ بەشکو دەرچووین...».

گەرمیان سەری لار ببووەوە... نیازی بوو هەستێ و بیخاتەوە سەر جێگاکەی خۆی، لەبەر شەکەتی و ماندوویەتی هەڵنەسا... پێی درێژ کرد... دوو سەگ لە دەرەوە بەگەرمی دەوەڕین... یەکێکیان لە دواییدا نووزایەوە و لەوەڕین کەوت... ئەوەکەشیان وەڕینەکەی خاوکردەوە، وا ئەویش کپ بوو... یەك دوو منالّ لەیەك کاتدا دەگرین، ماوەیەك هەر گریان... ئەوانیش ماندووبوون، جار نەجارێ یەکێکیان زریکەیەکی بۆ دەکرد... «بۆ وا دەگری کوێت دێشێ؟ ڕەنگە برسیت بێ؟ ئازارت هەیە؟ بگری تا خوا هەقت دەسێنێ...».

سابیر کە گوێی لە گریانی منالّەکە بوو، شوانەکەی کەوتەوە بیر... لەم کاتەدا تەماشایەکی حەمە غەریبی کرد، نوستبوو... پێڵووی قورس بوو... (چوار پێنچ کەس لە نزیك دارتووەکە، لەپاڵ حەیارەکەی زبە بێوەژن دانیشتوون... سابیر بەپێوەیە. لە دوور چەند تارماییەك دیارن... هەریەکە و لە شوێنەکەی خۆیەوە مەزنەی لێ دەدا... سێ کەسن، نەء چوارن... ئافرەتێکیان لەگەڵدایە... جار نەجارێ تەپۆڵکە و گردەکان تارماییەکان دەشارنەوە، زۆری نەخایاند دیارکەوتن... وا گەیشتنە سەرچەمە خوێڕی، نزیکی ماڵی خەلیفە چەقۆ بوونەوە، ناسران، خۆ ئەوە دایکمە!!... سابیر بەتاو بەرەو پیری دەچی... هەر ڕادەکات و ناگاتە ئەو شوێنەی دایکی لێ بینی!!... چەند کەسێکی نەناس پێشی لێ دەگرن... لێیان دەپاڕێتەوە: دایکم بۆ سەردانی من هاتووە، پێدەکەنن... دایکی لە دوورەوە لە سنگ دەدا... گریانێك دێتە گوێی دەنگی دایکی نییە... منالێکە بەکوڵ دەگری».

داچڵەکا... قاوشەکە کشوماتە لەبنەوە ئاگری جگەرەیەك دەبینێ »شوکورە.... لە جێگاکەی

خۆی چوارمەشقی دانیشتووە و جگەرە دەکێشێ... حەمە غەریب وا لەودیو گەرمیانەوەیە... چاوی بڕیوەتە بنمیچەکە کە زانی سابیر بەئاگایە، وەرچەرخا، کەوتە سەر لا، بانگی کرد...

– «سابیر... سابیر...»

– «حەمە غەریب نەخەوتووی؟».

– «سابیر خۆ تۆ شوانەی من دەناسیت؟».

سابیر لەوە ترسا یەکێ بۆی گێڕابێتەوە، وەك برووسکەش دیمەنەکەی هاتەوە بەرچاو. چاوەڕێی نەکرد بزانێ سابیر چی دەڵێ:

– «لەبیرتە سابیر کە جاربەجار دەهاتی بۆ شت کڕین، هەر لە هەگبەکەی خۆم یەك دوو نوقڵت لە مشتی دەنا.»

– «بێ قەزابی حەمە غەریب چی ئەوەی بیر خستیتەوە؟»

– «ڕاستیم پێ بڵێ ئەو مناڵە کە مردووە شوانە نییە؟» کە دەدوا وەك بپاڕێتەوە وابوو، دەتگوت هەر ئێستا لەپرمەی گریان دەدات «ببێ و نەبێ زانیویەتی» لە دڵی خۆیا وای دەگوت.

– «تۆ باسی چی دەکەی؟ کام منداڵ؟».

– «ئەو منداڵەی ئێوارە مردا« کەوای گوت سابیر هۆشێکی هاتەوە و وتی:

– «بێ قەزا بی شوانەی چی، بۆ من شوانەم نەبینیوە...!»

– «ئەی زبێدت نەبینی لەناو ئافرەتەکاندا؟...»

– «ئەمجارە کە چوومەوە ناویان چاو دەگێڕم...»

هەناسەیەکی هەڵکێشا و هەمدیس لەسەر پشت پاڵ کەوتەوە و چاوی لە بنمیچەکە بڕی... «بڕوا ناکەم لە هیچ شوێنێکی ئەم دونیایەدا شتێکی ئاوا ڕووی دابێ... (دە) و (بیست) و (پەنجا) و بگرە تا سەد کەسێك بەکۆمەڵ کوژراون، بەڵام ئەمە بنبڕکردنە، لە ڕیشە دەرهێنانە، هەندێ ئاژەڵ کە خەریکە بنبڕ دەبن، دەپارێزرێن، ناهێڵن کەس ڕاویان بکات، تۆ بڵێی کەسێ هەبێ قسەیەکی خێرمان بۆ بکات؟ باشە ئێمە چ زیانێك بە دەوروبەرەکانمان دەگەیەنین؟ من بشمکوژن ناتوانم مناڵێك... ئینسانێك بکوژم... ئەمە چ ڕقێکە، چ دڵڕەشییەکە...

***

شەبەقی دابوو یەکەیەکە بەئاگا هاتن. وەك چاوەڕێی شتێکی نادیار بکەن، لەسەر جێگاکەی خۆیان کزکز چوارمەشقی دانیشتبوون، تیشکی ڕۆژێکی کاڵ بەرەبەرە وا گەییە سەر تەڵبەندەکەی سەر پەرژینەکە، جار ناجارێ با کە قوم و لمەکەی دەورووژاند وا بەربینایی دەگرت حەوشە و پەرژینەکە نەدەبینرا... سابیر دەبوایە بچێتە خوارەوە، سەموون و ئاو بۆ قاوشەکە بێنێ... یەکێکی لەگەڵ خۆدا برد و سەموون و ئاوەکەی هێنا...

«هەریەکە و سەموونێك... چەندی لێ مایەوە، هەندێکی بۆ ئەم منداڵانەی ئێرە ئەوەی دوایی بۆ منداڵانی قاوشی ئافرەتەکان...». شوکور لە جێگاکەی خۆیەوە ئاوای گوت... کەس دەنگی نەکرد... هەرکە سەموونەکەیان وەردەگرت یەکسەر دەستیان بەخواردنی دەکرد.

«پیاوی چاك بن من شتێك ئێژم کەس لێم نەگرێ و لۆمەم نەکات.».

قاوشەکە هەمووی گوێی لەو دەنگە بوو... کەمێ وەستا چاوەڕێی ئەوەی دەکرد یەکێك بڵێ «فەرموو». کەس ورتەی لەدەم نەهاتە دەرێ... کە زانی دەنگ نەبوو دەستی پێ کردەوە: «ئێژم... ئێمەش بنیادەمین تاقە سەموونێك چۆن بەشی زەلامێك دەکات... ئەگەر مایەوە... ئەوە با بۆ قاوشەکەی خۆمان بمینێتەوە...» زۆر کەس سەری بۆ دەلەقاندەوە... ئەوەی وای گوت کەوایەکی ڕەشی بێ قۆڵی لەبەرابوو، هاتبووە سەر چۆك کاتێ لە قسەکانی بووەوە بۆ ماوەیەك هەر لەو بارە مایەوە، وەك مۆمیا کرابێ نەدەجووڵا چاوەڕێی «ئەشهەدو»یەکی دەکرد لە خەڵکەکە... هەمدیس بەخێر و شەڕ کەس لێوی نەدەبزووت! بەڵام هەموویان قسەی کەوا لەبەرەکەیان پێ باش بوو، «پێنجی تیا ماوەتەوە...» سابیر دەستی بەگونیەکەدا کرد و سەموونەکانی دەرهێنا...

«دووی بۆ منالانی ئەوێ... ئەو دوای لای هاپۆ دانێ کێ برسیێتی زۆری بۆ هێنا با ئەو بیخوات...».

شوکر لە شوێنەکەی خۆیەوە ئەو فتوایەی دا و هەموو لایەکی پێ ڕازی کرد... وا لە خوارەوە بانگی سابیر دەکەن... تەرمی ئەو منداڵەی دوێنێ مرد، چۆن ئێوارە بەبەتانییەکەوە پێچرابوەوە تا ئەوکاتە هەروەکو خۆی لەپاڵ پەرژینەکەدا دانرابوو، توێژاڵێ لمی بەسەرەوە بوو... لەولاترەوە تەرمێکی کەش دانرابوو، تەنها گونییەکی گوشی بەسەرا درابوو،... سابیر بەئەسپایی گونییەکەی بەرزکردەوە... ناسییەوە... «خۆ ئەمە ڕەزای فەریقە شەلە... خۆیەتی خەڵکی ئاوایی چەورییە... ئا خۆیەتی...»... هێشتا هەر تەماشای تەرمەکەی دەکرد، یاساوڵەکە پێی ڕاگەیاند یەکێکی کەش ماوە... مەبەستی

ئەوەبوو کە یەکێکی کەش مردووە و تەرمەکەی لە ژوورەوەیە... یاساوڵەکە بە سەر هێمایەکی بۆ سابیرکرد و... بەرەو قاوشی ئافرەتەکان چوو، سابیر کەوتە دوای... چوونە ژوورەوە... بۆنی پێستەی گەنیو لە قاوشەکە دەهات هەناسەی خنکاو و بۆنی پیسی منداڵ پیاوی ورِ دەکرد، بەنێوان ئافرەتەکاندا ڕۆیشتن تا گەیشتنە لای ژنێکی سەوزەی چاوگەش، بەڵام ئازار و مەینەتی ئەو چەند ڕۆژەی ڕابردوو بەئاشکرا کاری خۆی لێ کردبوو... ڕوومەتە قۆپاوەکەی خۆی بەنینۆك کێڵابوو، وەك ماقی پەڕیبێ بێدەنگ دەیڕوانییە منداڵەکەی باوەشی... دیاربوو ئەوەندە گریابوو فرمێسك لە چاویا وشکی کردبوو، سابیر دواجار ئەمانەی ئاوا بۆ قاوشەکە گێڕابووەوە: (... بەئەسپایی لەسەرخۆ دەستم برد و لە باوەشیم دەرهێنا، خۆم پێ نەگیرا لەم کاتەدا فرمێسك بەچاوما هاتە خوارەوە، فرمێسکێ کەوتە سەر دەستی دایکەکە تەنها لەو کاتەدا چاوی لە منداڵەکەی ترازاند و تەماشایەکی کردم، تەماشاکردن و لەپرمەی گریاندانی یەکێ بوو، یەکسەر ناسیمی منیش ناسیمەوە... بەپەلە سەموونەکانم فڕێدایە باوەشی و منداڵە مردووەکەم لەباوەش گرت، وەك جگەرگۆشەیەکی خۆمم بەسینگەوە نووساند و بەپەلە دەرچووم...»

تەرم بوو بە سێ... بوونە سەر قافڵەی گۆڕی غەریبان...

یاساوڵێك خاکەنازێکی هێنا... بۆ یارمەتیدانی سابیر لە قاوشێکی کەوە یەکێکی تریان هێنا...

«یا اللە...»

«بە چی بیانبەین؟!».

یاساوڵەکە دەستی بۆ عارەبانەیەکی دەستی درێژکرد، لەو جۆرە عارەبانانەی کە بۆ گواستنەوەی چەو و چیمەنتۆی گیراوە بەکاردێ لە بیناسازیدا...

«ئا بەمە!؟»

«بەڵێ...».

یاساوڵەکە وای گوت و چوو باوەشی لە تەرمی یەکێ لە منداڵەکان دا و خستیە ناو زگی عارەبانەکەوە، هەرخۆی تەرمی منداڵەکەی کەی هێنا و بەتەنیشت ئەوی کەیانەوە داینا... ئینجا چووە لای قاچی تەرمی ڕەزا و ئیشارەتێکی بۆ سابیر کرد، کە لای سەریەوە هەڵی گرێت ئەویشیان خستە سەر عارەبانەکەوە... لێوارێکی دەفەی شانی کەوتە سەری، ئەستوورایی هەردوو ڕانیشی بەسەر ئەو لێوارەکەیەوە مایەوە...

زەلامێکی کەڵەگەت بوو، لەلایەکەوە سەری شۆڕ بۆوە و سابیر تاسابوو... ناشتن و تەرم بەڕێ خستنی وای نەدیوە کە تەماشای تەرمەکەی کرد، وای هاتە بەرچاو بزەیەکی سەیر کەوتۆتە سەر لێوی، ڕەنگە خۆی گاڵتەی بەم جۆرە ناشتنەی هەبێت...

وا عارەبانە دەستییەکە سێ تەرمی تێدایە، تەرمی دوو منداڵەکە و تەرمەکەی «ڕەزا»ش سابیر لەدوای عارەبانەکەوە وەستا، چووە نێوان هەردوو دەسکەکەیەوە. کەمێ داچەمی، هەردوو دەستی لێ گیرکرد، وای زانی قورسە و بۆی پاڵ نانرێ، کەچی سووك بۆ پێشەوە چوو... یەکەم ڕۆژی کرێکاریەتیم عارەبانەیەکی ئاوایان دایە دەستم... هیچ پشوویەکی هاوین دانەدەنیشتم... پانزە ساڵان دەبووم باوکم بۆ ماڵی خاڵوانی ناردم لە (ئۆمەربل) بەدوو هێستر شەغرەکێشیم کرد... کە هاتینە شار بەهاوینان گەچ و چەو و چیمەنتۆم بۆ بەردەستی وەستا نەقی دەبرد... یەکەم جار بۆم پاڵ نەنرا، کرێکارەکان پێکەنین وتیان: لە مەکتەب فێری ئەمە نەبووە،... ناولەپم گڕی گرت، وەك دوو ئەسکڵ لە ناو لەپمدا بێ وا بوو... سوور هەڵگەڕان... زۆری نەبرد تۆقڵەیان کرد، لە ڕووشم نەدەهات ئاشکرای بکەم، مەگەر هەر خۆم بزانم ئەو ڕۆژەم چۆن بردە سەر، ئێوارە دایکم جامێ خەنەی بۆ گرتمەوە هەردوو لەپمی لە خەنە گرت... کە ماڵە هاوسێکان خەنەیان دەگرتەوە، دایکمیان بانگ دەکرد، منیشی دەبرد... منداڵە لاسارەکان لەبن دەستی دایك و خوشکەکانیانەوە پنتکە خەنەیان دەدزی و لە حەوشە منداڵان کۆ دەبوونەوە لە گون و سەری کێری خۆیانیان دەدا... یەکێ لەو منداڵانە ئەو ناوەی تا ئێستاش لێی نەبۆتەوە... ڕەشە خەنە... ڕەنگە ئەویش هەر لێرە بێ...

«ڕاوەستە وریابە بەرەوە بوو...» ئەم وریاکردنەوە کتوپڕە هێنایەوە خۆی... تەرمەکەی ڕەزا شۆڕبۆتەوە تۆزێکی مابوو سەری لە لمەکەی بخشێ، ڕاوەستان... ڕێکیان خست... بەملاویەلادا دەهاتن... ئەو کابرایەی بۆ یارمەتی سابیریان بانگ کردبوو، داچەمی لەپێشەوە عارەبانەکەی ڕاکێشا، لە دەرگایەکی بچووك چوونە ئەودیو پەرژینەکەوە... تا چاو هەتەر دەکات لمە... پێچکەی عارەبانەکە تا نیوەی لە لمەکە نیشت بەهەرسێکیان دوای ماندووبوونێکی زۆر چەند سەد هەنگاوێك لە پەرژینەکە دووركەوتنەوە. وەستان. یاساوڵەکە وتی: «ئا لێرە...» وای گوت و خاکەنازەکەی فڕێدایە سەر لمەکە، ترپەیەکی خنکاوی لێوە هات... سابیر بەدەوروبەری خۆیا چاوی هەڵخست... «یا الله» یاساوڵەکە بەو تەماشاکردنەی سابیر ڕازی نەبوو بەلای ڕۆژهەڵاتدا لە دوور قەڵایەکی کەی بینی ڕەنگە ئەو قەڵایەش پڕ بێ لە دڵی خۆیەوە وای گوت کابرای هاوڕێی... کابرایەکی مام ناوەندی موو زەردێکی چاوشین، لەبەر تینی گەرماکە سوور بووەوە... سەڵتەکەی داکەند

چاکی کەواکەی بەتۆیی پشتوێنەکەیا کرد. خاکەنازەکەی بەدەستەوە گرت، چووە پشتا، وای زانی ئەو دەشتەی لای خۆیانە، کە دای هێنا دەمی خاکەنازەکە لە لمەکە نوقم بوو دیار نەما... کە زانی پێویست بەوە ناکات، خاکەنازەکەی بەلاوەنا و بەهەردوو چنگی قومەکەی لادەدا... یەك دوو بست لمەکەیان لادا، دەستیان دای لە تاوێر زانیان لەوە زیاتر بۆیان قووڵ ناکرێت... هەرسێکیشیان بە ڕیز دانا «با ڕوو لە قیبلە بن» سابیر بێ ئەوەی هیچ مەبەستێکی هەبێ وتی: «فەرقی چییە؟...» بە «نابێ قوربان نابی» وەڵامی دایەوە...

لمەکەیان بەسەریانا کردەوە، تەرمەکان دیار نەمان. هەستان کابرا موو زەردەکە وەستا فاتیحایان بۆ بخوێنن، سابیریش چاوی لەو کرد و وەستا و دەستی پان کردەوە... یاساوڵەکە لەم کاتەدا دوورکەوتبووەوە، لای کردەوە بەدەنگێکی بەرز وتی: «نایەوێ بابە نایەوێ...!».

«تۆ خەڵکی کوێی؟» سابیر لەژێر لێوەوە ئەو پرسیارەی لێ کرد:

– «داروەسەرە... بەندە مەلا مەحموودی مەلا ساڵحم پێ ئێژن... لەو دێیە تەنها من کەوتمە ئەملا... باقی جەمعی ئاوایی و ئاواییەکانی ئەولای ئێمە بۆ شوێنێکی کەیان بردوون، بەندە ئەو ڕۆژە بەمیوانی هاتبوومە برایم غولام» دەیویست زۆرتر بڵێ سابیر لێی پرسی:

«هاپۆ خدر ئەناسی؟».

«چاکی ئەناسم... پێکەوەن؟ عەرز و سەلامم بۆی هەیە« هەمدیس عارەبانەکەی پاڵ نا و بەرەو قەڵاکە گەڕانەوە بەدەم پاڵنانی عارەبانەکەوە کەوتبووە گێژەنی بیرکردنەوەیەکی قووڵەوە...

کەس نازانێ کەی دەمرێ و لەکوێ دەنێژرێی... ئای ڕەحمەت لە گۆڕت چاکت فەرمووە:

«سەوزەی خـــاك چــاك یاران هام فـــەرد
فرەمـــان وە فەرش بەزمی هوێمـــان کەرد
کو ســەوزەی ئێمەش لەکـــام هـەردێ بـو
وە فەرش مەجلیس کام هام فەردێ بۆ...»

ئەوەی لێرە بنێژرێ لە سەوزەی خاکیش بێ بەری دەبێ... وا دیارە هەموومان، ئەوەی لەم قەڵایە دایە یەك لەدوای یەك ئەم لمە دەبێتە گۆڕمان... گۆڕ غەریب دەکەوین... گۆڕی چی، تۆزێ لم بەسەرماندا دەدرێت نەکەس فرمێسکمان بۆ دەڕێژێ نەیەکێك هەیە خەممان بۆ

بخوات، دوور لە دۆست و هاوڕێ... دوور لە خوێش و خزم و دایك و باوك... هەموو ئەو ئەشکەنجە و دەردەسەرییەش بەڵام خۆمانا دەبەینە گۆڕەوە بێ ئەوەی کەس بزانێ چۆن دەژین و چۆن دەمرین... با ڕۆژانە چیم بینی بینووسمەوە... جا وا نووسیشم دەستی کێ دەکەوێ... نەء ڕۆژانە بۆ هاپۆ و گەرمیانی دەگێڕمەوە... بەڵکو ئەمە دونیایە خوا و ڕاسان یەکێك ڕزگاری بوو...».

«ئەرێ مەلا بۆ وامان لێ دەکەن و بەم دەردە چووین؟»

«ولا تدری نفس بأی أرض تموت»

«ئاوا... ئەی تۆ بۆ لە داروەسەرە نەمری و لەم قرفەیە سەگ بتخوات؟!... ها...»

«قل لن یصیبنا...»

نەیهێشت لەسەری بڕوات «بەسیەتی مەلا...»

لەبەر دەرگا بچووکەکەی پەرژینەکە یەك دوو گەماڵ لمۆزیان بەسەر دەستیانا درێژکردبوو، هەر لەخۆیانەوە مڕەمڕیان بوو...

«مەلا مەحموود، تۆ سەگی وا گەورەت بینیوە یەکێ بەقەد جاشێکە؟!...»

«هەزار جاش بەقوربانیان بێ...» وەرامە کوتوپڕەکەی ئاوڕی بەسابیر دایەوە...

مەلا مەحموود لای گرت، دەترسا تاوی لێ بدەن... تومەز ئەوان ئەو مڕەمڕەیان بۆ شتێکی کەیە.

***

خاکەناز و عارەبانەکەیان دانا... دایکی منداڵەکە لەبەر پەنجەرەکە دانیشتبوو، کە سابیری بینی دەستی بەگریان کرد، بەدەم گریانەوە بەر پەنجەرەکەی بەردا و لەناو قاوشەکە لەچاو ون بوو...

...وا دەزانم دوێنێیە... چەند ڕۆژێك بوو بۆ ئاوایی قەڵا چووبووم سەیدە هاتەلام کە قسەی دەکرد ئەچووە تکا «هـ هـ ە م ب ۆ بە خێـ یـ ر ها هاتنت ها هاتووم، هـ هـ م س بـ ە یـ نـ ێ ددەچـ یـ ین بـ بـ ووك ددێنین ئەبـ بـ ێ لەگەڵـ ڵماندا بێی...» بەیانی زوو دوو جێب و تراکتۆر و عارەبانەیەك کەوتینە ڕێ بەرەو ئۆمەر سۆفی... لە پاین دێکەوە وەستاین. باوکی سەیدە تکای لێ کردین تەقە نەکەین وتی: خۆتان دەزانن ئۆمەر سۆفی کەمێ تونە تەبیعەتن با شاییەکەمان لێ تێك نەدەن... ئەم دڵبەری حازریمان بە بووکی برد... تا درەنگانێ لەبن دارتووەکە ڕەشبەڵەك بەری نەدا... کێ دەیگوت ئاوامان بەسەردێ... ئەبێ سەیدە لە کوێ بێ؟....

چووە سەرەوە کە پێی ناوە ناو قاوشەکەوە هەموو چاویان لێ بڕی... بەجارێ چەند

کەسێك هـاتنە تەنیشتیەوە، یەك دوانێك نەهـاتنە لای، بەڵام لە جێگاکەی خۆیانەوە بەپێوە ڕاوەستـان و گوێیـان شل کردبوو...

«سەموونەکانم گەیاند... ئەوەی ڕاستی بێ ئەو منـاڵەی دوێنێم نەناسی... بەڵام ئەوەی ئەمڕۆ... چیتـان لێ بشارمەوە منـاڵی سەیدەی جەبارە درێژ بوو... دڵبەرم بینی بـا بینێمە دەستتـان: هـەر منـاڵێك لەو قـاوشە بێت مەگەر خوا نەیکوژێ ئەگینا مـانەوەی زەحمەتە... ڕەزای فەریقە شەلیشمان نـاشت... کابرایەکی داروەسەریم لەگەڵدا بوو مەلا مەحموودی نـاوە... هـاپۆ سەڵاوی لێ دەکردی «وەی سەرچـاو» هـاپۆ وای گوت «توخوا چۆنە؟» یەکێکی کە لەولاوە هەڵی دایە و وتی: «دە وەڵڵا من سەیدەم بینی... کـاتێ ئێمەیان بۆ ئێرە هێنا ئەویـان بۆ قـاوشەکانی ئەوسەر برد».

«برای چاك بن خۆمان هێز و توانـامـان تیا نەمـاوە کەوتووینەتە بـارێکی ئـاواوە، یەکێکیش هـەواڵی مردنی کەسێکی خۆت پێ بدا... من دەڵێم هـەر بـاسی نەکەن چـاکترە...» شوکور ئـاوڕەحمـان لەسەرخۆ لە جێگاکەی خۆیەوە هـەستـا و هـاتە نێوان سابیر و هـاپۆ خدرەوە... نیوە جگەرەیەکی بەدەستەوەبوو، بۆ هـاپۆی داگیرساند و دایە دەستییەوە... هـاپۆ لێی وەرگرت و لەسەریەك کەوتە مژلێدانی، لەنێوان لێویا مایەوە تـا گەرمی گەیـاندێ، ئەوجا لە نێوان لێوی دەرهێنا و لە زەوییەکەی خشـاند... «ئێژم سابیر» کەمێ وەستـا «ئەو یـاساوڵەی لەگەڵتـانا بۆ نـاشتنی مردووەکان دێت... نـاتوانی...» «چی... بۆچی؟...».

«بـەقسەی خـۆش نـەرمـی کـەی لـێی بـپـاڕێیتـەوە، هـەرچـۆنـی بـێ هـەواڵـێکـی ئـەو ئـافرەتـانەمـان پێ بڵێ... ڕەنگە بزانێ چیمان لێ ئەکەن... تـا کەی لێرەمـان ئەهێڵنەوە؟...»

«بڕوا نـاکەم... بەڵام بەشکو خوا و ڕاسان یەکێکیان تیا هەبێ تۆزقـاڵێ بەزەیی لە لا مـابێ...» ئەمـانە بورغی مەکینەیەکی گەورەن، ئەوە بۆ سی سـاڵ دەچێ فێریـان دەکەن چـۆنمـان لـەنـاوبـەرن... ڕاستـیـیـەکـەی دوو هـەزار ساڵـە ئێمـە مـەترسی کـارێکی وامـان بەسەرەوەیە... هـاپۆ خدر دەمی داپچڕی و بەسەرسامییەوە پرسی:

«چییـان لە ئێمە ئەوێ؟»

***

برسیێتی و گەرمای هـاوینی ئەو بیابـانە، پەژارە و خەم، هەنـاسەی سـاردی لێکدابڕانی منداڵ و خێزان و بێ سەروشوێن بوونیان توانـا و سەبری بەکەس نەدەهێشت، بەرگەی ئەم هـەموو مـەینەتییەیـان نەدەگرت، ڕۆژ نەبوو تەرمی پێنج شەش کەسی...چ منـاڵ و چ ئـافرەت و بەساڵاچوو بەژێر ئەو لم و زیخـانەوە نەکەین... ئەوەش کە مـاوە ڕەنگی مردووی

لێ نیشتووە... ئەمڕۆ گگ ڕەنگی لە ڕوو نەماوە، سەر گۆناکانی پەڵەپەڵەی ڕەشی لێ پەیدابووە... وا تەماشام دەکات »گگ ئەوە چیتە؟ نەخۆشی؟«. گەرمیان دەنگ ناکات... چاوەکانی ئاویان تێ دەزێ... سابیر دەستی بەزەیی و باوکایەتی بەسەریا دێنێ... «برسیتە؟» دەنگ ناکات و وەڵامی پرسیارەکە ناداتەوە «ئەمجارە هەواڵێکی دایکم بۆ بپرسە...» کەمێ وەستا ئاوی چاوی سەری کرد و بەسەر گۆنا ژاکاوەکانیا ڕێچکەی بەست...

«لەبیرم چوو دایکت ناوی چی بوو؟».

«شەمەی دەرویش حەسەن...»

«سەرچاو گەرمیان گیان... سبەی... دە تۆ هەستە...».

بەئەسپایی سەری هەڵگرت و خستییە سەر ڕانی خۆیەوە «تای لێ هاتووە...» سابیر لەبەرخۆیەوە وای گوت...

***

لەبەرئەوەی بەتەمای دەرچوون نەبوون و ئومێدبڕ بووبوون، ڕۆژەکانیان نەدەژمارد... ئەوەندە دەزانن ماوەیەکە وا لێرەن، هاوینە و گەرماکە پەرێشانی کردوون، هەندێکیش هەر گەرماکە کوشتنی... قاوشەکەیان تەنك بۆتەوە و ئەو گۆشت لەبان گۆشت و قەڵەباڵغییەکەی هەوەڵ جاری نەماوە... چاشتێکی درەنگ لە سووچی دەرگاکە مقۆمقۆ پەیدابوو، «ئای چۆڕێ ئاو... ئا زووکەن...» یەکێ بە شپرزەیی و دەنگێکی بەرز وای وت، هەرخۆی تاوی دا بادەیە ئاوی بەپەلە بۆ برد... ئاوەکەی نەگەیاندە دەنگی... «قەومەکان خۆ مرد!» ئاوا هەواڵی مردنی کابرای بەقاوشەکە ڕاگەیاند... لەم ڕۆژانەدا هەواڵی مردنی یەکێك ئەوەندە خەڵکەکەی نەدەورووژاند، مردن ببووە شتێکی ئاسایی... هاپۆ پشتی دابووە دیوارەکەوە کەوتە باری دانیشتەوە... سابیر بەئەسپاییەکەوە هەستا، یەکێك بەدیاریەوە دانیشتبوو بێ ئەوەی تەماشای یەکێ بکات لەبەرخۆیەوە وتی: «تا گیانی دەرچوو هەر دەیگوت نەسرین... ئازا...»

«کەس نایناسێ؟» سابیر لە کابرای پرسی...

«حاجی خەتابی ناوە خەڵکی دێی خدر وەلییە».

تەرمەکەیان بردە خوارەوە... لە قاوشەکانی کەشەوە کە یەکێ دەمرد لەپاڵ پەرژینەکەیان دادەنا، تا دەبوونە چەند تەرمێك ئەوجا دەمەو عەسرێك دەیاننناشتن... کە

لە بن پەرژینەکەیان دانا تەرمی ئافرەتێك و منداڵێکی حەوت هەشت ساڵی و تەرمی ڕیش سپییەکی کەش دانرابوون... ئافرەتێك بەدەنگێکی خاو دەیلاواندەوە بەڵام چۆن لاواندنەوەیە!...

دەمەو عەسری ئەو ڕۆژە کە سابیر چووە خوارەوە بۆ ناشتنی تەرمەکان، عارەبانە دەستییەکەیان کردبووە دووان. لەگەڵ مەلا مەحموودا کابرایەکی کەشیان بۆ یارمەتیدان هێنابوو، یاساوڵەکە ئەوەی دوێنێ نەبوو... تەرمەکانیان خستە سەر عارەبانەکەوە، کاروانەکە کەوتە ڕێ، لە پەرژینەکە چوونە ئەودیوا، کە کەمێ دوورکەوتنەوە یاساوڵەکە لە پرمەی گریانی دا... هەموویان سەریان سوڕما... تەماشای یەکترییان کرد... مەسەلە چییە؟ «...بۆ نابێ یەکێکیان تۆزقاڵێ بەزەیی لەدڵیا هەبێ؟ ئەوەی؟! ئەوەی لە توخمی مرۆ بێ چۆن بەزەیی نابزوێ». سابیر لە دڵی خۆیا ئاوای دەگوت... «ئەمە هەلێکی باشە... با بیخورێنم...» ڕووی دەمی لە یاساوڵەکە کرد:

– «پێم ناڵێی بۆ وامان لێ دەکەن؟!»

– «منیش زۆر پێم سەیرە... بەڵام دەستم دامێنت نەکەی لەبەر چاوی یاساوڵێکی کە ئەم جۆرە قسانەم لەگەڵدا بکەی... من برایەکم شەش مانگ لە لای ئێوە ئەسیر بوو، کە گەڕایەوە باسی پیاوەتی ئێوەی بۆ گێڕاینەوە... حەیفە ئێوە واتان بەسەربێ، بەڵام هیچ دەستەڵاتێکم نییە...»

– «پیاوەتییەکمان لەگەڵدا بکە...»

– «هەوڵ ئەدەم... فەرموو...»،

– «چەند قاوشی تر لێرەدا هەیە؟»

– «یەك... دوو... سێ... پێنج، هەشت بۆ پیاوان و شەشیش هی ئافرەتانە... ئا ئەو قەڵایەی ئەوێت دیوە؟...» دەستی بۆ لای ڕۆژهەڵات درێژ کرد.

«ئەویش پڕە... پێش هاتنتان بە ڕۆژێ ئێرە پڕبوو... ئیتر نازانم» کەمێ وەستا «هەموویان گەنج بوون... زۆربەیان ئا ئێستا لەو قەڵایەدان...» وشەکانی پچڕپچڕ دەردەبڕی نهێنییەکی دەزانی و نەیدەدرکاند. یان ویستی شتێ بڵێ، بەڵام دیاربوو نەیوێرا و پەشیمان بووەوە...

– «ئەی ئەو دوایی...؟»

– «..................»

– «ده پیاوی چاك بە پرسیاری ئەم ئافرەتەم بۆ بکە شەمەی دەروێش حەسەن...».

یەك دوو جار لەگەڵ خۆیا ناوەکەی دووبارە کردەوە تا لەبیری نەچێتەوە... سەری ڕەزامەندی لەقاندەوە... وەکو لەمەوپێش لمەکەیان هەڵدڕی بستێك، بست و نیوێك و گەیشتە تاوێر، بەڕێز تەرمەکانیان دانا، منداڵەکانیان لەنێوان ئافرەتەکە و ڕیش سپییەکەدا دانا، لمەکەیان بەسەریانا دادان و گەڕانەوە...

نێزیك پەرژینەکە قۆڵی سابیری گرت:

– «ئا ئەو گەماڵانە ئەبینی... لەوەتی ئێوە مردوو لێرەدا ئەنێژن دوای ئێوە ئەو گەماڵانە دەریان ئەهێنن و ئەیانخۆن...».

– «چی... چۆن... نابی... تۆ بڵێی ئەوەمان ناشتبیٚ؟!...»

– «کە سبەی یەکێکت ناشت تاقی بکەرەوە، بزانە ئەوانەی ئەمڕۆ ماون...!»

لەبەر دەرگا گەماڵەکانی بینی بۆنیان بەلمەکەوە دەکرد و بەرەو ئەو جێگایە دەڕۆیشتن کە تەرمەکانیان لیٚ ناشت...

«دە وەرە بەم دەردە بمرە و لاشەکەتیش سەگ بیخوات!» سابیر لە دڵی خۆیدا وای وت...

شەویٚ وردوباریك ئەمانەی هەموو بۆ هاپۆی گێڕایەوە، شوکریشی ئاگادار کردەوە و بۆ ئەویشی باس کرد... گەرمیان خۆش خۆش چاوی لە دەمی سابیر بڕیبوو کە گەیشتە باسی گەماڵەکان ترسا و خۆی لە سابیر نزیك کردەوە.

– «ئەوە ئەترسێی؟!»

– «ئەترسم منیش...»

– «خوا نەکات... تۆ نامری گەرمیان گیان...»

– «ئەی سۆراخێکی دایکمت نەکرد؟»

دەمی بەگوێیەوە نا

– «سبەی دووسبەی هەواڵی دایکت ئەدەمیٚ...»

گەرمیان بۆ یەکەم جار دوای ئەو شەوەی یەکتریان ناسی، بزەیەکی جوان لێوە ڕەش هەڵگەڕاوەکەی کشان و چاڵەکانی سەر گۆناشی دەرکەوتن... کە خەوتیش وەکو شەوانی ڕابردوو دانەچڵەکا، بزەکەشی نەڕەوییەوە...

***

ساتە یەجگار ناخۆش و بێزارکەر و دڵگوشێنەری ئەم قەڵایە دەمەو ئێوارانیێتی... هەرچەندە شەوانی دەبنە ساڵێکی نەهات و بڕانەوەیان نابێ، بەڵام قەت ناگەنە ساتە خەماوییەکانی دەمەو ئێوارانی... ڕۆژ لە دوای ڕۆژیش دانیشتوانی ئەم قەڵایە ڕەنگ و ڕوخساریان دەگۆڕێ، سەد سوێن بخۆ مرۆکەی دوێنێ نەبوون... وا هەموومان قژمان درێژ بۆتەوە... مووی بڕۆمان تێکەڵ بە سمێڵ و ڕیش بووە پیاومان لێ دەترسێ و لە توخمی ئینسان ناچین... ڕۆژ لە دوای ڕۆژ کەم دوو و خامۆش و مۆنتر و ڕووگرژتر دەبن ئەم خەڵکە... خۆزی ئەمزانی بیر لە چی دەکەنەوە؟ خەون بەچییەوە دەبینن، ڕەنگە هەموومان یەك خەون ببینین... شەو نییە دایکم نەبینم، هەر ئێژێ ئەوە بۆ نایەیتەوە... لە خەوەکەمدا دڵم بە باوکم دەسووتێ تەماشام دەکا و دەگری، سەرم سوور دەمێنێ باوکم بۆ دەگری... شتێك دەزانی... پێم ناڵێ... دەچمە سەر ئاوەسپی، کاڵەك و شووتی و تروزی بوستانەکانی ئاوەسپی ئەو دەشتاییەی پڕ کردووە... ئاواییەکان قەڵەباڵغتر و لە جاران خۆشترن... دەزانم خەونەکانمان وەکو یەك وان...

یاساوڵەکە ڕاستی وت: پێش ئێمە ئێرە پڕ بووە... بۆ ئەو قەڵایەی کەیان گواستوونەتەوە... تۆ بڵێی مابن؟! وا لێرە ڕۆژ نییە حەوت هەشتێکمان لێ نەمرێت کار وا بڕوات ڕۆژێ دێت ئەم قەڵایە کەسی تیا نامێنێت... دەبێتە خۆراکی سەگیش... تۆ بڵێی جارێکی کە بگەڕێینەوە... خۆزگە ئەمتوانی مێشکی خۆم ڕاگرم و نەم ئەهێشت بیر لەم هەموو شتانە بکەمەوە....

ئەمشەو سابیر سەغڵەت و کەم حەوسەڵەیە... شەوگار کردی و سابیر کردی قاوشەکە خامۆشە دەنگی پرخە و وڕێنە زیاتر نابیسێ... گەماڵەکان دەوەڕن «ئێستا تێربوون» مناڵێك دەگری... خەوی نایە... سابیر تەماشای گەرمیان دەکات پەپوولە ئاسا خەوتووە، هەردوو قۆڵی هەر قۆڵێکی بەلایەکدا فڕێداوە، بزەیەکی تەنك کەوتۆتە سەر لێوی لەم کاتەدا هەندێ نووسینی قەد دیوارەکەی بینی... سەرنجی لێ گیرکرد...

«مطلق فرحان ١٩٦« ژمارەی دوای شەشەکە سڕاوەتەوە کەمێ ئەولاتر یادگاری »رجب شبیب ١٩٧٠»... «چۆن تا ئێستا ئەمانەم نەبینیون...» کەوتە سەرچۆك و بۆ نووسینی کە گەڕا... وشەیەکی کوردی بینی بەڵام ناوەکە لە نیوەدا سڕابووەوە... لەم کاتەدا یەکێك هەستا و بە لۆژە لۆژ خۆی گەیاندە تەنەکە ئاوەکە، کەمی تیا مابووەوە، هەڵی گرت و نایە سەریەوە، تەنەکەکەی دانایەوە، بەڵام هەڵنەسا! بۆ چەند ساتێك بەلێوار تەنەکەکەوە وشك بووەوە و سەری دانەواند... سابیر چاوی لێ بوو، بەزەیی پێدا هاتەوە... «ئەگەر خەوت نایە

فەرموو وەرە ئێرە...» کابراکە چاوی بەخەوەوە بوو دیاربوو تێنەگەیشت، بەبێزارییەکەوە هەردوو لەپی خستە سەرچۆکی و هەستایە پێ و گەڕایەوە جێگاکەی خۆی...

«ئەمشەو ڕۆژم لێ نابێتەوە... بۆیە ئەم خەڵکە هەموومان وا گۆڕاوین وەك بیست ساڵێك دەژمێردری... بیرەوەرییەکانم لێ ورووژاون... دایکم... ئای دایە گیان... هاوڕێکانم ئێستا دەبێ لەکوێ بن... دەزانم هەندێکیان ڕێگای غەریبیان گرتەبەر و سەری خۆیان هەڵگرت...» پێڵووی تا دەهات قورس دەبوو... پێی درێژ کرد... خاو بووەوە... مەڕۆ... مەڕۆ ڕۆڵە مەڕۆ دایە منیش وەکو هاوڕێکانم... مەڕۆ ڕۆڵە مەڕو... ئەمجارە دایە ئەمجارە بەقسەت ناکەم... ڕێگاکە بۆ وا چۆڵە؟... کەس دیار نییە؟! لەپاڵ هەر پنچکێکدا سەگێك وەستاوە بەرد و کەسکڵی دەوروبەری ڕێگاکەش وا یەکەیەکە دەبن بەسەگ... دەشت و دەر بووە بە سەگ... قلەقلەش سەگ دەبارێ... ئەم گەماڵە بۆ وا دانی لێ جیڕ کردوومەتەوە! با هاوارێ بکەم... لەناو سەگ وەڕەکەدا بزر دەبێ!!...» هاپۆ خدر شانی لەقاندەوە تا هەستا و بەئاگای هێنایەوە «سابیر... سابیر ئەوە چیتە... عارەقت کردووە...»

«خەوێکی ناخۆش بوو هاپۆ، خەوێکی ناخۆش...»

«منیش ئەمشەو خەوم بینی خوایە خێر بی... لە ژاژ بووم... خۆزی هەموو شەوێ خەونێکی ئاوا دەبینم... لەسەر ڕۆخانە وا بەدیار بۆستانەوەم... خۆم لێ هەڵکردبوو عەبە لەیلە وەکو هەموو جارێ دەستی بەگۆرانی کرد، بێڵەکەم دانا جگەرەیەکم تێ کرد... خاوکەرێکی چڕی بڕوا بکە تا ئێستاش لە گوێما دەزرنگێتەوە و بەیتەکەشم لەبیر نەچۆتەوە... ئا...

نە ڕۆ ئارامەن، نە شەو خاومەن
چون چەم گل کەران گلاراومەن

***

پیاو ڕاست بێژێ، ئەو گەرمیانەی لای خۆمان، هاوینانی وا نییە... لەو دەشتاییە ڕووتانە جارجار دەبێتە تەپوتۆز و گەرمیشە گەرماکەی تا لە گۆرانی و بەیتیشا باسیان لێوەکردووە، ئیتر خوا وای خولقاندووە، بەڵام قەتیش ئەم گەرما دڵگوشێنەرە نەحلەتیەی ئێرە نییە، نەوەڵڵا... پەکو لە گەرمای ئێرە... کوڕە بابە ئێوە شایەتییە هەق بدەن و شەوانی لای خۆمانتان بێننەوە یاد... وەی لەو شەماڵە فێنکەی... دۆی مەشکە و ئاوی کونەڵان وات لێ دەکات شەققە لە دان بدات... من خۆم چەند جار لەسەر دروێنە و پەرێز ئاواتم دەخواست: نیوەڕۆ تاوێك لەژێر کونەڵانەکەی خۆمان سەرخەوێ بشکێنم...! نەرمە بای

دەمەو سەحەری بۆ ناڵێی، کوڕە ئەی خەوی بان سەکووی حەوشانی... نەمردایەم بۆ تاقە جارێکیش شەوێکی هاوین سنگی خۆم بدایەتە بەر ئەو نەرمە بای ئاوایییەکەمان، ئەوجا ئەم وت مردن هەقە....

کابرایەك لەناو قاوشەکە بێ ئەوەی کەس باسی گەرمای کردبێ بەدەنگێکی بەرز ئاوا بۆ قاوشەکە دەدوا... ناهەقی نەبوو گەرماکەی لەوەدا نەبوو، گەرما و لم بارانەکەی دەستێکی گەورەی لە مردنی ئەم خەڵکەدا هەبوو... هیچ نەبوو خۆیانی پێوە خەریك بکەن دوو دوو، سێ سێ، دادەنیشتن دەردی پەنگ خواردووی دڵی خۆیانیان بۆ یەك دەگێڕایەوە وا سابیریش چووە تەك هاپۆوە، دەردی دڵی خۆی لای ئەو خەریکە ئاشکرا دەکات:

«هاپۆ ڕوح لە شوێنێکی سەخت دایە و دەرناچێ... ئەوەی من دەیبینم و دەیبیستم یاخوا کەس نەیبیستێ و نەیبینی... تۆ دەزانی ئەمە ماوەیەکە خەوم لێ هەڵگیراوە... هاپۆ منداڵ بەرگەی ئەم برسێتی و گەرمایە ناگری... تۆ نازانی چیم بەسەر دێ کاتێ تەرمی منداڵێك لە باوەشی دایکیا هەڵدەگرم... نازانی... سەرم لەخۆم سوڕدەمێنی... چۆن تا ئێستا بەرگەی ئەو ڕووداو و دیمەنانەم گرتووە؟!... خەریکە گومان لە هۆش و مێشکی خۆم ئەکەم... تا ئێستا بەتۆم نەوتووە، شەوان گلاراومە، گینگڵ دەدەم و جارجار لەبەر خۆمەوە دەگریم... هاپۆ هەندێ جار تارمایی دەبینم... ئا گەرمیان گیان تۆزێ ئاوم بۆ بێنە... هاپۆ ویستم ئەوەی پێت بڵێم گەرمیان نەژنەوێت... چەند جارێ لاق و دەست و مەچەکم بەدەم ئەو گەماڵانەوە بینیوە...!! ئەوەی بە ڕۆژ دەینێژین، بەشەو گەماڵەکان دەم لە لاشەکەی دەنێن... بۆ لەوێ هەموومانیان نەکوشت، تا ڕزگارمان بێ! گەرمیان ئاوەکەی هێنا، سابیر فەرمووی لە هاپۆ کرد بە«نۆشت بێ» وەرامی دایەوە. شتێکی کە کە لە هەمووی ناخۆشترە: یەکێ لە یاساوڵەکان فێری ئەوە بووە، شەوان ئافرەتێك لە قاوشەکە دەردێنێ... ئا بەڵێ... تا یەك دوو سەموونێکی زیادی پێ بدات... ئا هاپۆ... چۆن خەوم لێ حەرام نابێ؟... هاپۆ خدر خۆی پێ نەگیرا و منداڵ ئاسا دایکورکان و کشایەوە جێگاکەی خۆی و شانی بەدیوارەکەوە دا...

***

قاوشەکە ڕۆژ لە دوای ڕۆژ ئەو قەڵەباڵغییەی جارانی نەدەما، هەستی پێ دەکرێ تەنك بۆتەوە، یەکەم ڕۆژ ماوە نەبوو پیاو بۆخۆی بەئاسانی شانی تیا بداتەوە، ئێستا بەکەیفی خۆت پێ درێژ بکە... تا خوو و تەبیعەتیانیش وەکو جاران نەماوە... بۆ شتێکی پێویست نەبێ ئەوەندە حەوسەڵەی گفتوگۆیان نییە... زۆربەی کاتەکەیان بەکپی و خامۆشی

دەبەنە سەر... یاخود لەسەر دەم لێی دەکەون، یا هەردوو دەستیان لە چۆکیان دەئاڵێنن و سەری ماتەمینی و پڕ پەژارەیان دەنێنە سەر چۆکیان... لەم باروگوزەرانەشدا هەندێ جار «لفتە» بە خۆرشیدییەك یا یارغەزاڵێ، یاخود ئەڵڵاوەیسییەکی هێمن خەم و یادە لەبیرچووەکانیان دەورووژێنێ، بەڵام هەر بۆ ماوەی گۆرانییەکە ئیتر هەمدیس دەکەوتنەوە سەر باری خۆیان و دەبنەوە لاشە سست و بێزارەکەی جاران.

ڕاگەی خاو نەیێ بۆیەرۆ پێشدا
«جەدووریت دەروون مەوج دەریای هون
مدۆ وەچەمدا، بەڵام چێش کەروون
دیدەش یەند خەیاڵ باڵات یێ نیشدا
ئێلاخان سەردن بازشان ئامان
گەرمەسێر وەشەن یۆرێ وەدامان»

***

«هاپۆ»

– «بەڵێ...»

– «هاپۆ ئەو لاوە چاوگەشە ڕوومەت پان و موو ڕەشەت لەبیرە؟...»

«وازم لێ بێنە سابیر من ناوی خۆشم لەبیر چۆتەوە.».

ئەوەی لەم دواییانەدا هەستی پێ دەکرا، ئەوەبوو زۆربەیان حەزیان نەدەکرد زامیان بکولێتەوە و باسی خۆیانیان بۆ بکەیت و شتیان بیر بخەیتەوە! ناهەقیان مەگرە... مەگەر هەر دانیشتوانی ناو ئەو قەڵایە خۆیان بزانن ئازار و برسێتی و دووری کەسوکار چەند ستەم بوو، باسکردنی ڕابردوو و وەبیر هێنانەوەیان باری گیانیانی پێ قورستر دەبوو، بۆیە هەرچەند باسی ئاوایی و ڕۆژانی ئەوێ بکرایە ئومێدێکی کز و چرۆی هێزێکی نادیاری لە قووڵایی مێشکیانا دەڕواند، بەڵام لەلایەکەوە حەزیان نەدەکرد توخنی ئەوجۆرە باسانە بکەون، ڕاستتر نەیان دەوێرا، برینیانی دەکولاندەوە و باریانی قورستر دەکرد... هاپۆ خدریش لەپێشدا وای زانی سابیر دەیەوێ وەکو هەموو جارێ بیدوێنێ و بیرەوەرییەکانی بۆ بگێڕێتەوە...

– «تۆ ڕاوەستە هاپۆ من مەبەستم شتێکی ترە... پرسیاری ئەو لاوەت لێ ئەکەم کە لە دووز لەگەڵمانا سواری ئۆتۆمۆبێلەکە بوو...؟...»

– «ئا بەڵێ... بۆ... باوکیشی ئەناسم...».

– «پێرێ کە بانگیان کردم... ئەو بوو!»

– «کوڕە نەڵێی؟».

– «لە پێرێکەوە ویژدانم ئازارم دەدات... نازانی بۆ... ئەمەم بۆ باس نەکردووی... لەناو ئۆتۆمۆبێلەکە، تۆ ئاگات لێ نەبوو، بەچاو پێی وتم با ڕاکەین! من لەوە ترسام ڕزگارمان نەبێت، کە زانی ڕازی نیم لەو کاتە تەماشایەکی کردم... تەماشایەکی پڕ لە گلەیی و سەرزەنشت... قەت ئەو تەماشاکردنەوەیەم لەبەر چاو ون نابێ... پێرێ کە چوومە سەر لاشەکەی چاوی لێك نەنرابوو، هەستم کرد ئەم کاتەش گلەیی و سەرزەنشتم ئەکات و دەیەوێ پێم ڕاگەیەنێ گوناهی لە ئەستۆی من دایە... وام هەست کرد... من بوومەتە هۆی مردنی... نەمتوانی تەماشای بکەم... ڕووم وەرچەرخاند... هیچم دەست نەکەوت بەسەریا بدەم، هەر بۆ ئەوەی لەو تەماشاکردنە ڕزگارم بێ، چاکەتەکەم داکەند و دام بەسەریا... ئێستا پەشیمانم... ئەوجا بۆ بەقسەیم نەکرد... یا هەر نەبێ دەستم نەهێنایەتە ڕێگای و پەشیمانم نەکردایەتەوە... کێ دەڵێ ڕزگار نەدەبوو؟... تەماشای هەر کوێیەك دەکەم تەماشاکەیم لەبەرچاوە...»

– «گوناهی تۆی تێدا نییە و پێویست ناکات ئازاری ڕۆحی خۆت بدەیت... دواجار با پێت بڵێم کەسمان لەم دۆزەخە قوتار نابین... تۆ بڕوانە ئەم قاوشە سیخناخ بوو... ئا ئەوە شوێنەکانیانە هەر لەو بەرەوە بیگرە... مچە قەڵەو... خدرە لەك... زەینەڵ... مچەی ئاورەحمان... لەتیف نازانم کێ... سەی نووری... ئەو کابرا نوورانییەی تەنیشت دەرگاکە تا مرد لە وێرد و تەلیلەی خۆی نەکەوت... ئەوە شوکری خۆمان! ئەمە دوو ڕۆژە هیچی نەخواردووە... ئیتر بەرەودوا ئەوەش باش بزانە... لێل ئیرادەی خوایا هیچ ناوتری...»

***

ئەوەی دەمرد لەهەر قاوشێك بووایە، لەپاڵ پەرژینەکەیان دادەنا، تا ژمارەی تەرمەکان دەبووە چەند تەرمێك ئەوجا سابیر و مەلا مەحموود کردبوویانە عادەت دەمەو عەسران دەیان ناشتن... ئەمە سێ ڕۆژە بەیانی و ئێوارە تەرمیان دەناشت ئەم سێ ڕۆژە ژمارەیەکی زۆر دەمرن نەدەگەیشتنە ناشتنیاندا بۆیە بەیانی و سەر لەئێوارەکەشی هەر خەریکی ناشتن بوون... کارێکی کەشیان زیادی کردبوو، کە یەکێکیان بۆ ناشتن دەبرد چاویشیان بۆ ئەو دەست و قاچانە دەگێڕا کە گەماڵەکان نیوەیان دەخوارد و پاشماوەکەیان لەسەر لمەکەوە بەجێ دەهێشت، سەرلەنوێ دەیان خستەوە ژێر لمەکەوە

سابیر ئەو ڕووداوانەی گەلێ جار بۆ قاوشەکە گێڕابووەوە، جارێکیان ئەم باسانەی دەگێڕایەوە:

«حەمە سیس» قاچی خۆی درێژکرد و شەرواڵە خامەکەی هەڵماڵی وتی: «بڕوا ناکەم هیچ گەماڵێ تەماحی ئەم قاچەی من بکات، کە بەگوێزانیش دایبساوی تۆزقاڵێ گۆشتی لێ ناکەیتەوە». لەڕاستیدا لەبەر نەخواردن هەموویان برا حەمە سیسێك بوون بۆ خۆیان، هەرچەندە ئەو قسەوباسە هی ئەوە نەبوو، پیاو پێبکەنێ کەچی قسەکانی حەمە سیس بزەیەکی کورتی خستە سەر لێویان... بەڵام ئەوەی هەموویانی مت کرد و فرمێسکی بە زۆریان ڕشت ئەو ئێوارەیە بوو کە سابیر کوژەکە و دوعاکەی لە گیرفان دەرهێنا:

– «ئەوە چییە؟!» یەك دوانێ لە یەك کاتدا پرسیان.

– «هی کێیە؟!»

– «کێ پێتی داوە؟».

– «بۆ دەنگ ناکەی شەقمان برد...!».

سابیر دڵڕەقی کرد و ڕاستییەکەی نایە مشتیان... دواجاریش پەشیمان بووەوە... بەڵام کە قسە لەدەم دەرچوو ناگەڕێتەوە...

«نازانم ئەو تەرمە بچکۆلانەیە لە کام قاوشەوەیان هێنابوو... کە من چوومە خوارەوە لەناو عارەبانەکیان دانابوو، هەر پێنج شەش مانگان بوو... ئەو کوژەکە و دوعایەم بە مەلاژگیەوە بینی، بە تاڵێ لە پرچە خورماییەکەیەوە گرێ درابوو ئەو ئێوارەیە چاوەڕێی مەلا مەحموودم نەکرد، بەتەنیا لە عەرەبانەکەم دەرهێنا وەك جگەرگۆشەیەکی خۆم بەسنگمەوە گرت... لە بان لمەکە گریان گرتمی... خۆم پێ ڕاگیر نەدەکرا، لمەکە هێشتا ژیلەمۆ بوو، چاوم گێڕا هەندێ نایلۆن بە پنچکێکەوە گیری خواردبوو، هێنام و بەسەرییەوە پێچام... ناشتم و گەڕامەوە... تومەز دوای من گەماڵەکان دەریان هێناوە ئەمەم لە نزیك پەرژینەکە لەگەڵ هەندێ قژە سەر و پارچە ئێسکدا دۆزییەوە... ئەم دوعا و کوژەکەیە پاشماوەی ئەم مناڵە پرچ خورماییەیە...

***

ئەمڕۆ وەك هەموو ڕۆژێ دەمەو عەسرێك سابیر چووە خوارەوە، تا ئەو تەرمانە بنێژێ کە لەپاڵ پەرژینەکەیان دادەنان... تەرم کچێکی قژ زەردی دە دوانزە ساڵی لەپاڵ پەرژینەکە دانرابوو... تاکە بازنێکی شووشەی سووری لە مەچەکدا بوو... مەچەکیشی ئەستووری

قەلەمێکی مابووەوە... چاوەڕێی کەسی نەکرد بێت و لەگەڵیا بینێژن لە باوەشی گرت، لە بان هەردوو مەچەکی داینا و لە دەرگا بچووکەکەوە ئاودیو بوو بۆ ناو لمەکە... مەلا مەحموود و یاساوڵێکی بینی لە ناشتنی یەکێکی کە ببوونەوە وا دەگەڕێنەوە... «گۆڕستانێکی زرمەمان لێرە پێکەوە نا... ئەگەر گۆڕەکان کێلیان هەبووایە، یەکێك بەڕێکەوت بێرەدا گوزەری بکردایە لە دڵی خۆیا دەیگوت: «ببێ و نەبێ لەم نزیکانەدا ئاوەدانییەکی قەڵەبالغ و گەورەیە هەیە...» خەمێکی نادیار دایگرت... تەرمەکەی دانا هاتە سەر چۆك و دەستی بەلم هەڵدانەوە کرد... «ئەمزانی... دڵم پێی دەوتم دەبێ یەکتر ببینینەوە... لە خەیاڵی کێ دابووە تۆ لێرە ببینم!...»

دەنگێکی ناسك وەك لەو دیو دیوارێکەوە بێ کەوتە بەر گوێی... لە لم هەڵدانەوە کەوت... دەستی لەناو لمەکە وشك بووەوە... گوێی هەڵخست... بڕوای بەگوێی خۆی نەدەکرد... «بەڵام ئەوەتا نزیکە و لەگەڵ منیایەتی».

«ئاخریەکەی گەیشتینە یەك ئێستا کەس ناتوانێ...»

«ئەم دەنگە... ئەم دەنگە...» ترسا... تەزوویەکی ساردی پیا هات... بڕوای بەگوێی خۆی نەدەکرد... ئەوەتا هەمان دەنگە:

«گوناهی من نەبوو، کەسوکارەکەم نەیانهێشت یەك ببینین... تۆش چاوت بەرایی نەدا لە ئاواییەکەی ئێمە بمینێیتەوە، ئەوەبوو چوویتە ئاوایی قەلا... پێت لێمان بڕی تا بەو ناوانەدا گوزەریشت نەئەکرد... ئیتر ئومێدم بڕا... بەڵام ئەمزانی هەر دەتبینمەوە...»

شڵەژا بەدەنگێکی بەرز وەك لەگەڵ یەکێکی کەدا بدوێ «دەنگی چنارە... باشە چنار لێرە چ دەکات...» دەستی هێشتا لەناو لمەکە دەرنەهێنابوو... هەستی کرد گیانی دەلەرزێ، بە دوودڵی و گومانەوە سەری هەڵبڕی... چاوی بۆ ئەو لایە هەڵخست کە دەنگەکەی لێوە دەهات... تارماییەکی بینی!! وا پێ پێ بۆ لای دێت «چنار لەم بیابانە چی دەکات...» لە دڵی خۆیەوە وای گوت بەتەواوی نزیك بووەوە: «چنار ئەمە تۆی؟... لەم بیابانە چی ئەکەیت... چی بۆ ئەم دۆزەخەی هێنای... دەبا نەتبینن...»

«ئێمە خۆمان بەهەموو کەسێ نیشان نادەین... تەنها تۆ دەمبینی ترسی منت نەبێ تۆ واز لەمە بێنە... من ئەو کاتانە لەلای خۆمان شەوان کە تیتروواسکەکان خەمی خۆیانیان بەو دەشتەدا بڵاو دەکردەوە... دەمگوت: ئەوە سابیر بانگی من دەکات... من بەڕۆژیش ڕێبوارێکم ببینیایە بەرەو ئاوایی دێت چاوم لێ نەدەترووکاند تا نزیك دەبووەوە دەمگوت ڕەنگە ئەوە سابیر بێ بەڵام قەت نەهاتی...»

«چنار لەبیرتە لەسەر ئاوەسپی، چاڵە بۆستانمان دەکرد؟...»

«ئاوەسپی؟! وەك چاوی من و ئەو ئافرەتانەی لەگەڵماندان وشکی کردووە... ئێستا کەس بۆستان ناکات... ئاوایی لەو بنارە نابینی... بۆتە جێگای گورگ و چەقەڵ...»

«چنار ئەزانی بۆچی لە هەوەڵەوە دێهاتەکانیان لەناوبرد؟... ئاوایی بڕبڕەی پشتی شارە... شار و شارنشینەکان وەکو دێ و لادێی پێ ناکرێ...»

«بەڵام هەندێ لە خەڵکی ئاواییەکان بەر ئەم لافاوە نەکەوتن هەتا ماوەیەك خەڵکی دەترسان داڵدەیان بدەن...»

«چنار لە کوێی بێم بۆ لای تو...؟»

«پەلەت نەبێ... دێی... ئێمە ڕزگارمان بوو، زۆرین... سابیر ویستیان (پیسمان بکەن)!...»

«ئەی نامەردینە...»

«بە کێ دەڵێی؟... بەوانەی لای خۆمان ئەڵێی یا بەمانەی ئێرە؟...».

«هەموویان چنار... هەموویان... باشە چنار کە جیاتانیان کردەوە بۆ کوێتانیان برد؟...»

«من تۆزێ لە زمانەکەیان تێ ئەگەم... ئەیان وت ناهێڵین ئیتر ئەم ئافرەتانە منداڵیان ببی... شتێکیان دەرخوارد ئەداین، ئێمەش لە برسانا دەمانخوارد... دایکم و فاتەی خوشکمیان زیندەگۆڕ کرد... دایکم کە دەیگێڕێتەوە هەر دەگری... ئەوە بۆ وایان لێمان کرد؟!»

گوێی لە ترپەی پێیەك بوو دوور دەکەوتەوە... کە لە پاڵ مزگەوتەکە دادەنیشت چاوەڕێی دەکرد چنار بۆ سەر ئاو بی... کە دەهات گوێی لە ترپەی پێی دەگرت... کە لەسەریشەوە دەگەڕایەوە ئاوا ترپەی پێی دەهات تا لە کۆڵانەکەوە پێچی دەکردەوە... سابیر سەرسامە... من ئەمە بۆ هەرکەسێ بگێڕمەوە نەك بڕوام پێ ناکات بە شێتیشم دادەنی... ئەوا کەی وا بووە؟!... چناری کچە گەرمیانییەکی شەرمن، کەی وای لێ هاتووە... خۆ کاتی خۆی ئەوەندەی ئێستا بۆمان نەلوا بەدەم یەکەوە بوەستین و قسە لەگەڵ یەکتردا بکەین... هەمدیس تاس بردییەوە...

دەستی ئارەقەی کردبوو لمەکە بەدەست و مەچەکیەوە لکابوو... ئەو ترس و سڵەمینەوەی کەمێ لەمەوپێشی ڕەوییەوە. بە ئەسپایی تەرمی کچۆڵە پرچ زەردەکەی لەناو چاڵە لمەکە دانا و بەدەس بە لم شاردییەوە. لە گەڕانەوەدا هەستی کرد هێشتا لەشی

موچڕکی پێدا دێ، لەبەر دەرگا بچووکەکە ئاوڕێکی دایەوە، لە دوورەوە سووچی قەڵاکەی ئەولای بینی، لەناو حەوشەدا ئەو یاساوڵەی بینی کە ڕای سپاردبوو سۆراخی دایکی گەرمیانی بۆ بکات... بەچاو هێمایەکی بۆ قاوشی ئافرەتەکان کرد (شم) ئاواشی گوت. سابیر تێگەیشت، دایکی گەرمیان لەم قاوشە دایە، ئەوەشی پێ گوت کە بۆ شوێنێکی کە گوازراوەتەوە و ئیتر یەکتر نابینن...

کە گەڕایەوە قاوشەکەی خۆیان لەسەر داوای هاپۆ، لفتە لەسەر جێگاکەی سابیر دانیشتبوو، بەهێمنی ئەڵلاوەیسییەکی بەسۆز و کاریگەری دەست پێ کردبوو، هاپۆ لە پەنجەرەکەوە چاوی لەو دەشتە بڕیبوو، (ئەڵلاوەیسی)یەکە بردبوویە جیهانێکی ترەوە، ئەوانی کەش هاپۆ ئاسا بەکپ و خامۆشیەکەیاندا دیاربوو یادگار و بیرەوەرییەکانیان ناخیانی دەرزی ئاژن دەکرد... وشەکانی ئاسنێکی سوورەوەکراوە بوون بەدەروونیاندا دەچزان... چوون چیلکەیەکی تەڕی ناو سۆبایەکی ماڵێکی لای خۆیان لە ناوەوە دەسووتان و چاویشیان پڕ ببوو، ها ئێستا ها نەختێکی کە سەر دەکەن...

«کـــۆن ئەو دڵ دیدەش بەرایی بـــدۆ
وە گـــــەرمیـــــان بـــدیۆ وەبـــێ تۆ
هەوارگـــــە ماتەم گوزەرگە بێ ڕەنگ
شۆنـــــەکەم پڕ خەم سەیرانگە دڵتەنگ
خوێشان پـــەرێشان پەلاس نەکەردەن
توخوا بـــازەشان چۆن تۆشا مەردەن»

دیار بوو ماوەیەك بوو لفتە دەستی پێ کردبوو، لەگەڵ وشەکاندا دەسووتا، بۆیە وا کاری کردبووە سەریان بە «کەسم ئای کەسم» ئەڵلاوەیسییەکەی بڕییەوە... ئەو کۆتاییە و بەو دەربڕینە مەگەر هەر ئەوانەی ئەوێ بزانن چ کوتەکێکی قیڕین بوو بە سەریانا درا...

هاپۆ لەگەڵ تەواوبوونی گۆرانییەکەدا تەماشاکەی بۆ ناو قاوشەکە گوێزایەوە... سابیری بینی

«خۆ شوکور و حەمە غەریب پەرێشانن...!»

«کاتێ بەجێم هێشتن باش بوون...!» وای گوت و چووە تەك گەرمیانەوە دەستی خستە سەر شانی و بەخۆیەوەی نووساند، دەمی نا بەگوێیەوە: «لێرەیە... دایکت لەو قاوشەیە ئەمجارە کە چوومە لایان ئەیبینم و پێی ئەڵێم لەبەر پەنجەرەکە دانیشە تا گەرمیانی

کورت ببینی...».

گەرمیان خۆی پێ نەگیرا وەك چۆن منداڵێك باوکی دیارییەکی بۆ دێنێتەوە لە خۆشیانا باوەش لە باوکی دەدات، ئاوا قۆڵی لە ملی سابیر ئاڵاند... بەڵام سابیر لەناو دەریای بیرکردنەوەیەکی کەدا بوو... «نازانم بۆ هاپۆی بگێڕمەوە؟ نەیگێڕمەوە؟ بڕوا دەکات ئەمڕۆ لەگەڵ چناردا قسەم کردووە؟... وا چاکە با جارێ بەردێکی بخەمە سەر و دەنگ نەکەم...».

شاییەکەی ئەو ساڵەی هاتەوە یاد... «کوڕوکاڵی ئاوایی دەورەیان دام... تازە چووبوومە ئاوایی... بەزۆر بۆ ناو ڕەشبەڵەکەکەیان پەلەکێش کردم و دەیانگوت: «ڕەنگە کوڕە شاری هەڵپەڕکێ نەزانی...» ئەملام عەدنان و ئەولام وەیسەی برای چنار بوو... ئەوجا نەمدەزانی وەیسە برای چنارە... نازانم بۆچی وەیسە دەستی بەردا، کچێکی خڕپن هاتە دەستمەوە، دەستێکی گۆشتنی نەرم کەوتە نێو دەستم جارجارە شلکەی ڕانی لە ڕانم دەکەوت، هاتە سەرما بەئاستەم دەستی بگووشم... دەنگی نەکرد!... دووبارەم کردەوە... هەستم کرد گلۆڵەیە ئاوریشم قورساییەکی بەئاستەمی خستە سەر دەستم، لەپێشدا وام زانی جۆرە تەمێ کردنێکە و دەیەوێ واز لەو دەستبازییە بێنم... لەم کاتەدا گۆرانیبێژەکە کە بەگۆرانییەکی خۆش هەڵپەڕکێیەکەی گەرم کردبوو، لەپڕ لە زەوییەکە دانیشت و گۆرانییەکەی بڕی، هەڵپەڕکێیەکەش داغانی کرد، لەم کاتەدا بەدەنگێکی ناسك وتی: «بۆچی کوڕە شاری هەموویان ئاوا بێ شەرم و چاو قایمن؟» بزەیەکی ماناداریشی خستە سەر لێوی ئەمە بووە سەرەتای دڵدارییەکی پاك و بێگەرد...خوازبێنیم کرد، باوکی ڕازی نەبوو، ئیتر منیش ئەو ئاواییەم بەجێ هێشت و چوومە قەڵا...».

«سابیر ئەوە چیتە بۆ پرسیارێکی شوکور و حەمە غەریب ناکەی؟!»

«هاپۆ خۆزگەم بەوەی ئەمرێ و ڕزگاری ئەبێت!»

چووە تەك حەمە غەریب، بەدیارییەوە دانیشت چاوی لە چاوی بڕی... دەستێکی لە دەستی دا، ساردوسڕ، ڕوومەتی پەڵەپەڵە ڕەش هەڵگەڕابو... بیری کەوتەوە ئەوانەی لەم دواییەدا مردن هەموویان ئاوا ڕوومەتیان پەڵەی ڕەشی دەردەکرد و ڕەش هەڵدەگەڕان...

«حەمە غەریب... من سابیرم... حەمە غەریب...» بەبێ تاقەتییەوە پێڵووی بەرز کردەوە

– «پرسیاری شوانە و دایکیت بۆ نەکردم...» سابیر ویستی شتێ بڵێ هەر نەبێ لە سەرەمەرگیشیا بێ کەمێ دڵی خۆش بێ بەڵام نەیوێرا درۆی لەگەڵ بکات... نەشی دەویست بەجارێ هیوای ببڕێ و بەو نائومێدییەوە سەر بنێتەوە.

«شەرتی خوابێ سبەی پرسیارێکت بۆ بکەم...» هیچی نەگوت، هەمدیس چاوی لێکنایەوە...

لەوێ هەستا ئەمجارە شوکوری بەسەرکردەوە... وەکو مەشکە دەهەژی... تایەکی گەرم دای گرتبوو، لەگەڵ هەناسەداندا ئایەکی بۆ دەکرد «ئای... ئای... ئای...» هیچی بۆ نەوترا، کەمێ بەدیارییەوە دانشا و گەڕایەوە جێگاکەی خۆی...

ئەمشەو سابیر نەك جەستەی، ڕۆحی ماندووە... ئەمشەویش منداڵێك بەردەوام دەگری و نایبڕێتەوە... هەر کاتێکیش کە گوێی لە گریانی منداڵێك دەبوو، یەکسەر گریانەکەی (شوانە)ی بیر دەکەوتەوە... پێی درێژ کرد ئەوەندەی نەبرد خەوی لێ کەوت... شوانە لەسەر کۆڵانەکە دەبێتە گوڵێك ئەو گوڵە هەر لەگەرمیان دەڕوێ لە هیچ شوێنێکی دونیادا گوڵێك نییە ئەو ڕەنگ و بۆیەی هەبێ، یەکێك دێ و پۆستاڵەکەی دەنێتە سەر گوڵەکە، پێدەکەنێ... پێی هەڵدەگرێ گوڵەکە دیار نییە، بەڵام بۆنی ئەو ناوە ناگرێتەوە، بۆنێکی خۆش خۆشن... بۆ لێرە دانیشتووی دایکە؟!... هەر نەهاتیتەوە... دایە مەگری... ڕۆڵە ناونووسیان کردووین، خەڵکەکە ئێژێ ئێوەش دەبەن، خۆزی ڕۆڵە، هەر تۆ ببینم... قەینا... سەگەکان دانیان جیڕ دەکەنەوە... ئەو ناوە یەك پارچە سەگە. سەگ دەبارێ... سەگەکان خەریکن دەیخۆن...

دەمەو بەیان خەبەری بووەوە وا لێرەش لەناو قاوشەکە و بەم دەمەوبەیانە تارماییەك دێتە بەرچاوی... چاوی هەڵگڵۆفت، بەرەبەرە باشتر دەیدی... ناسیەوە... «کوڕە گەنجەکەی خاڵە شاسواری کوێخا نەجمی خانەخوێیە... سیروان ئەوە تۆی؟ چۆن گەیشتیتە ئێرە. ئەی باوکت... قادری برات... فاتەی خوشکت...».

«تەنیا باوکم لێرەیە... قادر و دایکم و فاتەی خوشکم لای منن...».

«لە کوێن؟»

«هەر کوێیەکیان بوێ لەوێ دەبن... هەموو ڕۆژێکیش دەیانبینم... دایکم و فاتم خۆیان باسیان بۆ کردم دەڵێن ئەوەندە ئازارمان نەچەشت زوو ڕزگارمان بوو!!... سابیر دەبینی شەوان لمەکە چەند فێنك و خۆشە خۆڵە پەتانییەکەی لای خۆمانت دێنێتەوە یاد... لەبیرتە شەوان، بەتایبەتی شەوانی مانگەشەو لە پاین خەرمانەکانەوە لەو ڕاستییە بۆ خۆمان دادەنیشتین؛ یەکێکمان دەنارد لە بۆستانەکانی ئاوەسپی شووتی و کاڵەکی بۆ دەهێنایین...

«باسی دایکت بۆ نەکردم... دەزانی زۆری خزمەت کردم...»

(ئا... فاتەی خوشکم وتی: لە شوێنێکدا دایاننناین زۆر بووین، ئەمجا بەماشێنی گەورە گەورە لمیان بەسەراکردین، لەپێشدا وامان زانی گاڵتەمان لەگەڵدا دەکەن... کە لمەکە گەیشتە ناو قەدمان زانیمان نیازیان خراپە... لمەکە گەیشتە ئاستی دەم و پلمان... هەناسەمان بۆ نەدەدرا زۆری نەبرد ئاگامان لە خۆمان نەما... بەڵام سابیر ئەوەی من و قادری برام بینیمان یاخوا تۆ نەیبینی...

«کە لە یەکیان جیا کردینەوە ئێوەیان بۆ کوێ برد؟»

«ئێمە ڕۆژێ پێش ئێوە گەیشتینە ئێرە... ئا لێرەدا ڕۆژێك... نەوەڵڵا تاقێك ماینەوە، دواجار هەموومانیان بۆ ئەوێ برد ئیتر لەوی...»

«خەڵکی ئاواییتان کێ لەگەڵدایە؟»

«کێت ئەوێ؟!»

«ئەی ئێستا لە کوێی؟!»

«کوێم بوێ لەوێ ئەبم...! ڕۆژ نییە سەردانێکی لای خۆمان نەکەم... با بارت گرانتر نەکەم و باسی ئەوێت بۆ نەگێڕمەوە...»

«وەختە پەڕوپۆ دەردەکەم هەواڵێکی ئەو ناوەم پێ بێژە با کەمێ بارم سووك بێت...»

«ئەو حەمکە دێهاتانە شتاقیان بەپێوە نەماوە... وا دەزانی هەر ئاوەدانیشی لێ نەبووە... دوێنێ لەوێ بووم...! گەماڵە بۆرەی خۆمان لەشوێن دیوەخانەکە پاڵی لێ دابووەوە، کە بینیمی هات بۆنی دەست و قاچی کردم، لەژێر خشت و دیواری ڕووخاودا ئارد و نانە ڕەق پرشوبڵاو بۆتەوە ئەوانە ئەخوات، ئەوەی سەیرە هەندێ مریشك و جووجەڵە لەو ناوەدا تاربوون فرسەت دەستێنێ یەکێکیان ئەگرێت و ئەیخوات... کەس بۆی نییە بگاتە ئەو دێهاتانەی لای خۆمان، ئێژن نابێ ئەو زەویوزارانە بکێڵدرێن، دەبێ هەتا هەتایە هەر وا بە بەیاری بمێنێتەوە... سابیر ئێژن ماوەیەکی تر خەڵکی شارەکانیش دێننە ئەم ناوانە، هەندێکیان سەری خۆیان هەڵدەگرن و دەڕۆن...

سابیر بۆ وایان لێ کردین... خۆ تۆ دەزانی شەڕی هیچ کەسێکمان نەکرد بۆ خۆمان خەریکی مەڕوماڵات و کشتوکاڵ بووین زیانمان بۆ مۆریلەش نەبوو... لەبیرتە شەو و ڕۆژ ئەو دیوەخانەی ئێمە جمەی دەهات و بێ میوان نەئەبووین، کەچی ئەزانم باوکم ئێستا وا خەریکە لە برسانا ئەمرێت...»

«پێت نەوتم تۆ چۆن...؟»

«ئەتەوێ بزانی... کە بۆ ئەو قەڵایەیان گواستینەوە هەموومان لاو بووین... هەر جارەی ٢٥–٣٠ کەسێکیان لێ هەڵئەبژاردین، لەناو ژوورێك دایان دەنایین... ژوورەکە دوو بەقەد دیوەخانەکەی خۆمان ئەبوو... سووسەبرِیان ئەکرد؛ ئینجا چۆن خۆمان کە بۆ ڕاو ئەچووین لەبیرتە؟... کونە ڕێویمان قان ئەدا، ئاوا بە دووکەڵ قانیان داین... دووکەڵێکی بۆنخۆش و ڕەنگ دێز... کە هەناسەمان ئەدا دووکەڵەکەمان هەڵمژی، هەر ئەوەندەمان خۆش بوو سنگمان ئەتگوت ئاگرت تیا هەڵایساندووە... وەك بارێکی قورسیشت بەسەر سنگەوە نرابێ هەناسەمان بۆ نەدرا... لە حەژمەتا سەرمان کردە باوەشی یەکترەوە، نەشمان ئەتوانی هاوار بکەین... دووکەڵەکە باشتر ئەچووە سنگمانەوە ئەگەر هاوارمان بکردایە... خوێن لە گوێچکە و لووت و دەممانەوە فیچقەی دەکرد، پاش چاو تروکاندنێك خەومان لێ کەوت، ئا بەم جۆرە هەر جارەی برِێکیان وا لێ ئەکرد... هەندێ کەسی تر هەن خەڵکی هەڵەبجەن من چۆن باسی دەکەم ئەوانیشیان بەم دەردی ئێمە بردبوو... ئەو دووکەڵەیان هەر بۆ ئێمە دروست کردووە... درەنگە با من برِۆم بەدوعا...»″

قاوشەکە بەرەبەرە ڕووناك بووەوە... سابیر لە ئارەقێکی لینج نیشتووە... هاپۆ لەسەر پیشەی خۆی کە خەبەری بووەوە گرانی خۆی خستە سەر قۆڵێکی و سەری قووت کردەوە... سابیری بینی، ئاهێکی خێرای لەدەم دەرچوو دەستی برد و خستیە سەر توێڵی سابیرەوە

– «سابیر بۆ وا ڕەنگت هەڵبزرِکاوە» بە لەپ ئارەقەکەی نێوچەوانی سرِی... «گوایە بەتەما بووم هەڵسی و پرسیارێکی حەمە غەریب و شوکورم بۆ بکەی... سابیر ئەمجارە وردوبارێك ئەوەی ئەوجا و بەسەرهاتی ئەم دەمەو بەیانییەی بۆ گێرِایەوە... بەڵام هاپۆ لە دواییدا بزەیەکی خۆشی بۆ کرد... سابیر لە دڵی خۆیەوە گوتی: «خۆزی بۆم باس نەدەکرد...»...

***

هەفتەیەکی تەواو حەمە غەریب و شوکور لە گیانەڵادا بوون. گیانیان بەدەستەوە نەدەدا... لە نیوەشەودا یەکێك کە بەتەنیشت حەمە غەریبەوە بوو هەواڵی گیان بەدەستەوەدانی بەقاوشەکە دا

«حەمە غەریبیش خۆمان خۆش...»

«ئەی ماڵی کاوڵم... انا لله وانا الیه راجعون...» هاپۆ ئاوا خەمی خۆی دەربرِی... تا ڕۆژ ببووەوە بەدیارییەوە دانیشتن دەمەو بەیان هاپۆ شوکوری کەوتەوە یاد:

– «ئا بزانن شوکور چۆنە».

– «هاپۆ، هەر سەر لەئێوارە بوو یەك دووجار دەمی بەیەکا دا و گیانی دەرچوو...»

– «ئەی بۆ دەنگت نەکرد؟!»

– «دەنگی چی بکەم چیمان لە دەست دێ»

سابیر قەت وا پەلەی نەکردووە لە ناشتنی مردووەکاندا... ئەمجارەیان هەر دەڵێی کێچ کەوتۆتە کەوڵیەوە، پەلەیەتی...! ماوەیەکە چناری لێ ون بووە... دەنگی نییە... لەو ڕۆژەوە لەبەرخۆیەوە دەڵێ «ئەمجارەیان هەواڵی دایکمی لێ دەپرسم... پرسیاری وەیسەی لێ دەکەم... پێی دەڵێم سۆراخێکی ماڵی ئێمەش بکە... دایکم دەبێ چۆن بێ... تۆ بڵێی باوکم لێم ببووریٚ؟ بەقسەم نەکرد... دەزانم ئێستا خەمی من چ ئاگرێکی هەڵایساندووە و لە ناخی بەربووە، من باوکی خۆم دەناسم چەند دڵ ناسك و بە بەزەییە و چەنیش خۆشی دەوێم... ئەمانەی پێ دەڵێم... نازانم بۆ ماوەیەکە دیار نییە؟ تۆ بڵێی ئەو جۆرە کەسانە هەر جارێك دەربکەون و ئیتر نەبینرێنەوە... ئەی سیروانم چەند جارێ نەبینی؟ ئەمانە پەپوولە ئاسان، کوێیان بوێ بۆی دەچن، کەس دەست بەڕێگایاندا ناهێنی... سیروان هەموو جارێ دڵی دەدامەوە، بەڵام جارەکەی پێشوو هەواڵێکی ناخۆشی پێ ڕاگەیاندم، وەك خەمم کەم بێ، ئەوەش بووە سەربار... کفرم کرد پرسیاری ئەو ئافرەت و منداڵانەم لێ پرسی کە بەر لافاوەکە نەکەوتوون... دەمم سووتا خۆزی کفری وام نەدەکرد...

«چیت بۆ باس بکەم، خۆزی ئەوانیشیان لەگەڵ ئێمەدا ئەهێنا...!».

«بۆ... بۆ وا ئەڵێی؟! هەر نەبێ ماون...»».

«مردن لە هەندێ مانەوە چاکترە...! بێ لانە و داڵدە لەو ناوانە ماونەتەوە کەس بەخۆیانەوەیان ناگرن... تاك و تەرا خێرەومەندێك جاروبار لایەکیان لێ دەکاتەوە، تا هەندێکیان خزم و کەسەکانیشیان پشتیان تێ کردوون، زۆربەیان دەرۆزە دەکەن ئەو منداڵانە کە گەورە دەبن مرۆیەکی ئاسایی نابن پێش هەموو شتێ ناتوانن کەسیان خۆش بوێ، هەندێ ئافرەتیان پێیان خلیسکاوە کەوتوونەتە نێو... منداڵەکانیان پاکەت و وردەواڵە بەدەسگێڕی لە شەقامەکاندا دەفرۆشن هەر لە ئێستاوە فێری هەزار بەزم بوونە... زۆر کەمیان خزمێکی نزیکی بەخۆیەوەی گرتووە ئەوەیشی پێی بزانن کاری وای کردووە لە سێدارەی ئەدەن. نامەوێ لەمە زیاتر بڵێم... جارێکی کە بەدرێژی بۆتی دەگێڕمەوە...

پێم گوت:

«ئەی باشە کەسێك نییە خەمێکتان بخوات، ڕەنگە هەر لەسەر مێزی خواردنەوە بکەونە بیریان... یانیش بازرگانی بەم کارەساتەی ئێمەوە دەکەن؟...»

***

لەپاڵ پەرژینەکەدا، بێجگە لە تەرمی شوکور و حەمە غەریب، سێ تەرمی کە دانرابوون... سابیر لەگەڵ حەمە غەریبدا پێوەندییەکی تایبەتییان هەبوو... لەپاڵ پەرژینەکە خەیاڵ بۆ ئەو دوانیوەڕۆیە بردییەوە کە کارەساتەکە ڕووی دا... «... دەمی لە خۆڵەکە چەقیبوو، کە هەڵمگرت، خۆڵەکەی ژێر سەری سوور هەڵگەڕابوو... بۆ شت کڕین دەچوومەماڵیان، نەیدەزانی بە باشی ناوم بڵێ، پێی دەوتم «سەبیل»... کە دەڕۆیشت دایك و باوکی لە هاتنم ئاگادار بکاتەوە دەیگوت دایە «سەبیل» ئیتر دەیانزانی منم... حەمە غەریب، زستان و هاوین، باران و تۆف بوایە... قرچەی گەرمای هاوین لە ماڵەوە نەدەمای، بەو دێهاتانەدا دەگەڕای... ساڵێ تەنها دوو ڕۆژ لە ماڵ دەمایتەوە، جەژنی ڕەمەزان و ڕۆژی جەژنی قوربان... ئیتر تۆ میوانی ماڵی خۆت بووی، هەگبەیەکت دەخستە سەر گوێدرێژەکەت و بەئاواییەکانا دەگەڕای، شەوانیش تا درەنگانێ یا لە دیوەخان یا لەو ڕاستییەی نزیك دارتووەکە، دەوریان دەدای هەواڵ و دەنگوباسی ئەو ئاواییانەت دەگێڕایەوە... هەریەکێ ناسیاوێکی، خزمێکی سۆراخی نەبوایە تۆیان ڕادەسپارد، بەیانی کە دەگەڕایتەوە دڵنیات دەکردن، دیاری و ئەمانەتێکیشیان هەبوایە دەتگەیاند... حەمە غەریب گەردەنم ئازاد بکە ڕاستی هەواڵی شوانەم لێت شاردەوە و پێم نەگوتی... نەمویست ئازاری ڕوحت بدەم، بەرگەی خەفەتێکی ئاوات نەدەگرت... چیم بگوتبا... گوتم با هەر نەبێ ئەو تۆزە ئومێدەی لە دڵ بمێنی... زۆربەی ئەمانەی ئێرە بەوە دڵی خۆیان دەدەنەوە و وایان بردۆتە عەقڵی خۆیانەوە گوایە کەسوکاریان ئێستا وا لە شوێن و جێگای خۆیاندان! واش نەڵێن بڕوایان بەوە هەیە کە ماندوون و نەمردوون... حەمە غەریب... تۆ زەواڵت بۆ مێروولەش نەبوو! بڕواش ناکەم مناڵێکت لێ دڵگیر بووبی... بە قەرز شتت پێ دەفرۆشتین... قەند و چای و دەفتەری جگەرە و تەڕەپیاز و سابوونیان بەقەرز دەبرد... تۆش لە دەفتەرێکدا دەتنووسی، تا خەڵە و خەرمان سەبرت لێ دەکردن... لەو دەشت و هەردانەدا پەککەوتەیەکت ببینیایە، مناڵێك، ئافرەتێکت لە ڕێگا بدیبیایە، خۆت دەبووی بە پیادە و ئەوانت سوار دەکرد... لەو ئێوارەوە کە لە ژوورەکە جێت بۆ کردمەوە نەمدی جارێ چییە پێبکەنی یا بێیتە گفت!!... ئەم ماوە درێژە بیرت لە چی دەکردەوە؟ لە دڵی خۆتدا چیت دەوت؟ گوناهی ئەو کشوماتییەت ببێتە تەوقێك و لە ملی

ئەوانەی ئێره و ئەوێ بکری...! سابیر بەدیار تەرمەکەیەوە ئاوای دەگوت... گریا دەستی نابووه بینی، هەڵنەستایە، دایئەکورکان... ئەوان دەمێك بوو تەرمەکانی کەیان بردبوو، زۆری نەبرد گەڕانەوە بۆیان خستە سەر عارەبانە دەستییەکەوە و بە تەنیا بردی... کە لە دەرگاکە چووە ئەو دیودا گەماڵەکانی بینی، بەبۆنکردن بەرەو ئەو شوێنە دەڕۆیشتن کە تەرمەکانیان تۆزێ پێش ئێستا ناشت... عارەبانەکەی ڕاگرت، بەدەوری خۆیدا چاوی گێڕا تا یەك دوو بەردی لە پاڵ پنچکێکدا دۆزییەوە، گەماڵەکانی دا وەبەر بەرد، تا دووریانی خستەوە... دەستی لەناو لمەکەدا بوو لمەکەی وەلاوە دەدا... دەنگێکی ناسك دەنگی تریقانەوەیەکی منالانەی ناسك ڕایچەنی... «ئەوە چی ئەکەی!...» لە سەرسوڕمانا هیچی بۆ نەدەهات... «وا چۆن ئەبێ خۆ بۆ منیش هەر وات کرد... گەماڵەکان بەئاسانی دەریان کردم، زۆر ئازاریان دام... لەو ڕۆژەوە بەدوای باوکمدا ئەگەڕێم... دۆزیمەوە... باوکم وەکو جاران گەمەم لەگەڵدا ناکات...! مۆن بووە... ئەڵێ لە خەفەتی دایکت کەسم لەبیر نەماوە... وام پێ ئەڵێ... ئەو ڕۆژە کە وامان بەسەرهات، من و شلێر لە پاین ئاواییەوە بۆ خۆمان وازیمان ئەکرد... لای بەرخۆڵەکان بووین من بە پووش و پەڕۆ بووکێکم کردبوو، ئەو کاتە عەسکەرەکان هاتن لێم بەجێ ما... ئێستا هەموو ڕۆژێ ئەڕۆمەوە بەدوایا ئەگەڕێم نایدۆزمەوە... ئەوە بەڕاست ئاواییەکەمانیان بۆ وا لێ کردووە؟! لە ماڵی خۆمانەوە ئێژم لە کەلاوەکەی ماڵەکەمانەوە ئەتوانم ڕاست و ڕاست بڕۆم و بگەمە ماڵی شلێر... ئەوجا یەك دوو کۆڵانم ئەکرد، دەچوومە سەر سوڕکانە گەورەکەوە، لەوێوە بەغار ئەچوومە لای ماڵی حەمە نەگبەت، پێچم ئەخواردەوە ئەوجا ماڵی شلێر دەرئەکەوت!! تۆ خەڵکی کام ئاواییت؟ «ئەی نازانی خەڵکی ئاوایی توکنم... ئەوەندە بووك و عارەبانەی تێڵ و تۆپ و هەروا بێتەوە هین و... ئەوەندە زۆرن، هەندێکیان کەوتۆتە ژێر خشتەکانەوە... لە ژێر خشتێکدا بووکێکم بینی دەست و قاچی نەمابوو، هینەکەی من نەبوو، نەمهاورد...

«ئەی عاقڵ دایکت لە کوێیە؟»

«چاوەڕێی ئەکەم... خۆی تێت!... نازانم بووکەکەم چۆن بدۆزمەوە؟!»

«ئەگەر کاتی خۆی بۆ یەك بوایەین منالێکی قسەخۆشی وەك ئەمەمان دەبوو...» دەنگێکی ناسك بەڵام گڕتر لەپڕێکا قسەکانیانی بڕی و وای بە سابیر گوت، لە دەنگی منالەکە دوورتربوو... بەڵام ترپەی پێی تا دەهات نزیکتر دەبووەوە...

«چنار...!»

«دەمێکە کوڵم لێتان گرتووە و تەماشاتان ئەکەم، ئەو منداڵە چەند قسەی خۆشە... ئەزانی سابیر کاتێ دایکم و فاتەی خوشکمیان برد، دە دوانزە منداڵیشیان لەگەڵدا بوون... دایکم کە ئەیگێڕێتەوە خۆی پێ ناگیرێ و دەست بەگریان ئەکات: دایکێك دوو منداڵی پێ دەبێ، لەو کاتەی ماشێنەکان لمیان بەسەرماندا ئەکرد، دایکەکەیان دەستی خستە سەر چاوی یەکێکیان نەکو لمەکە بچێتە چاوی!

دایکم دەڵێ لەو کاتەدا تکای لە من کرد وریای ئەوەکەی تریان بم...

«کەم ئەم باسانەم بۆ بگێڕەوە... بەرگەی ئەم هەموو خەفەت و ئازارە ناگرم... تۆ کە ئەمجارە چوویتەوە سۆراخێکی ماڵی خۆمانم بۆ بکە... بزانە دایکم چۆنە... باوکم چی ئەکات؟...»

لەم کاتەدا سەگوەڕێك ئاوڕی پێ دایەوە... لە هەمان کاتدا گوێی لە ترپەی پێیەك بوو بەرەبەرە دوور دەکەوتەوە هەمان ئەو ترپەیە بوو کە لە پاڵ دیوارێك دادەنیشت چنار تێدەپەڕی و ئەویش گوێی لەو ترپە پڕ مۆسیقایە دەگرت

«ئەی ئاوایی چۆنە؟»

«ئاوایی بەخەڵکەکەیەوە ئاواییە» بەحاڵ گوێی لەمە بوو... لمێکی زۆری بەسەر تەرمەکەدا کرد، لە ترسی گەماڵەکان نەکو دەری بهێنن بەردی قۆقزی ئەو ناوانەی کۆکردەوە، لەسەر لمەکەی دانان و هەندێ لمی کەی بەسەراکردن... هەڵسا خەریکی خۆ تەکاندن بوو... «ماندوو نەبی» پیرەمێردێك، هەر کەمێ لەولایەوە لەسەر لمەکە شانی دادابووەوە، ماندوویەتی پێوە دیاربوو.

«خۆت ماندوو نەبی...»

«من ماندوو نابم...»

«نەمبینیت... لە کەیەوە لێرە دانیشتووی؟».

«هەر ئێستا گەیشتم! لای خۆمان بووم... ماندووم بەڵام ماندووی ڕێگا نیم، شتێکی کە ماندووی کردووم...»

سابیر لە دڵی خۆیەوە وتی «نایناسم و نەمدیوە... بیرم نایە پیرەمێردێکی ئاوام ناشتبێ! ڕەنگە لە قەڵایەکی کە مردبێت... هەرچەندە سابیر ئەمەی لە دڵی خۆیەوە گوت، بەڵام ئەو وتی:

«ڕاست دەکەی... من لە شوێنێکی کە بووم...».

«وتت لای خۆمان بووی؟!»

«بەڵێ لای خۆمانەوە... ئێژم ئیتر لە داخانا نەگەڕێمەوە... ئەو خەڵکەی دەوروبەری لای خۆمان ناوێکی سەیریان لێ ناوین! ئەنفالمان پێ ئێژن... ئەنفال چییە؟».

«ئەنفال سوورەتێکە لە قورئانی پیرۆز».

«بۆچی قورحان وتوویەتی وامان بەسەربێنن؟!»

«نەخێر قورئان بەمە ڕازی نییە!».

«کە ڕازی نییە بۆ تەفروتوونایان ناکات؟!».

«ئەیکات...»

«کەی؟»

«پشووت بێ...»

«دەك قوڕ بەماڵتەوە بدرێ وا درا... هێشتا ئێژێ پشووت بی...»

پیرەمێردەکە بەتووڕەبوونێکەوە وای وت و خواحافیزی نەکرد و هەستا و ڕۆیشت...

***

سابیر کە گەڕایەوە قاوشەکە، لفتە هەمدیس دەستی پێ کردبوو... لەسەرخۆ یارغەزاڵێکی دەچڕی...

«نازانم ئەم لفتەیە بەچی دڵی خۆشە وا لە گۆرانی خۆی ناکەوێ و ئێستاش وا یارغەزاڵم بۆ دەچڕێ؟»

کابرایەکی ناو جافایەتی، کە ئێستەش نەزانرا چۆن چۆنی کەوتە ناو ئەم قاوشەوە و چۆن لە ئاواییەکانی لای خۆیانەوە بڕ بووە و لەگەڵ ئەمانەدا هێناویانە... چونکی دانیشتووانی ئەو ناوەیان بۆ شوێنێکی کە برد... ئێستا کە وا دەڵێ خۆی لە سەرەتای هاتنە ئێرەیاندا شەوانە دەستی بەهۆرە دەکرد و نەیدەبڕییەوە! تا لەم دواییانەدا وازی هێنا، کپ و بێدەنگ، لە بەیانییەوە تا ئێوارە دەستی لە سوێڵی جیا نەدەبووەوە، هەر دەستی پێدا دەهێنا و بای دەدا... چەند جارێ باسی لای خۆیانی بۆ دەگێڕاینەوە، دەبوایە باسی سمێڵی خۆیشی بکردایە... دەیگوت: هەموو بەیانییەك بە ڕۆنی بادەم چەورم دەکرد، کە بادەمم دەست نەکەوتایە بە ڕۆنی گەنەگەرچەك چەورم دەکرد... لەگەڵ لفتەدا سازبوون... بێجگە لە لفتە لە کەسی قبووڵ نەدەکرد...

«لاله بۆچی گۆرانی هەر تەنها له کاتی خۆشی و بەزم و شاییدا دەگوترێ؟ گۆرانی بۆ کاتی تەنگانه و دڵتەنگیش دەست دەدا ئەگەر هەر بۆ کاتی خۆشی گۆرانی بوترایه، ئەوا له گەرمیاندا گۆرانی نەدەبوو، چونکی خۆشیمان کەمه... گۆرانی ئەم گەرمیانه بۆیه وا کاریگەره چونکی له دڵتەنگی و خەفەت و ئازارەوه سەری هەڵداوه..» لفته ئاوا وەرامی لالەی دایەوه، هەر دەستی به سمێڵی دادەهێنا...

***

وا ماوەیەکه گەرماکەی ئەم چەند مانگەی ڕابردوو کەمێ دامردووه... گەرما نەبوو تەنوورێکی هەڵایساو بوو... ئەوەی ئەم گەرما نەحلەتیه بەم خەڵکەی کرد مەگەر برسیێتی و لێك دابڕانی کەسوکار پێیانی کردبێ، تا له مردنی ئەو خەڵکەدا دەستی باڵای هەبوو... گەرما هەربووه بووه، بەڵام نەکو وەکو ئەمەی ئێره... پیره خۆر هەر که ڕمێك بەرز دەبووەوه دەستی به ئاگر باران دەکرد، لم دەبووه سوڕکانێکی گڕ تێبەربوو بەرد و چەو و تاوێری، پشکۆ و ئەسکڵێ بوون بۆخۆیان، له حەژمەتا پیاو ئەڵهای خواردنی نەدەکرد... ئەوجا که دەستەڵاتی گەرماکەیان نەبوو، دونیایەکی کەیان بۆخۆیان دەخوڵقاند... تەسەڵای خۆیان پێ دەدایەوه و گەرماکەیان لەبیر خۆ دەبردەوه... ئیتر دەستیان پێ دەکرد:

«ئێستا له قەراخی ڕۆخانه نەبی بەلۆچ ئاو بەسەروچاوی خۆتا بکەی...»

«گەرما چۆن وا ئەبێ؟»

«هەر زۆر گەرما بوایه مەنجەڵێ ئاومان ئەهێنا ئەو ناوەمان ئاوڕشێن ئەکرد... که شەماڵ لێی ئەدا پیاو حەزی ئەکرد شانی لێ بدایەتەوه...» بەم جۆره بەگژ گەرماکەدا دەچوون... ئاواش دەیانویست لەبیر خۆیانی بەرنەوه...!

وا ماوەیەکه پایز نیشانەی هاتنی خۆی ئاشکرا کردووه، دارتووەکەی ئەوسەر قەڵاکه دەنکه دەنکه گەڵای لێ دەوەرێ، خۆریش بەبەزەییتر دیاره و ئەوەندەش خۆی ماتەڵ ناکات و زووتر له جاران ئاوا دەبێت... لێره هەر جۆره گۆڕانێك، با بچووکیش بوایه، با و تۆز هەڵی کردایه، گەرما بوایه، شەوەکەی مانگەشەو بوایه، هەر شتێکی کەی لەم بابەته، دەبووه مایەی ورووژانی یاد و هزری خەڵکی ناو قەڵاکه... جا یا دوو دوو دادەنیشتن، ختووره و واڵا وردەکانیان بۆ یەك دەگێڕایەوه ئەگەر یەکێکیش کەسی دەست نەکەوتایه ئەوه بۆخۆی دەدوا یا له سووچێك دادەنیشت و دەستی به ورتەورت و بڵمەبڵمه دەکرد، که

دەتبینین گومانت لە مێشك و هۆشیان پەیدا دەكرد، تۆ بڵێی تێكچووبن؟... هەموو تووشی ئەم خووە بووبوون، بۆ چەند ساتێك خۆیان لەبیر دەكرد، هی واش هەبوو، لەهەر كوێیەك بوایە، مات و بێدەنگ دادەنیشت تەماشاكەی لە شوێنێكی نادیار گیر دەكرد و لەوبارە دەمایەوە... هەرچەندە برسێتی و بێزارییەكە باڵی خەیاڵیانی قرتاندبوو... نەیاندەتوانی بەرزەفڕ هەڵی دەن بەڵام هەرچۆنێك بوایە پشوویەكی پێ دەدان و زوو دەگەڕانەوە دونیای ناو قەڵاكە، بەڵام لە جاران بارگران و هەناسە ساردتر، پەشیمان سەت پەشیمان لەو زیادەڕۆییە كە دەیانكرد لەو ختوورە و هزر و خەیاڵ پڵاوانەی كە بە بیریانا هات، سەت خۆزگەیان دەخواست كە هیچیان بە بیرا نەهاتبا، چونكی ئەو ماوە كورتەی بیرەوەرییەكانیان بەسەر دەكردەوە باری خەمیانی قورستر دەكرد... بۆیە وایان لێ هاتووە لە یاد و یادكردنەوەی بترسن، چونكی دەزانن ئەو پركێشیەیان دوایی چی جەزرەبەیەكیان دەداتی... تەنها لفتە ئەو یاد و بیرەوەرییانەی خۆی بەگۆرانی دەردەبڕی... وا لە پێشوازی پایزدا یارغەزاڵێكی لەسەرخۆ دەڵێ:

زەردی خـــــەزانت خـــــەتای پایزە
ڕەنگ زەردیەكەی من دووری ئازیزە

«... هاوینیشمان بەڕێ خست، وا پایز هات، ترووسكەی ئومێدێك بەدی ناكرێت... دەبینم خوو و تەبیعەتی خەڵكەكەش بەتەواوی گۆڕاوە... وەك ماشینێكی بێ گیان دێن و دەڕۆن... لەسەرخۆ سست دەجووڵێنەوە... ئێستا ئەوەندە باسی ئاوایی و لای خۆیان ناكەن... ئەڵهای كەسوكارە بێ سەروشوێنەكانیشیان ناكەن!!... جاران لەگەڵ هەر یەكێكدا دادەنیشتی باسی شاوشكور بوون و گەڕانەوەی، دەكرد ئێستا ئەوە لە دەمی كەسێ نابیستی!... ئومێدبڕ بوون؟!... قاوشەكان بەتەواوی تەنك بوونەتەوە... هەندێك كە لە جێگایەك دانیشت، تا ئێوارە لە شوێنەكەی خۆی ناجووڵێ!!... یا لە بێزاریا یا توانای هەڵسوكەوتی نەماوە، هەندێكیش تاقەتی وردكردنی سەموونەكەشی نییە... كە نیازیشی كرد بۆ شوێنێكی كە بڕوات دەست بەدیوارەوە دەگرێت... لە یەكتر ناپرسنەوە، وەك یەكتریان نەدیبێ، تەماشایەكی دەكات و بەلایا گوزەر دەكات... ئەگەر بێت و دوو ڕۆژیش ئەو سەموونە ڕەقانەشیان نەدرێتێ هەڵپە ناكەن و مەبەستیان نییە... لەم ڕۆژانەدا بوو هاپۆ خدر مرد، بەڵام باش بوو بەم دەردە نەچوو هێشتا بەخۆیەوە بوو... سەیرە بەیانییەكی زوو لەبەر پەنجەرەكە بە نكە نك هەستا دەستی بەدیوارەكەوە گرت، بۆ دوور

ڕوانی... کە چوومە تەکیەوە خوڕان خوڕان فرمێسك بەسەر ڕیشە سپییەکەیدا هاتە خواری... باڵم گرت لەسەر جێگاکەی دانیێمەوە بە دەنگێکی لەرزۆك – کە دەنگیم بیست خورپە لەدڵمەوە هات و زانیم پەرێشانە:

– »تا ئەمڕۆ هەر بەتەما بووم... نەبوو... نە هەواڵێ نە سۆراخێ نەبوو... سابیر نەبوو... نەکەس دەنگی بەئێمە ئەگات نە ئێمەش دەنگمان بەکەس دەگات، دەستم دامێنت چاوت بەگەرمیانەوە بێت، لەبەرخۆیەوە بەحاڵ دەنگی دەردەچوو...

پووشـــەکەی جەسـتەم وەپەنا کـەفتەن
سامـیعەم خەبەر یـــــاران نەشنەفتەن
خصوص شـەڕاڕەی دووری زۆر کەردەن
مەزرەعەی هەستیم وای سەبوون بەردەن
بینـــایی دیـــدەم تـــۆ وە ســــەڵامـەت
دیـدەنیی دیـدار کـــەوت ئەو قیـامەت

لەسەر جێگاکەی پاڵم خستەوە، یەك دووجار لێوی تەتەڵەی کرد، بزەیەکی خەماوی بۆ یەکجاری لەسەر لێوی مایەوە...» منیش هەست دەکەم ڕۆژ لە دوای ڕۆژ توانا و هێزم تیا نامێنێ... ماوەیەکە سابیر کشوماتییەکەی زیادی کردووە، لە بەیانییەوە تا ئێوارەکەی لەناو حەوشەدا ئەم سێبەر و ئەو سێبەر دەکات... چۆکی خۆی لە باوەش دەگرێت و زاق زاق بۆ شوێنێکی نادیار دەڕوانی... سەری لە خۆی سوڕ دەمێنی... هێشتا باشە، ئەم هەموو برسییێتیە ئەم هەموو دیمەنە سامناکانە... ناشتنی ئەم حەمکە مناڵ و ئافرەت و پیرەمێردانە، کەچی هێشتا ماوە... هێشتا زۆر شتی لەبیر نەچۆتەوە... بەڵام وەکو جاران شتە وردەکانی نایەتەوە بیر... ئەو شتانەی زەق بوون دەهاتنەوە بیری... مناڵی خێزانێکی دەست نەڕۆ، کۆچکردنیان بۆ دووز... هاوڕێیانی شار...ئەوانەی لەبیری ماون... حەمە، کامەران، دلێر، و چەند کەسێکی کە... لە خۆی دەپرسی: دەبێ ئێستا لە کوێ بن؟ بەقسەم نەکردن... با بڕۆین، گاڵتەم بەقسەکانیان دەهات، ئەوان پیلاوی غەریبیان لە پێ کرد و ڕۆیشتن... منیش، هەر چەنێ سەر بەهیچ لایەنێك نەبووم کەچی لە شار تەنگیان پێ هەڵچنیم ناچار دەشتم دا لەبەر... ئینجا ئەم کارەساتە...وا ڕۆژ بەڕۆژ توانام نامینێ و بەم تەمەنە وەك پەککەوتەیەك دە هەنگاو ڕێ بکەم دەبێ پشوویەك بدەم... لم و گەرماکە تووشی هەناسەبڕکێیان کردووم...هیچم لەمانە زیاتر نییە... بێ خاوەن دەمرم و

لەشەکەشم سەگ دەیخوات... دەبێ شتێ بکەم... لەم کاتەدا پێکەنینێکی گاڵتەئامێزی گوێ لێ بوو، سەری هەڵبڕی: ئەوەتا... کوڕە گەنجەکەیە و تەماشای دەکات، باشتر دەرکەوت... وا بە بزەیەکی خەماوی و تێکەڵ بەگازاندە و تیز پێکردنەوە بەرامبەری گرتوو... ع دەنگیش ناکات! بێدەنگییەکەی لە بزەکەی پتر ئازارم دەدات... «ئێستە هاتیتە سەر قسەکەم؟... چ سوودێکی هەیە؟... ئەو کاتە ئومێدێك هەبوو، ئومێدێکی کەم، بەڵام خۆ ئەم دۆزەخەت نەدەدی ئەگەر بەقسەت بکردایەم... گوناهی من لە ئەستۆی تۆدایە...».

«من لەوە ترسام هەوڵەکە سەرنەگرێ...» دەمی بەیەکا هات، فرمێسك نەیهێشت قسەکانی تەواو بکات... وەك بەزەیی پێدابێتەوە گەنجەکە شێوەی قسەکردنەکەی گۆڕی...

«هەر چۆنێك بێ لە دانیشتووی قەڵاکەی ئەولا بەختەوەرتری... بۆیان گێڕامەوە: هەندێکیان قانگ دراون هەندێکیان میکرۆبی نەخۆشییان کردە لەشیانەوە تووشی نەخۆشی گران گران بوون و مردن... هەندێکیان تووشی سەرئێشەیەکی بەدیعاتبوون بەجۆرێ هیچیان لەبیر نەدەما، هەتا ناوی کەسوکاریشیان لەبیر چووەوە، هەندێ پێستیان دەخورا... مات و خامۆش دادەنیشتن ئێستا ئەو قەڵایە کەسی تیادا نەماوە، کەسیش نزیکی ئەو قەڵایە ناکەوێ، نەکو تووشی ئەو نەخۆشیانە ببن... ڕەنگە تۆش ببەن هەندێ نەخۆشیت لەسەر تاقی بکەنەوە... تا هێزت تیادا ماوە – من وەکو تۆ نیم – بڕۆ... تا پەلە بکەی درەنگە... بەڵام لەبیرت نەچێ، ئەمە بیابانە و گاڵتە نییە، هەردە و دەشتەکەی لای خۆمان نییە... بڕۆ ئەگەر مای ئەوا هەر دەگەیتە شوێنێك، کە گەیشتیتە هەقەجێ چیت دیوە بیگێڕەرەوە... ئێ؟... بشمریت هەر نەبێ لەشت نابیتە خۆراکی سەگ، داڵ و جانەوەر بتخوات، لەوەی باشترە سەگ بتخوات...» وای گوت و لەبەرچاوی نەما... دەڕۆم... هەندێ ئاو و چەند سەموونێك دەکەمە تویشووی خۆم... دەڕۆم... چاوی بەحەوشەکەدا گێڕا... هەندێ کەس وەك منالێك تازە پێی گرتبێ ئاوا هەنگاویان دەنا... بێدەنگ لەو ناوەدا دەهاتن و دەچوون...

***

یەك دوو ڕۆژێکە وزە وز پەیدابووە. ئەمە یەکەم جارە شتێکی وا بەرگوێ بکەوێ... سەرەڕای کاس و وڕی ئەوانەی قەڵا هەندێکیان بۆ هەواڵەکە گوێیان قووت کردبووەوە کەسیش نازانێ ئەم هەواڵە سەیر و سەمەرەیش ئەمە بوو:

«هەندێ لە پەککەوتەکان و منداڵەکان بەردەدرێن...!!»

تا ئەوانەی دەستیان لە هەموو شتێ ششتبوو و بەتەمای هیچ نەمابوون، شتێك لە

ناخیاندا چرۆی کرد... سەرلەنوێ خەیاڵی ماڵ و منداڵ و هەردە و دەشتو کۆسارانی خستە کەللەیانەوە، ئەوانە خۆیان بەیەکێك لە بەربووەکان دادەنا... هەواڵێکی ئاسان نەبوو... دەزانی چ دەگەیەنێ؟ گەڕانەوە، ئەم هەواڵە مێشکیانی وریا کردەوە... کێ دەڵێ ئێستا کەسوکارەکەشم بەرنەبوونە؟ لەوانەیە دەمێك بێ لە شوێن و جێگای خۆیاندا بن... من چووزانم... کاتێ دەگەمە ماڵەوە، دەبینم ئەوان لەوێن، بەیەکتر شاد دەبینەوە، دەست بەکار و کاسبی خۆمان دەکەینەوە، زەوی وەك دایك وایە، چ کاتێ ڕووی تێ بکەی ناتبێزێنێ، خواش سەری دابێ ڕزقیش هەر دەدا... کوڵیتێك دیوارێکمان نەزانێ ڕووخانبێتی، پووش و قەلەجاری زۆر و زەبەند، خۆڵ و بەرد هەر باسی ناکرێ... چاکیان دەکەینەوە... بەڕۆژ هەزار و یەك جار ئاوا دەگەڕانەوە... شەوانیش خەویان دەدی لە نیوەشەودا دادەچڵەکین و شایەتمانیان دەهێنا... خەونەکانیان بۆ یەکتر دەگێڕایەوە...

«خێرە... ئینشائەڵڵا... خێرە... خۆیەتی... تۆ ۆ ۆ دەگەڕێیتەوە...»

ئەوەشیان لەبیر نەدەچوو هەر بەو شەوە کۆڵێ ڕاسپێری و دوعا و سەلامیان دەدایە دەست ئەو خوا پێداوەی خەوەکەی دیتبوو...

«سڵاو لە فلان و فیسار دەکەم... چاوی ماچ دەکەم... پێی بێژە ئەگەر مناڵەکانی بینی چاوی پێیانەوە بی... هەندێ پارەم لای فلانە با لێی وەرگرێ و بۆ مناڵەکانی خەرج بکات... تا دێمەوە...!!»

«بڕیارێکە داومە و ناگەڕێمەوە دەڕۆم... ئەی باشە گەرمیان؟ خەمی ئەومە... ئا... دۆزیمەوە...! شەوێ یاساوڵێك دەبینم...»

لە حەوشەدا بینی... دەستی گرت و بردییە پەنایەکەوە...

«ئیشێکم پێت کەوتووە»

ئاوای پێ گوت و سەفتەیە پارەی دایە دەستەوە. هەر یەکێ دەمرد، ئەگەر پارەیەکی پێ بوایە سابیر لای خۆی هەڵی دەگرت... یاساوڵەکە گەشایەوە:

«بڵێ چیت دەوێ».

«بیستوومانە هەندێ پەککەوتە و منداڵ بەرەڵڵا دەکرێن...»

«بەڵێ وایەا کێ پێی وتی؟»

«گگ بخە تەك ژن و پیاوێکی پەککەوتەوە»

«سەرچاو...»

***

دەمەو عەسرێك دوای چاوەڕوانییەكی دوو هەفتەیی هەواڵەكە ڕاست دەرچوو... نزیكەی پەنجا ئافرەت و پیاوی پەككەوتەیان لە قاوشەكانەوە هێنایە پێش دەرگا بچووكەكە، نزیكەی دە منداڵیشیان لەگەڵدا بوو، گەرمیان یەكێ لەو منالآنە بوو، بەتەك ئافرەتێكەوە دایاننا...

«سبەی زوو بە ئۆتۆمۆبێل دەتانگەڕێنینەوە شوێنی خۆتان.» ئاوایان پێ گوتن.

سابیر چووە لای گەرمیانەوە... لە باوەشی گرت، ئەملاوئەولای ماچ كرد و دەستی كردە گریان... «تۆش دەردەچی كاكە سابیر... دێم بۆ لات... بیرتە پێت وتم دێم بۆ ئاواییەكەتان، لەبیرت نەچێ چاوەڕێت دەكەم...».

«دێم گەرمیان دێم...»

«ئەوانەی ناومان خوێندنەوە نەچنە قاوشەكانی خۆیان، با شەو هەر لێرە بمێننەوە تا سبەی زوو بكەوینە ڕێ...»... یاساوڵێك وای پێیان گوت.

***

مانگەشەوە، بایەكی مەیلەو فێنك هەڵی كردووە، یەكێ لە یاساوڵەكان هاتە لای سابیر و هەواڵی مردنی یەكێكی پێ دا... «فرسەتە ئەمشەو پێی پێوە دەنێم... ئەو تەرمە ئەمشەو دەنێژم و لەوێوە ناو خوای لێ دێنم... دەبا هەندێك ئاو بكەمە ناو شتێكەوە و لەگەڵ خۆمی ببەم، یەك دوو سەموونیش»... ئەوەی پێویست بوو پەیدای كرد. چووە لای گەرمیانەوە هەمدیس لەباوەشی گرت و ئەملاوئەولای ماچ كرد «ئەمە دوا تەرمە كە من بینێژم با من كەمێ خۆم دوابخەم وا لە دەرگاكەش چوونە ئەودیوا... جارێ هەر ڕاست دەڕۆم تا لە قەلآكە دوور دەكەومەوە ئینجا دەستی ڕاست دەگرم، نازانم بەپێ چەندە، بەڵام دەزانم ئەگەر لێم تێك نەچێ و لە ڕێگا شتێكم بەسەرا نەیەت لەم ئاستەوە هەر بڕۆم دەگەمە شارێكی بچووك، خۆم بەشارەكەدا دەكەم دواجار بەپێیانیش بێ شار بەشار و دێ بە دێ تا دەگەمەوە لای خۆمان... دەنگی وەڕینی گەماڵەكان دەبیسم... وا مانگیش ئاوابوو... ئاسمان بووە یەك پارچە ئەستێرە دەبێ وریای ئەوە بم ئەو ئاستەم لێ ون نەبێ كە وام داناوە ئاوەدانی لێیە...

دەنگێك دێتە گوێم! بانگی من دەكات لەناو هەزارەها دەنگدا جیای دەكەمەوە.. دەنگی چنارە!... لەپێشەوەش دەنگێكی تر بانگم دەكا... ئەمەش دەنگی دایكمە... بگەڕێمەوە بۆ قەلآكە! پاش ماوەیەكی كە منیش دەچمەوە لای چنار... یا... نەء جارێكی كە ناگەڕێمەوە

ئەو قەڵایە... وا هاتم دایە هاتم... وا بەڕێوەوەم، لە باوەشی تۆدا بمرم لەوە چاکترە لەم قەڵا بەدناوەدا لە حەزرەتا و لە برسانا بمرم، دواجاریش ببمە خۆراکی ئەو گەماڵانە... وا دێم...

١٩٨٩-١٩٩٢ - دووز